

OSLOMET

Janne Skramstad (Kand.nr. 401)

Historier om foreldreskap i tiden vi lever i

- Fortalt av småbarnsforeldre i bydel Sagene i Oslo

**Masteroppgave i Sosialfag - Familiebehandling
OsloMet – storbyuniversitetet
Fakultet for samfunnsvitenskap**

Sammendrag

«Historier om foreldreskap i tiden vi lever i – fortalt av småbarnsforeldre i bydel Sagene i Oslo» er en masteroppgave skrevet med inspirasjon i dages tidsånd. Tiden vi lever i kan bære preg av et samfunn i endring, stress og mye og variert informasjon og kompetanse. Innen familielivet kan hverdagen være uforutsigbar og fylt med mange og mye følelser. «Tidens» mange aspekter kan strekke seg fra nåtiden, fortiden og fremtiden til den relasjonelle og den individuelle tiden. Tidens likestillings og samhandlingens prosjekt, tid for fellesskap og tidens offentlige rom er bare noen tidsdimensjoner familielivet beveger seg i.

Familiene til «Lilis», «Emma», «Alexander», «Daniel», «Adrian», «Linnea» og «Jenny» forteller historier fra hverdagslivet og om foreldreskapet i bydel Sagene i Oslo. «Bydelen med kulturbydelen, miljøbydelen og bydelen med de mange parkene» (Bydel Sagens hjemmeside, 2019), og «bydelen hvor det er kult og urbant på den avslappende måten (Rolness, 2012, Aftenposten).

Abstract

“Stories of Present-Day Parenthood – as Told by Parents of Small Children in Sagene City District in Oslo” is a master thesis written with the inspiration of today's zeitgeist. The present-day showing signs of a society in change, stresses and with a quantity and variety in expertise and information. The everyday family life may be unpredictable and emotional laden. The time's many aspects extend from the present, the past and the future till the relational and the individual concept. Today's equality and interaction project, community and public spaces it's just some dimension of movements in family life.

The family of “Lilis”, “Emma”, “Alexander”, “Daniel”, “Adrian”, “Linnea” and “Jenny” tells stories about everyday life's parenthood in the city district Sagene in Oslo. “The city district is the district of culture, environmental commitment and the district with all the parks” (Bydel Sagens hjemmeside, 2019), and «the city district where it's cool and urban in a relaxing way” (Rolness, 2012, Aftenposten)

OsloMet – storbyuniversitetet , Fakultet for samfunnsvitenskap
Oslo 15.11. 2019

INNHOLDSFORTEGNELSE

Sammendrag	1
Kapittel 1 - Innledning	5
1.1 Tema og problemstilling.....	5
1.2 Bakgrunn og begrepsavklaringer	5
1.3 Bydel Sagene	6
<i>Folkehelse</i>	8
Tjenestetilbud og instanser for småbarnsforeldre	8
1.4 Oppgaven oppbygning.....	9
Kapittel 2 – Perspektiver på barn mellom 2 og 4 år	11
2.1 Rettighetsbarnet.....	11
2.2 Det utviklingspsykologiske perspektivet.....	15
<i>Hukommelse og språkutvikling</i>	16
<i>Kognisjon, kognitiv utvikling og læringsteori.....</i>	17
2.3 Tilknyningsperspektivet	19
Kapittel 3 – Den postmoderne familien og dagens samfunn.....	21
3.1 Et historisk blikk.....	21
<i>Normering, normalitet og heteronormering</i>	21
<i>Familien som institusjon</i>	23
3.2 Individualisering av familien	25
<i>Offentliggjøring av familien.....</i>	25
<i>Individualisering og forhandlingsfamilien</i>	25
3.3 Intimisering og «fremvisning» av familien.....	27
<i>Å gjøre familiepraksiser, å gjøre intimitet</i>	27
<i>Individet, intimiteten og staten/samfunnet</i>	28
Kapittel 4 - Metode	30
4.1 Metodologi og design	30
<i>Metodologi, fenomenologi og postmodernistisk tenkning</i>	30
<i>Design</i>	31
<i>Fortolkning og hermeneutikk.....</i>	32
4.2 Intervjuet	33
<i>Livsformintervju.....</i>	33

<i>Rekruttering av deltakere, etisk protokoll</i>	34
4.3 Analyse	36
<i>Kategorisering</i>	36
<i>Analyse med fokus på språk</i>	38
<i>Narrativ analyse</i>	39
<i>Analytisk fremstillingsmåte</i>	40
Kapittel 5 – Historier om foreldreskapet	41
5.1 Tiden foreldre	41
<i>Moren til «Lilis'» historie om sin datter</i>	41
<i>Familien til «Emmas» historie om utfordringer</i>	41
<i>Familien til «Alexanders» følelsesfortelling</i>	41
<i>Faren til «Danieles» historie om foreldrerollen</i>	42
<i>Moren til «Adrians» historie om det urbane</i>	42
<i>Moren til «Linneas» historie om fellesskapets arenaer</i>	42
<i>Moren til «Jennys» historie om foreldrene i de offentlige rommene</i>	42
5.2 En utfordrende tid?	42
<i>Tidsmessige utfordringer</i>	45
5.3 Tid for nærhet – Alle følelsene og intimiteten	47
<i>Anerkjenne følelser</i>	47
<i>Stress, frustrasjon og å føle seg alene</i>	48
<i>Fantasi og drømmer</i>	49
<i>Helse følelsesregisteret</i>	49
<i>Intimitet, kos og kjærighet</i>	51
Kapittel 6 - Tidsaspektene	53
6.1 Barneoppdragelse før og nå – «Foreldreskapets generasjoner»	53
<i>Historier «da jeg vokste opp»</i>	53
<i>Generasjonsoverganger</i>	54
<i>Oppdragelsesstrategier</i>	55
<i>Besteforeldrenes plass i oppdragelsen</i>	56
6.2 Tidens individualiseringsprosjekt – «Nåtidens foreldrerolle»	57
<i>Historier om «min foreldrerolle»</i>	57
<i>Fokus for barnet</i>	59
6.3 Tid for likestilling og samhandling – «Foreldreskapets fordelingsprosjekt»	61

<i>Ansvarsfordeling og behovsfordeling</i>	61
<i>«Egentid» og individuell frihet</i>	62
<i>Likestilling og foreldrepermisjon</i>	64
<i>Kjønnsroller</i>	65
6.4 Tid for fellesskap – «Det stedbundne foreldreskapet»	67
<i>Flytting og revurderinger</i>	67
<i>Område, nærmiljø og urbanitet</i>	68
<i>Community, landsby og naboskap</i>	69
6.5 Tidens offentlige rom – «Det offentlige foreldreskapet»	71
<i>Tidsstyrte samfunnsstrukturer</i>	71
<i>Kompetanse og informasjon</i>	72
<i>Offentlige tilbud og instanser</i>	74
Kapittel 7 – Tiden vi lever i	76

Kapittel 1 - INNLEDNING

1.1 Tema og problemstilling

«Historier om foreldreskap i tiden vi lever i – fortalt av småbarnsforeldre i bydel Sagene i Oslo» er en masteroppgave skrevet med inspirasjon i dages tidsånd. Tiden vi lever i kan bære preg av et samfunn i endring, stress og mye og variert informasjon og kompetanse. Innen familielivet kan hverdagen være uforutsigbar og fylt med mange og mye følelser.

Masteroppgaven er et forskningsprosjekt som omhandler hvordan det oppleves og erfares å være foreldre til 2 – 4 åringer i dagen samfunn. Foreldrenes hverdagsliv og tiden med barna er en viktig og uerstattelig tid i foreldreskapet, og historiene om hverdagslivet har mange dimensjoner.

«Tidens» mange aspekter kan strekke seg fra nåtiden, fortiden og fremtiden til den relasjonelle og den individuelle tiden. Tidens likestillings og samhandlingens prosjekt, tid for fellesskap og tidens offentlige rom er bare noen tidsdimensjoner familielivet beveger seg i.

«Historier om foreldreskap i tiden vi lever i – fortalt av småbarnsforeldre i bydel Sagene» er et kvalitativt masterprosjekt hvor fortellingene har en sentral rolle. Narrativene om foreldreskapet handler om foreldrenes tid med sine barn mellom 2 og 4 år. Barna i denne alderen kan være utfordrende i perioder, men også superherlige og kontaktsøkende.

Det lokale og nære i miljøene i bydel Sagene er ut av utgangspunktene for oppgaven, og alle som var deltakere i masterprosjektet bodde i bydel Sagene ved intervjuet. Et innblikk i deres hverdag kan si noe om det lokale og nære i bydelen, men hovedfokuset i oppgaven er rettet mot foreldreskapet og dets tider og relasjoner. Arbeidstittelen og problemstillingen for masterprosjektet har vært: «Hvordan oppleves og erfares det å være foreldre til 2 -4 åringer i dagen samfunn?».

1.2 Bakgrunn og begrepsavklaringer

Bakgrunnen for masteroppgaven begynte med en interesse for barn i utviklingsperioden 2-4 år. Jeg jobber i barnehage med denne aldersgruppen, og barna i denne alderen kan være svært utfordrende i perioder, men også superherlige og kontaktsøkende. Det skjer mye med barna i de store utviklings og veksttematiske områdene i denne alderen. I 2-4 årsalderen er barna også inne i en periode hvor selvstendigjøring og selvdannelse er svært sentralt. Barnet er i en prosess hvor de utvikler sitt narrative selv, hvor de kan streve med å sortere opplevelsen av

deg selv og å beskrive seg selv som en «egen person» (Broberg m. fl. 2006, 48). Foreldrene og andre voksenpersoner kan bli satt på prøve gjennom følelsesutbrudd, temperament og viljesterke forhandlinger. Relasjonen og tilknytningen til barnet kan være sårbar i denne perioden, og forholdet mellom selvstendigjøring, tilknytning og trygghet er helt sentral.

Alle mennesker oppfatter sin virkelighet forskjellig utfra sine egne forutsetninger, erfaringer og opplevelser. Masteroppgavens forhold til maktaspektet vil være svært liten. En kan selvfølgelig ikke komme utenom at det finnes maktstrukturer både i hverdagslivet og samfunnet generelt. Tolkning av tema og problemstilling og tolkning av informantenes utsagn kan selvfølgelig også gjøres mer maktsentret, men i denne oppgaven er dette valgt å avgrenses ifra. Enkelte teorier og tolkninger vil dreie noe rundt makt som tema, men ingen rundt hovedvekten analytisk. Tilknytningsbegrepet vil bli gjennomgått i kapittel 2, men i videre i masteroppgaven blir det som vi kaller tilknytning, automatisk sett i forhold til barnerelasjonen, relasjonene til samboerne og i familierelasjonene, som noe som bare er der iboene.

1.3 Bydel Sagene

Hvordan barnefamilier lever i dag er det store forskjeller på i dagens samfunn. Oslo er en sammensatt by i forhold til levekår, økonomi, bosted, etnisitet, familieformer og familiesammensetninger. Bydel Sagene ligger nær Oslo sentrum i sør og grenser til en av de mer velstående bydelene i Oslo i nord, bydel Nordre Aker som grenser til marka. I sør og øst ligger Bydel Grünerløkka med sin urbanitet og i vest ligger bydel St. Hans haugen. På hjemmesiden til bydel Sagene, Oslo kommune, blir Sagene beskrevet som en populær bydel som er i vekst og endring. «Vi er derfor opptatt av å beholde og utvikle vår identitet som kulturbydelen, miljøbydelen og bydelen med de mange parkene». På Facebook-siden til bydel Sagene blir bydelen videre beskrevet som et sted hvor du finner et rikt kulturliv, en rekke parker og mange fine bomiljø. Det bor drøyt 43 000 innbyggere i bydelen og den består av områdene Iladalen, Sagene, Sandaker og Torshov.

Bydel Sagene er på mange måter en sammensatt bydel med mennesker som har gode og mindre gode levekår, mennesker som er fattige og rike, mange nasjonaliteter og sosiale utfordringer. Bydel Sagene har gjennom mange år opplevd rask vekst og endret befolkningssammensetning (Bydel Sagene, Budsjett 2019 og økonomiplan 2019-2022, s 22). Majoriteten av de som bor i bydel Sagene har høy utdannelse, god økonomi og er i jobb

(Bydel Sagene, Folkehelsestrategi 2018-2020, s 1). Allikevel kommer de med lav utdannelse og inntekt vesentlig dårligere ut på så godt som alle indikatorer for helse, trivsel og deltakelse (Bydel Sagene, Folkehelsestrategi 2018-2020).

«At det finnes sosiale helseforskjeller er ikke særegent for Sagene, men bydelen har på flere områder betydelig større forskjeller enn Oslo og Norge for øvrig. Dette oppleves i hverdagen. Barna på Sagene uttrykker at det er forskjell på fattig og rik – og de vet godt hvem som er hva» (Bydel Sagene, Folkehelsestrategi 2018-2020).

Bydelen er kjent for å ha en høy flyttehyppighet, og i 2016 var 26% av befolkningen på flyttefot. I delbydelen Iladalen var det hele 30% som var på flyttefot årlig, mens i Oslo generelt lå på 20%. Flyttetendensene tidsrommet 2011 til 2015 viser at barn under 6 år og voksne mellom 30 og 49 år er de som flytter ut av bydelen. Høyest andel av innflyttere var voksne mellom 20-29 år (Bydel Sagene, Faktaark om befolkning, levekår og bomiljø, 2017)

I 2012 ble Sagene beskrevet av Kjetil Rolness i Dagbladet («Den delte bydel – På Sagene leker naturlige nøstebarn med kamuflerte fattigbarn» 6.10.2012) som en bydel som har hevet seg til by-gjennomsnittet i forhold til inntekts og utdanningsnivå, men at bak tallene skjuler det seg et enormt classeskille innad i bydelen. Han skriver om at de som bor i bydelen er folk som jobber med medier, kultur, helse, utdanning og offentlig forvaltning, de har bøker i bokhylla og er opptatt av det «bærekraftige og ekte». De tar heller trikken opp Vogts gate der det er «kult og urbant på den trivelige, avslappede måten», enn å gå på «konseptuelle kafeer og hiphetsøkende kjedebutikker» i nabobydelen Grünerløkka. Trenden snus og folk søker seg til områder de oppfatter som ærligere, mer autentiske og avslappende (Tollisen, 2004 Aftenposten).

Rolness (2012) beskriver videre at på gata på Sagene ser du unge, hvite, høyt utdannede kvinner som ruller barnevogna inn på kaffebarene ikledd lette Gore jakker og treningstights. Eller så er det kanskje den nye «barnevognmafiaen», barselgruppe for menn som triller rundt i gatene i god prat om bleieskift og tv-spill (Knudsen, 2012, Dagbladet). Landets første barselgruppe for menn ble startet opp på Sagene. Pappaene tar imot råd og veiledning fra helsesøster, deler erfaringer og «utvikler sin omsorgsrolle». De utveksler røverhistorier og erfaringer fra fødestua, og diskuterer nattesøvn, spising, bleieskift og barnehagesøknader like mye som mødrene (Knudsen, 2012, Dagbladet). På den andre siden beskriver han også den unge alenemoren som bor i naboileiligheten på Sagene. Hun som ikke har deltidsjobb i dagligvarebutikken, har egne foreldre som er trygdet og ikke har råd til å dra på ferie, kino, kafe' besøk og barnebursdager. Hun gruer seg til datteren begynner på skolen, til hun trenger

flere bøker, blir bedt i flere bursdager eller vil være med på fritidsaktiviteter (Fosser Pedersen, 2012, Dagbladet).

Folkehelse

Folkehelse er et begrep en kommer ofte over i tiden vi lever i. Folkehelsesatsningen har vokst enormt de siste årene, og bydel Sagene er ikke unntak. Lov om folkehelsearbeid trådte i kraft 1.1 2012 og har fem grunnleggende prinsipper for folkehelsearbeidet: prinsippet om å utjevne sosiale helseforskjeller, «helse i alt vi gjør» (Health in All Policies), bærekraftig utvikling, føre-var og medvirkning (Regjeringen.no, 2013) I folkehelsestrategien for Bydel Sagene 2018-2020 skrives det at folkehelse handler om «folks helse» og gjelder like mye opplevelse, trivsel, mestring og deltakelse som det å være frisk. Grunnlaget for menneskers helse legges i barndommen gjennom tilknytning til trygge voksne, språktilegnelse, læring og lek. Bydelen har et levende lokalmiljø, engasjerte ildsjeler, god tilgang på parker og møteplasser og et rikt kulturliv. Bydelen har utarbeidet fire hovedstrategier og mål for folkehelsearbeidet i denne perioden som gjelder å «oppleve god helse og trivsel, uavhengig av hvem de er og hvor de bor», «mestre hverdagslivet», «ha mulighet til deltakelse og aktivitet i nærmiljøet» og «ha tilgang til friområder og møteplasser tilrettelagt for alle».

Familier som har barn mellom 2 og 4 år vil møte på enkelte av satsningsområdene i folkehelsestrategien i forhold til barnas oppvekst. En av strategiene i forhold til dette er at alle skoler og barnehager skal ha en felles helsefremmende praksis med fokus på psykisk helse, kosthold og aktivitet. Andre strategier og satsningsområder som småbarnsfamilier kan møte på er «tidlig trygg» og «barnehjernevernet» som handler om familiestøtte og familieveiledning for å fange opp barn som har det vanskelig. De kan møte på satsningsområder som omhandler en bredere tilrettelegging og koordinering av aktivitets- og kulturtilbud for alle aldersgrupper eller at alle skoler, barnehager og andre egnede lokaler skal gjøres tilgjengelig utenom åpningstid. Bydelen skal tilrettelegge for syklende og gående og sikre at grøntarealer, uteoppholdsarealer, parker og uteplasser er av høy kvalitet og har en universell utforming for et bredt aktivitetstilbud.

Tjenestetilbud og instanser for småbarnsfamilier

Familier som har barn mellom 2 og 4 år i bydel Sagene vil møte det offentlige tilbudet på flere arenaer som de ferdes. Barnehagen er det mest brukte tilbudet for familier som har barn i 2-4 års alder. I Årsberetningen for bydel Sagene 2018 hadde 84,4% 1-2 åringer barnehageplass og 97,9% 3-5 åringer barnehageplass innenfor bydels kommunale, private og

familiebarnehager. I 2018 var målsetningene for barnehagene at alle barnehagene skal delta i «Tidlig trygg»- prosjektet, ha et trygt og inkluderende læringsmiljø som er fritt for mobbing og skal møte barnehageansatte med høy kompetanse som har tid til å følge opp det enkelte barn. Alle barnehagebarn skal ha et pedagogisk tilbud som støtter hver enkelt barns lek, utvikling og læring, og alle barnehagebarn skal utvikle gode språklige og sosiale ferdigheter (Bydel Sagene, 2018, Budsjett 2018 og økonomiplan 2018 - 2021). I målsetningene for barnehagene i bydel Sagene i 2019 dreies fokuset om, i en retning av barns psykiske helse, nyere forskning, kosthold og fysisk aktivitet (Bydel Sagene 2019, Budsjett 2019 og økonomiplan 2019-2022).

Familier som har barn mellom 2 og 4 år har allerede kontakt med helsestasjonen. Dette tilbudet har foreldrene hatt fra barnet/a har vært nyfødt eller lengre. Helsestasjonen skal følge opp barnets helse med fokus på fysisk, psykisk og sosial helse. En kan få råd og veiledning om blant annet ernæring, foreldre-barn samspill, søvn og vaksinerings (Oslo kommune, 2019, helsestasjon for barn 0-5 år) Sagene helsestasjonen tilbyr barselgrupper, også for pappaer, fysioterapi og tilbud for psykisk og fysisk trivsel og god helse hos barn, unge og deres familier gjennom Familiens hus – Oslohjelpa Bydel Sagene (Oslo kommune, 2019, Sagene helsestasjon). Sagene helsestasjon deltar i prosjektene «Tidlig trygg» og «Nye familier». Dette betyr at helsestasjonen har tverrfaglig satsning på tidlig innsats i familier hvor barn kan ha vært utsatt for vold eller overgrep og i familier hvor barn har det vanskelig på andre måter (Bydel Sagene 2018, Budsjett 2018 og økonomiplan 2018-2021, s60). Foreldreveiledere og psykisk helsearbeider skal også sikre at de som ønsker gruppe og/eller individuell veiledning får dette uten ventetid (Bydel Sagene, 2018, s 14).

1.4 Oppgaven oppbygning

Kapittel 1 er et innledningskapittel hvor bydel Sagene blir omtalt i et utenifra perspektiv gjennom styringsdokumenter og via media. Dette er bare et lite utvalg av hva bydel Sagene både som bydel og som område har å tilby. Kapitlene i oppgaven er organisert slik at etter første kapittel følger to teorikapitler, deretter metode. I teorikapitlene blir teorier om perspektiver på barn presenter og teorier om den postmoderne familien.

Kapittel 2 handler om et lite utvalg av perspektiver på barn. Rettighetsbarnet, det utviklingspsykologiske perspektivet på barn og tilknytningsperspektivet på barn blir presentert som en liten oversikt av samfunnets dominerende syn på barn i nåtiden. Alle tre

innfallsvinklene er et utdrag av fagfelter som er enorme. Kapittel 3 handler om perspektiver på familien før og i nyere tid. Familien har vært gjennom flere endringer i tidenes forløp, men i dette kapitlet starter historien om familieendringen på midten av 1900-tallet. Dette fordi den tradisjonelle «kjernefamilien» og de tradisjonelle kjønnsrollemønstrene hadde sitt opphav i dette tidsrommet. Individualisering av familien er et stort tema innfor familieforskning i moderne tid. Dette blir belyst i dette kapitlet, men kan ikke dekke alle spektrere ved individualiseringsprosessene. Familieforskning er et bredt og variert felt, og mye av forskningen på moderne familieliv er gjort i Storbritannia og USA, og det kan derfor være vanskelig i enkelte tilfeller å overføre kunnskap til norsk kontekst.

Kapittel 4 er et metodekapittel hvor masterprosjektets metodikk, design, intervjuprosesser og analytiske prosesser blir presentert. Videre i kapittel 5 blir analytisk funn presenter gjennom historiefortellinger fortalt av foreldrene som var med i undersøkelsen. Kapittel 6 er en analytisk presentasjon av fortellingene diskutert i forhold til tidsdimensjonene foreldreskapet lever i, og i forhold til moderne familieforskning og barnefaglig teori. Kapittel 7 er et avslutningskapittel som samler opp analytiske funn og diskusjoner.

Kapittel 2 – PERSPEKTIVER PÅ BARN MELLOM 2 OG 4 ÅR

2.1 Rettighetsbarnet

Barnet i dagens samfunn blir i økende grad forstått både faglig og politisk som egne aktører med egenskaper og rettigheter til å påvirke sin egen utvikling og situasjon (Øvreeide 2009). Mye av denne forståelsen av barnet har vokst frem ved at barnet har i nyere tid fått en mer sentral, deltakende og medvirkende rolle i samfunnet. Forståelsen av barnet som et eget individ og videre som et eget subjekt er et relativt nytt fenomen i Norge selv om barnet har vært innlemmet i Norges velferdsordninger og lovverk før velferdsstaten tok form slik vi kjenner den i dag.

Helt frem til 1972 ble barn som trengte å gå i kommunale daghjem (barnehager) vurdert som selektive sosiale tiltak av barnevernet med hjemmel i Lov om barnevern av 1953. Foreldrene hadde i henhold til denne loven en mangeltilstand som besto at mor måtte jobbe, var ugift eller at forholdene i hjemmet var så dårlige at det ikke var bra for barna å tilbringe så mye tid der (Ericsson 1996, s 107). Barnevernsloven av 1953 kriterier for å vurdere tiltak lå først og fremst i barnets situasjon, ikke familiens eller foreldrenes, og hensikten med loven var å gjøre barnevernloven til en lov som harmonerte med det alminnelige synet på barneoppdragelse og barns stilling i samfunnet (NOU 2000: 12). Barnevernet skulle utøve objektiv, etterprøvbar og generalisert viten og upartisk rettferdighet i sine vurderinger av barna. Denne instrumentelle standardiserte fornuften skulle være den offentlige sfæres fornuft i motsetning til den private og familiære som dreide seg om følelser, særegne behov og personlige relasjoner (Ericsson 1996, s53).

I det borgerlige skitet i Norge, spesielt i byene, vokste det en helt annen holdning frem allerede mot slutten av 1800-tallet. Blant hovedstadens borgerlige kvinner ble kvinneidealets kall å «bygge et hjem», og i dette kallet skulle gjelde andre moralske og økonomiske lover enn i produksjonslivet (Löfgren 1994 referert i Ericsson 1996, s49). Den «nye moren» som det også ble kalt, skulle stå for hjemmets emosjonelle investeringer, for kjærlighet, omsorg og beskyttelse og for harmoni, varme og trivsel (Löfgren 1994 referert i Ericsson 1996, s49). Oppdragelsen fikk en ny og høyere verdi, og kvinnen styrket sin status ved å være legens og lærerens allierte (Donzelot 1980 referert i Ericsson 1996, s 95). Gjennom dette nye kvinneidealet og sin styrkede status skaffet kvinnen seg nye sosiale arenaer og impulser fra

utenlandske teoretikere og barnehager (Myhre, 1994 referert i Ericsson 1996 s107).

«Husmødrenes barnehager» som hadde sitt utspring i denne tradisjonen ble stiftet i 1937. Barnehagene skulle ikke være som daghjemmene, og de skulle ikke gjøre det mulig for mødre å ha lønnsarbeid. Det skulle være et utviklende tilbud, mens daghjemmene var knyttet til sosiale forhold (Ericsson 1996, s 107). Den styrkede statusen til «den nye moren» ga også mødrene tilgang til å overvåke andre familier profesjonelt eller gjennom veldedighetsarbeid, spesielt underklassen. Underklassens barn som var vant til å «reke fritt» omkring, ble i større grad overvåket av både samfunnet og underklassemoren som hadde som oppgave å holde mann og barn i familien og borte fra «kabareten og gata» På denne måten hadde barn to forskjellige klassespesifikke barndommer. En for de barna som ble vurdert som trengende av sosiale tiltak og den offentlige sfæres fornuft, de overvåkede barna. Og en for de barna som hadde hjemmевærende husmødre.

I 1975 kom barnehageloven og barnehagen ble definert som en pedagogisk institusjon (NOU 2012:1). Det ble fastslått at barnehager skal være et tilbud for alle foreldre som ønsker det, og det ble lagt vekt på barnehagens betydning for mødres yrkesmuligheter. Lovens formål var også å sikre barn gode utviklings- og aktivitetsmuligheter (Ellinsæter 2012, s 110).

Formålsbestemmelsen § 1 lød: «Formålet med denne lov er å sikre barn gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem.» (Ot. Prop. Nr. 47 2007 – 2008). I forarbeidene til barnehageloven ble det lagt vekt på at barnehagen både var et pedagogisk tilbud, et sosialpedagogisk virkemiddel og et sosialpolitisk hjelpetiltak, og med dette ble forbindelseslinjene til barnevernet svekket (Ot. Prop. Nr. 23, 1974-1975 referert i Ot. Prop. Nr. 47 2007-2008).

Selv om Norge har vært et foregangsland innen barns rettigheter, har veien til forståelsen om barnet som eget individ og subjekt vært lang. Barnet har lenge blitt sett på som et vedheng til foreldrene, som et rettsobjekt. Helt frem til 1972 hadde foreldre en viss refselsesrett overfor sine barn etter lov av 20. juni 1891 om «Indskrænkning i Andvendelsen av legemlig Refselse» I denne loven står det: «Til Fremme af Opdragelsens Øiemed er Forældre og Andre, der staar i Forældres Sted, berettigede til at anvende maadeholden legemlig Revselse paa børn, der staar under deres Myndighed.» (Ot. Prop. Nr. 104 2008 – 2009, kap 6). Denne loven ble opphevet i 1972, uten at det samtidig ble innført noe uttrykkelig forbud mot å anvende fysisk avstraffelse som ledd i barneoppdragelsen. Lovgrunnlaget var uklart og i 1980 – årene ble temaet satt under ny debatt (Thue og Sommerchild 1997, s 40). Fra begynnelsen av 80 -tallet ble det klart

at straff som ris og juling ikke lenger var å anse som lovlig, uten at det var presisert i Barneloven av 1981 (Tesseem, 2015, Aftenposten). Og i 1982 ble det presisert fra justisdepartementet at det «ikke mulig å si noe sikkert om foreldrenes fortsatte adgang til å anvende lempelig fysisk refsing overfor sine barn». (Thue og Sommershild 1997; *Ot. prp.* nr. 8 (1986-87), s. 6.). I 1987 fikk barneloven av 1981 et tillegg som fremdeles er en del av barneloven. «Barnet må ikkje bli utsett for vald eller på anna vis bli handsama slik at den fysiske eller psykiske helsa blir utsett for skade eller fare» (Lov om barn og foreldre av 1981). Men i forarbeidene til lovendringen ble det gitt uttalelser om hva som ikke bestemmelsen rammet. Det ble tydelig påpekt at «lette klaps» over hånden eller buksebaken som en spontan reaksjon var akseptabelt. (*Ot. Prop. Nr. 104 2008-2009*, s kap 6)

Justiskomiteens flertall uttalte under Stortingsbehandlingen at bestemmelsen «ikke innebærer et totalforbud mot bruk av fysisk makt overfor barn», samt at «mer lempelige irettesetter som innebærer en rimelig avpasset bruk av fysisk makt, ikke vil rammes», se *Innst. O. nr. 20 (1986-87)*. Under debatten i Odelstinget ble det imidlertid presisert at det bare var holdninger rundt og hindringer for å unngå at barnet skader seg, samt «forsiktige klaps», som justiskomiteen hadde ønsket å unnta fra lovteksten. Ørefiker og annen mer markert avstraffelse er i henhold til forarbeidene forbudt. (*Ot. Prop. Nr. 104, kap 6*).

Barn er gjennom de siste tiårene i stigende grad blitt sett på som selvstendige individer med egne rettigheter (Andenæs mfl. 2003, s 270). 8. januar 1991 ratifiserte Norge FNs konvensjon om barns rettigheter av 20. november 1989. Dette har bidratt til økende interesse for barns situasjon, og konvensjonen skal verne barns spesielle behov og interesser (Andenæs mfl. 2003, s 270; Lindboe 2003, s 288). Hovedbudskapet er at en skal se på barnet som selvstendige individer med egne sosiale, sivile og kulturelle rettigheter (Lindboe 2003, s288). Barnekonvensjonen er delt inn fire hovedområder som omhandler barns rett til liv og helse, barns rett til skolegang og utvikling, barns rett til omsorg og beskyttelse og barns rett til deltakelse og innflytelse. Videre har også barnekonvensjonen fire generelle hovedprinsipper som handler om ikke-diskriminering, barnets beste, barnets rett til liv og utvikling og barnets rett til å bli hørt (Regjeringen.no, 2019, FNs konvensjon om barnets rettigheter).

I 2003 ble FNs konvensjon om barns rettigheter innlemmet i Menneskerettighetsloven (Lov av 21.5.1999 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett), noe som ga barnekonvensjonen en spesiell status ved at den går foran andre norske lover dersom de står i motsetning til hverandre (Regjeringen.no, 2019, FNs konvensjon om barnets rettigheter). Først i 2010 ble det et totalforbud mot alle former for fysisk vold mot barn, også som ledd i barneoppdragelsen.

I 2009 utga komiteen for barns rettigheter en generell kommentar til artikkel 12 i barnekonvensjonen. Barnekonvensjonens artikkel 12, punkt 1, skal garantere at et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til å fritt gi uttrykk for disse synspunktene i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet. I den generelle kommentaren til artikkelen gis det klart uttrykk for at barna skal oppmuntres til å danne seg egne synspunkter på et fritt og selvstendig grunnlag. Deltakerperspektivet blir også diskutert som en aktiv prosess hvor det er en utveksling av synspunkter mellom barn og voksne. Komiteen setter ingen aldersgrense for barnets rett til å uttrykke sine synspunkter og understreker at barnet som rettighetsinnehaver er forankret i barnets daglige liv fra det tidligste stadiet av barndommen. Dette vil si at barn kan danne seg synspunkter fra de er ganske små selv om de nødvendigvis ikke kan uttrykke synspunktene i ord. Gjennomføring av artikkel 12 forutsetter at barnet anerkjennes og blir vist en respekt for ikke-verbale former for kommunikasjon, lek, kroppsspråk, tegning og maling. Barnet som egen aktør blir styrket, og barn i alle aldre skal anerkjennes og respekteres som egne individer som har rett til medvirkning, deltakelse, bli hørt og å danne seg sine egne synspunkter.

Kari Stefansen (2008) skriver i artikkelen «Et uendelig ansvar. Om foreldreskap i middelklassen» at foreldre kan ha et bestemt «eksepsjonelt blikk» for barna sine som representerer en måte å se baret som usedvanlig på. Dette «blikket» for barnet er en sosial handling som «produserer» et barn med bestemte behov. Dette «blikket» kan handle om en forståelse om at gjensidigheten og kvaliteten på relasjonene er en betydningsfull del av å legge til rette for optimal utvikling (Stefansen 2008; Gabb 2010). I nåtiden lys av barnet sett som eget individ og subjekt kan foreldrenes bestemte «blikk» produsere et barn med rettigheter til å delta, medvirke, bli hørt og anerkjent fra tidlig i barnets liv. Dette rettighetsbarnet blir oppfordret til å leke, kommunisere ikke-verbalt, vise kroppsspråk og å uttrykke seg visuelt gjennom tegning og maling. På den andre siden kan det å bemyndige barn ved å gjøre dem til egne subjekter gi de et normativt sosialt ansvar i forhold til voksne (Hennum 2010, 6).

Nicole Hennum (2010) diskuterer i sin artikkel «Mot en standardisering av voksenhet? Barn som redskaper i statens disiplinering av voksne» hvordan barns stilling i samfunnet blir brukt som redskap til å disiplinere voksne til å sosialiseres innen voksenrollen ved hjelp av politiske tiltak som lover, incentiver, veiledninger mm. Gjennom barns økte individuelle rettigheter og

gjennom synet på barn i de barnefaglige profesjonene formes og produseres det en «riktig» og sann kunnskap om barn og omsorg. Disse sannhetsregimene som Foucault (1926 – 1984) ville kalt det, opprettholdes gjennom statlige styringsdokumenter, de barnefaglige profesjonene og individene selv, og er et viktig ledd i statens ønsker om at individets selvstyring er i tråd med statens ønsker. Gjennom yrkesprofesjonenes anvendelse av regler, manualer, metoder og programmer, får staten voksne til å handle i tråd med statens mål for barn, og i tråd med hvordan den «riktig» barndommen skal se ut. De standardiserte målene for hvordan omsorg, trygghet, dekning av barns behov og støtte til barns utvikling gjøres, blir en slags normalisert mal for hvordan barn, voksne, barndommen og foreldrerollen er, og hvordan den gjøres.

2.2 Det utviklingspsykologiske perspektivet

Det utviklingspsykologiske perspektivet på barn har vært og er det mest dominerende syn på barns utvikling og vekst. Utviklingspsykologien er kjent for å beskrive barns utvikling i faser eller forstå hvilke kognitive forutsetninger barn har i ulike alderstrinn (Grøholdt m.fl 2015, s 27). Alt fra når et barn kan innta fast føde eller si sine første ord til når et barn har mulighet til tenkte visuelt eller ha en bevisst selvoppfattelse eller identitet er bare et lite spekter innenfor utviklingspsykologien. Dette forutsetter en forståelse av at mennesker har en normal utvikling som følger et slags ferdig skjema i det menneskelige genomet (Broberg m.fl 2006, s 29). Mye av det som vi kaller normalutvikling handler om hvordan vi kommuniserer med hverandre og forholder oss til andre mennesker. Det sosiale smilet dukker opp etter noen måneder at barnet er født, og barnets behov for å hevde seg blir for de fleste barn tydelig i 2 ½ års alderen (Borberg m.fl. 2006, s 29) Dette dreier seg om en viss lovmessighet i utviklingen og at vi følger bestemte utviklingsmønstre i oppveksten. Når det finnes en normalitet, vil det alltid også finnes avvik. Dette kan forstås som at jo mer kompetanse og erfaringer vi har om normal utvikling, jo bedre vet vi hvor grensen går i forhold til det unormale, avvikende eller det å være «annerledes». På den andre siden kan dette forstås som en individuell menneskelig reduksjon hvor forståelsen om normalitet og avvik «lister seg inn» som noe iboende i barnet (Hertz 2008, s12).

Under utviklingspsykologiens opphavtid var det to klare forståelser om hvordan barn utvikles som var dominerende. En forståelse om at barnets utvikling er styrt utenfra, i oppvekst- og læringsmiljøer, og en forståelse om at barnets utvikling er styrt innenfra gjennom modning og gjennom kroppens genetiske program (Brober m.fl. 2006). Broberg, Almquist og Tjus (2006) skriver at behaviorismen i sin mest ekstreme form beskriver barnet som et «blankt papirark»

der «miljøet kan skrive seg inn». De skriver videre at den andre typen utviklingspsykologi «preformasjon», bestemmes av faktorer i individet selv. Barnets kropp, inkludert hjernen, modner og gradvis utvikler nye evner til å følge sitt genetiske program. I forhold til et læringsperspektiv blir det viktig å støtte eller korrigere utviklingen, og det må gjøres noe aktivt for at barnet skal utvikle sitt medfødte potensial.

Hukommelse og språkutvikling

Rett før barnet fyller 2 år skyter den språklige og kognitive utviklingen en enorm fart. Ved at barnet lærer seg nye ord og begreper og utvikler evne til å sette sammen ord til stadig mer kompliserte setninger, gjør at barnet får tilgang til et nytt hukommelsesredskap. Utviklingen «åpner» opp muligheten til å ta i bruk indre hukommelsesbaserte og tankemessige skjemaer som blant annet å forstå kjeder av hendelser, oppfatte tid og rom og produsere historier, fortellinger og selvbiografier (Broberg m.fl. 2006, 46, 82). I førspråklige utviklingsperioder er ikke barnas hukommelsessenter utviklet enda til å gi erfaringer språklig og begrepsmessig innhold. Barna husker erfaringer og opplevelser gjennom sanseinntrykk, innlæring av motoriske ferdigheter, gjennom relasjonell kontakt og gjennom sterke emosjonelle opplevelser. Opplevelser barnet har i denne perioden lagres som implisitte minner, kroppsliggjorte erindringer som vi ikke husker. De bare er der og er en del av oss. Denne type minner kan påvirke adferden vår i ulike situasjoner, men er ikke kognitivt bevisste for oss (Borberg m.fl. 2006, 81, 82).

Kvello (2015) skriver i boka «Barn i risiko – Skadelige omsorgssituasjoner» at en kan snakke om implisitt og eksplisitt hukommelse. Implisitt hukommelse er ikke-intensjonell og automatisk. Den er knyttet til nonverbale erfaringer og atferds-impulser, og er basert på gjentatte erfaringer eller forventninger om erfaringer. Barn under tre år er preget av implisitt hukommelse som det å kunne hoppe, balansere, å kunne gjenkjenne noe og å tilegne seg fonologien og syntaksen i eget morsmål. En kan også snakke om prosedyreminner som handler om innlæringen av motoriske ferdigheter. Så snart barnet har lært seg en type motorisk ferdighet, så slutter bevisstheten å bekymre seg for dem og lar «kroppen huske» (Broberg mfl. 2006, s 82).

Kvello (2015) skriver videre at eksplisitt hukommelse omfatter erfaringer som kan gjenkalles bevisst som for eksempel at barnet kan huske hvem han eller hun lekte med i barnehagen i går eller hvilken farge det er på bestemor sitt hus. Eksplisitt hukommelse kan deles inn i episodisk (det å huske, selvbiografiske- og autobiografiske minner) og semantisk (det å vite,

kunnskapshukommelse) hukommelse. Den episodiske hukommelsen er nær knyttet til språket, og en kan tenke seg at denne måten å huske på er vanskelig før barnet har utviklet rimelige gode språkferdigheter. Den episodiske hukommelsen ser ut til å ha lite omfang før barnet er mellom to og tre år. Anders Broberg, Kjerstin Almquist og Thomas Tjus (2006) skriver i boka «Klinisk barnepsykologi – Utvikling på avveier» at når språkutviklingen skyter fart mot slutten av første leveår eller i starten av andre leveår, får barnet tilgang til dette nye hukommelsesredskapet, episodiske minner. De lærer seg etter hvert å sette sammen og huske «kjeder» av hendelser, og får derfor en begynnende oppfatning av tid og rom. Den episodiske hukommelsen bevarer de personlige minnene vår som er koblet til tid og sted, og kalles også den selvbiografiske hukommelsen (NOU 2006:23). Disse minnene kan være basert på sterke opplevelser og er bygd opp av direkte sanseinntrykk. De kan ha en stor detaljrikdom og er ofte dypt personlige.

Kognisjon, kognitiv utvikling og læringsteori

Innenfor utviklingspsykologien omfatter begrepet kognisjon spørsmålene omkring hvordan barnet bearbeider sanseinntrykk, og hvordan atferd er kognitivt styrt? En av de første innflytelsesrike personene innen forskning på kognitiv utvikling er Jean Piaget (1896 – 1980). Han innførte blant annet begrepet kognitive skjemaer til psykologien og viste oss hvordan barnet på ulike alderstrinn ikke har kognitive forutsetninger for å forstå verden slik voksne gjør det (Svendsen 2018, SNL, avsnitt 4; Grøholdt m.fl 2015, s 27) «En kan si at kognitive skjemaer er indre psykologiske strukturer som integrerer og knytter mening til hendelser». (Grøholdt m.fl. 2015, s28).

Grøholdt, Garløv, Weidle og Sommershild (2015) skriver at Piagets forskning har i senere tid blitt brakt videre av forskere. Forskning på kognitiv utvikling har i senere tid også blitt opptatt av barns forestilling om forhold mellom mennesker. I forhold til utviklingen til barn mellom 2 og 4 år skriver de at ved to års alder kan barnet vise hensyn til andre barn og barn kan finne løsninger på problemer i fellesskap (Harter 1999 referert i Grøholdt m.fl, s 27) I andre leveår kan barnet bruke språk til å samordne følelser og meninger om andre, og etter at barnet har fylt to år kan det etter hvert innstille språkbruken etter tilhøreren. Fra toårs alder begynner barnet å utvikle et klart selvbylde, men er helt frem til 4 årsalder er det forankret i konkrete kjennetegn og handlinger. Små barn overdriver gjerne sine egne ferdigheter, og en fireåring har vanskeligheter med å oppfatte at andre kan tenke annerledes enn en selv. De blander lett sammen egne og andres oppfatninger, og tror at alt som skjer alltid har en årsak som henger

sammen med menneskelig væremåte. Ved toårs alder kan barn skille mellom moralsk sett positive og negative handlinger, og de kan skille mellom situasjonsbestemte regler og regler som gjelder permanent. De er i begynnelsen avhengig av de voksnes påminnelser, av kontroll utenifra, og det er konsekvens av handlingen som betyr noe. Barnet kan ikke tillegge hensikt til handlingen overordnet og vedlikeholde sosiale regler selv før ved 7 -8 års alder.

Sosial lærings teori med opphav i behaviorismen, har også hatt stor innflytelse på utviklingspsykologien. I første halvdel av 1900-tallet var den deterministiske og sterkt årsaksbestemte delen av forståelsen i utviklingslæren sterkt kritisert i USA (Charlesworth 1992 referert i Broberg m.fl. 2006, s76). Dette stemte dårlig overens med den sterke vektleggingen av miljøets og innlæringens betydning for individet som rådet i USA, og på grunn av amerikanske psykologers dominerende stilling fikk dette synet svært stor innflytelse i hele den vestlige verden (Broberg m.fl. 2006, s 76).

«E. L. Thorndike var bland de første som påviste forsterkningsprosessen eksperimentelt. På basis av sine eksperimenter formulerte han den såkalte «effektloven». Denne sier at en respons vil knyttes til den situasjonen den inntreffer i når den etterfølges av belønning, og derfor inntreffe med større sannsynlighet i denne situasjonen.» (Svartdal, 2018, SNL)

Ifølge Frode Svartdal (2018) kan forsterkning inntreffe når en tilfører en stimulus i situasjonen når en bestemt respons gis. Dette kalles positiv forsterkning og er nært knyttet til belønning og konsekvens av en ønsket eller uønsket handling. Forsterkning kan også inntreffe når en uønsket stimulus fjernes fra situasjonen når responsen gis. Dette kalles negativ forsterkning og oppstår når man ønske å unnsnippe noe eller ønsker å unngå noe. En gjør en handling for å redusere eller forhindre det uønskede, som igjen fører til en «belønning» fordi en har unnslippet eller unngått noe som har eller skal inntreffe. Optimal forsterkningseffekt skjer hvis den fungerende stimulus inntreffer rett etter responsen. Forsterkere kan både være lærte og ulærte, og handler om alt som har motivasjonsverdi for individet.

2.3 Tilknytningsperspektivet

Tilknytning kan defineres som sterke følelsesmessige bånd mellom barn og omsorgsgiver som finner sted i løpet av barnets førsteleveår (Teigen 2016, SNL). Tilknytning kan også ses i forhold til selvstendigjøring, hvor barnet er i en kontinuerlig prosess mellom tilknytning og selvstendigjøring (Bø 2000, 12). Barn i alderen 2-4 års er inne i en periode hvor selvstendigjøring og selvdannelse er svært sentralt. Barnet er i en prosess hvor de utvikler sitt narrative selv, hvor de kan streve med å sortere opplevelsen av deg selv og å beskrive seg selv som en «egen person» (Broberg m. fl. 2006, 48). Foreldrene og andre voksenpersoner

kan bli satt på prøve gjennom følelsesutbrudd, temperament og viljesterke forhandlinger. Barnet forstår at det selv og omverdenen ofte har ulike interesser, og en forhandling om disse interessene kan bli til en kamp om liv og død. Eller sagt på en annen måte, en grunnleggende forhandling om tillitt mellom barnet og den voksne, om de voksne er der for de eller glad i dem (Broberg m. fl. 2006, 48). En tredje definisjon på tilknytning kan være at «tilknytning handler om kvaliteten på de emosjonelle båndene mellom personer som er viktige for hverandre» (Kvillo 2015, 82).

John Bowlby (1907 – 1990) ansees å være tilknytningsteoriens far og opphavsmann. Han var en engelsk barnepsykiater og psykoanalytiker, men han var dypt misfornøyd med visse grunnleggende aspekter ved psykoanalysen. Han brukte evolusjonsbiologien og generell systemteori for å forklare hvordan nære følelsesmessige bånd oppstår mellom spedbarn og deres nærmeste omsorgspersoner (Broberg mfl. 2006, s 95).

«Tilknytning betegner en tilbøyelighet til å knytte nære følelsesmessige bånd til bestemte individer som kan gi beskyttelse, trøst og ro; denne tilbøyeligheten er tilstede som noe medfødt hos spedbarnet. Tilknytningsteorien beskriver prosessen som resulterer i barnets livsnødvendige forbundethet med omsorgspersonen, og hvordan tilknytningen fører til dannelsen av indre mentale strukturer som grunnlag for barnets personlighetsdannelse og senere samspill med omverdenen.» (Hart og Schartz 2009).

Broberg, Almquist og Tjus (2006) skriver at ved 9-10 måneders alder kan barn i en viss utstrekning regulere avstanden til forelderen ved at de har lært seg å krabbe. Denne målstyrte atferden er avhengig av i hvilken grad tilknytningssystemet er slått på eller ikke. Når barnet har det fint og er trygg, så leker det tilsynelatende uten å bekymre seg for om forelderen er til stede eller ikke. Hvis det kommer en fremmed inn i rommet, eller hvis forelderen forlater rommet blir tilknytningssystemet slått på og vil ha nærhet til forelderen straks. Dette nesten refleksmessige atferdsmønsteret eller tilknytningssystemet hvor barnet bruker forelderen som en trygg base, når sitt høydepunkt i løpet av barnets andre leveår. Etter hvert som barnets kognitive evner utvikles, får barnet flere muligheter til å håndtere møter med fremmede mennesker og atskillelse fra foreldrene. De skriver videre at når barnet er rundt 3 – 4 år vil barnet bli mindre egosentrisk, og de forstår at foreldrene er egne personer med egne ønsker og interesser. De kan da «forhandle» med foreldrene, slik at alle får dekke sine behov, men dette forutsetter at barnet har trygge omsorgsomgivelser og har utviklet evnen til å skifte perspektiv, eller som en sier i dag, har utviklet en metalliseringsevne.

Tilknytningsteorien har på mange måter vært en slags brobygger mellom det biologiske/nevrologiske og utviklingspsykologien og noe som ofte har stått i motsetningsforhold til

hverandre (Hart og Schwartz, 2009). I forholdet mellom familierapifeltet og psykoanalytiske feltet har tilknytningsteorien de senere årene vært en av de mest betydelige teoretiske brobyggerne mellom feltene. Betydningen av å føle seg forstått, betydningen av selvbegrepet, synet på følelser, forståelsen av det ubevisste og ikke-språklige fenomener er blant noen temaer som er i pågående dialog mellom begge feltene (Hart og Schwartz, 2009, 84).

De siste årene har tilknytningsperspektivet fått en enorm tilslutning mye på grunn funn i nyere hjerneforskning om barn og tilknytning. Det har blant annet vært forsket på hva som skjer i barnets hjerne når det er utsatt for stress eller andre vanskelige opplevelser. Stressfylte opplevelser i tidlig barndom, blokkeres fra den bevisste episodisk hukommelse, og ved langvarig stress kan også kapasiteten og volumet av hippocampus (stedet i hjernen for læring og hukommelse) i hjernen bli redusert (Skårderud m.fl. 2015, 107, 108). Stressfylte opplevelser aktiverer et sted i hjernen som heter amygdala (bearbeider sanseinntrykk og nevralt funksjoner). Når stressnivået er høyt kan det hemme funksjoner i hippocampus, og forteller og forbereder kroppen på at vi er i fare. Kjente høye stressfylte opplevelser kan blant annet være separasjonsangst, raseri og spontane reaksjoner når barnet blir hindret i å få sin vilje, frykt og redsel, og ved panikk når barnet søker etter trygghet og tilknytning (Skårderud m.fl. 2015, 104). I den dagens samfunn er nyere hjerneforskning blant annet innen nervesystemet, hukommelsen, affekter og stress, en av hovedfaktorene til store satsninger innen barns psykiske helse. Folkehelseprogrammet, barnehjernevernet og «tidlig trygg» er bare noen av programmene som er iverksatt.

Kapittel 3 – DEN POSTMODERNE FAMILIEN OG DAGENS SAMFUNN

3.1 Et historisk blikk

Ulrich Beck og Elisabeth Beck Gernsheim (2002) skriver i sin bok «Individualization - Institutionalized Individualism and its Social and Political Consequences» at individualisering kan forstås som en historisk prosess hvor menneskenes tradisjonelle livsrytme i større grad enn før brytes opp. De forklarer at før den første store endringen innen familiehistorikken hadde kvinner, menn, gamle og unge mennesker sin plass i samfunnet, og hver sine oppgaver som fulgte med. De var koordinert sammen med andre på en måte som gjorde at de hadde en felles ansvarlighet og felles mål i forhold til gården eller verkstedet. Dette gjorde at det var lite rom for personlige interesser, følelser eller andre tilbøyeligheter. Det som telte var felles mål og hensikter. Personlige ønsker og motvilje måtte være underordnet i tilfelle konflikter skulle oppstå. Denne underordningen ble opprettholdt gjennom et gjensidig avhengighetsforhold mellom familiemedlemmene med felles ansvarlighet for gården eller verkstedet og økonomien. Det var ikke innen rekkevidde for individene å kunne bryte ut, og om det i det hele tatt var mulig ville det blitt en høy personlig pris å betale.

I Norge satte det moderne samfunnet for alvor fart på starten av 1900-tallet. Dette innebar et større skille mellom privat og offentlig sfære, og som i resten av den vestlige verden ble det en «kjønning» av arenaene og arbeidet som ble gjort i der. (Hagemann 2005; Melby 2005 referert i Magnussen 2012). Det «tradisjonelle» kjønnsrollemønsteret innad i familien har en betydelig plass i familiehistorikken, hvor «kjønning» på både sosiale arenaer og i forhold til hjemmets arbeidsoppgaver tilsier hvilke normer og praktiske oppgaver familierollene har. Den «tradisjonelle kjernefamilien» vokste også frem sammen med en økende aktiv familiepolitikk, velferdsgoder, rettigheter og forbedring av livsvilkår. Hva som var den «normale» familien, ble opprettholdt av utsagn og praksiser som bekreftet familie-formen gjennom sosiale normer på alle nivåer i samfunnet.

Normering, normalitet og heteronormering

Trine Annfelt (2007) skriver i sin artikkel «Heteronormal nok? Heteronormering som veileder for norsk familiepolitikk» om betydningen av kjønn, og hvilken plass i de politiske debattene og avgjørelsene synet på kjønn har hatt i en historisk sammenheng. «Heteroseksualitet normeres gjennom de diskurser, strukturer, institusjoner, relasjoner, handlinger og aktiviteter

som hjelper fram og produserer slik seksuell orientering som naturgitt, privilegert og nødvendig (Cameron og Kulick 2003:99 referert i Annfelt 2007, 99)». Dette betyr at heteroseksualitet produseres gjennom et sett med normer som hjelper frem denne type seksuell orientering til å være det som er normalt. Annfelt (2007) forklarer at normering er et omfattende trykk kulturen og samfunnsmessige strukturer, institusjoner og aktører retter mot alle kropper. For å bli tolket som «riktige» kvinner og menn, må man opptre på en overbevisende måte og i tråd med det som kulturen gjenkjenner som «riktig» (Rich 1980 referert i Annfelt 2007). Heteronormering forutsetter at begjæret skal rettes mot det «motsatte» kjønn, og foreskriver idealer og regler for passende maskulinitet og feminitet. Heteronormering forutsetter også å være i tilstrekkelig samsvar med samtidens normer, aksept og legitimitet (Annfelt 2007).

Normalitet er en maktsymmetri eller en rekke maktdimensjoner som samarbeider, undergraver og/eller forsterker hverandre i de historiske og lokale spesifikke prosessene (Ambjörnsson 2004; Foucault 1995 referert i Annfelt 2007, 99). Foucault (1980; 1982), skrevet om av Nicole Hennum (2010), beskriver at innholdet i maktdimensjoner som samarbeider, undergraver og/eller forsterker hverandre, kan være hensiktsmessige gode handlinger. Disse handlingene kan være hjelp, støtte og omsorg basert på «riktig» kunnskap eller viten. Dette blir også kalt «fornektede maktpraksiser», praksiser som er vanskelig å oppdage siden de er av god hensikt, sjelden snakkes om og vanskelig og forsvare seg mot. Produksjon og formidling av «sann» kunnskap som holdes i motsetning til annen kunnskap (som oppfattes som «falsk»), også kalt «sannhetsregime», er en annen maktform som reproduseres av f.eks. lovverk eller ulike profesjoner. Disse «sannhetene» eller normalitetene opprettholdes av tilstrekkelig produksjon av utsagn og praksiser som bekrefter det normale. Dette kan utfordres ved nye logikker som får kjempet seg fram og kan medføre til at de gjeldene normene undergraves (Annfelt 2007; Neumann 2001 referert i Annfelt 2007, 99-100).

Trine Annfelts (2007) studie av politiske dokumenter fra tidlig, midten og slutten av 1900-tallet gir gode eksempler på hvordan blant annet kjønnsrollene er fordelt. Sterke normer i forhold til morskap og farskap, hvordan holdningene er i forhold til ekteskap og at heteroseksuell orientering blir tatt for gitt innen familiepolitikken. På individnivå og innad i familien ble kjønnsrollemønsteret hele tiden reproduisert som «riktig» eller «sann» måte å være kvinne eller mor, mann eller far på. Dette ble opprettholdt gjennom sett med normer eller regler om for eksempel hvem som bestemmer i familien, og/eller gjennom praksiser som

fordeling av omsorgsarbeid. Men også nye logikker fikk plass i familiesystemet, som blant annet at fler og fler kvinner fikk lønnet arbeid. Dette undergrav normen og enkelte innholdsmessige deler av heteronormen om at husholdning, omsorg og oppdragelse var kvinners bestemte fordelingsorganisering i familien. At denne måten å være feminin, kvinne og mor på var den «rette» og kunnskapsmessige «sanne» måten å være kvinne og mor.

Familien som institusjon

Den økonomiske og institusjonelle strukturen i ekteskapet inneholdt hierarkier og regler, og lydighet var og forvente. Forpliktelsene til familien var basert på slektskap, blodtilhørighet og rettslige relasjoner (Pryor og Trinder 2004, 324). I Norge inntreffer ikke denne «husmoriseringen» av norske kvinner før første halvdel av 1900-tallet, men når det først skjer fremsto det som en nødvendig forutsetning for modernisering av andre samfunnsområder (Melby 1999, referert i Aaaresth 2011). Det ble tatt flere politiske initiativ med sikte på å styrke kjønnsarbeidsdelingen mellom hjemmet og arbeidsliv, privat og offentlig sfære. Blant annet ble husmor-yrket institusjonalisert gjennom systematisk husstelloplæring (Danielsen 2002, referert i Aarseth). Ektefelleloven av 1927 lovfestet også ektefellers gjensidige forsørgerplikt, og viser til, med direkte ordlegging, at arbeid i hjemmet er likestilt pengemessig forsørgelse (Skrede og Aarskaug Wiik 2012). Privatiseringen av hjemmet, skillet mellom arbeidsliv og husmorarbeid, offentlig og privat sfære, mellom mannlighet og kvinnelighet; den funksjonsfordelte «kjernefamilien», kan på mange måter formelt dateres til 1927 og ektefelleloven. Dette var ikke bare et borgerlig idylliseringsprosjekt eller en trend, men aktivt støttet av velferdsstaten som begynner og ta form og et mål om at arbeiderklassen også skulle ta del i denne individualiseringsprosessen. Den norske velferdsstaten og de nordiskelandene har vært kjent for å drive en «defamilieserende» politikk, hvor staten overtar og støtter en del av funksjonene som tidligere var sett på som familiens ansvar (Aarseth 2011).

Familien som institusjon, som en sosial arena hvor mennesker samhandler, innehar og inntar sosiale roller som er i samsvar med formelle eller uformelle regler, kommer tydelig fram gjennom kjønnsrollene i familien. Også gjennom den «tradisjonelle» familie-formen som besto av mor, far og ca. 2 barn, samsvarer de sosiale praksisene med definisjonen av familien som institusjon. Harriet Holter (1963), skrevet om av Karin Nyheim Solbrække og Helene Aarseth (2006: 65-66), var en av de norske foregangspersoner innen kvinneforskning, og en av de første som innførte og videreutviklet begrepet kjønnsroller. Forskningen hennes og

tiden dette var skrevet i, var sterkt preget av strukturfunksjonalismen. Dette er en forståelse av samfunnet som bestående av ulike posisjoner, og til hver posisjon er det knyttet normer eller forventninger til hvordan personen som innehar posisjonen eller funksjonen skal handle.

Holter og andre nordiske forskere stilte seg kritisk til hvordan strukturfunksjonalismens påstand om de positive funksjonene rolledelingen har for individet og samfunnet. De pekte på en rekke dysfunksjonelle trekk ved den moderne kjernefamilien og kjønnsarbeidsdelingen som den bygges på. Istedenfor at kjønnsrollene ble knyttet til menns og kvinnes ulike funksjoner videreutviklet Holter og andre nordiske kjønnsrolleforskere, kjønnsrollebegrepet til å vise hvordan kjønns spesifikk atferd var sosial lært, og mulig og forandre.

Familien spiller en vesentlig rolle i vedlikehold av den sosiale orden gjennom vel så mye det sosiale, som den biologiske reproduksjonen. Familien er i realiteten en av de største betingelsene for overføring av økonomi, kultur og symbolske privilegier, og bidrar på alle områder til løsning av samfunnets utfordringer i forhold til det å kunne opprettholde seg selv over tid (Bourdieu 1996, 23). Dette gjør familien som institusjon attraktiv og privilegert i forhold til velferdsstaten og det politiske og offentlige systemet. Velferdsstaten ønsker å opprettholde stabilitet og drive en restabiliserende politikk i forhold til familien.

«Familiesystemer holdes i balanse, men når balansen forstyrres av indre eller ytre motsigelser, vil et gitt sett sosiale arrangementer destabiliseres (Therborns 2004, referert i Ellingsæter 2012, 26)». Historisk sett er enkelte familie-former vært opphøy til norm, som for eksempel den funksjonsfordelte kjernefamilien og ekteskapet. Men i dagens samfunn er privilegering av bestemte familie-former gjennom statlige reguleringer, erstattet med økt likestilling av familie-former (Ellingsæter 2012, 16).

Den andre store endringen innen den vestlige familiehistorien var på midten av 1900-tallet, da kvinnene økende grad ble en del av den lønnede arbeidsstyrken. Kvinnenes inntekt støttet opp om mennenes utilstrekkelige lønn, og de ekteskapelige forholdene ble mere kompanjongbaserte. Dette endret familiedynamikken, og kjønnsrollene ble mere likeverdige, selv om dette varierte i forhold til hvilken klassetilhørighet familien hadde. (Gills 1985, 1997; Laslett 1972 referert i Pryor og Trinder 2004, 323-324). Mot midten av og videre mot slutten av 1900-tallet ble det mer vanlig at også kvinnene var i arbeid, og barna ble oftere plassert bort for barnepass. Dette førte til at hjemmet gradvis fikk en større karakter av å være en økonomisk produksjonsenhet (Pryor og Trinder 2004, 324).

3.2 Individualisering

Offentliggjøring av familien

Forholdet mellom offentlig og privat sfære er i den norske velferdsstaten omtalt som «offentliggjøring» av familien eller «den offentlige familien». Dette skyldes at deler av familiens omsorgsoppgaver er overført til det offentlige, eller med andre ord en defamilisering av omsorg (Ellingsæter 2012, 16; Hernes 1982 referert i Ellingsæter 2012). Omsorgs- og oppdragelsesorganiseringen i hjemmet måtte omfordeles etter at kvinnene mer og mer gikk ut i arbeidslivet, og skillet mellom det offentlige og det private begynte å forme en annen dimensjon. Familiene trengte de andre offentlige institusjonene til å ivareta barna og de eldre for å opprettholde den økende produksjonsmessige veksten og arbeidslivets krav.

Individualisering og forhandlingsfamilien

Carol Smart og Beccy Shipman (2004) forklarer i sin artikkel «Visions in monochrome: Families, marriage and the individualization thesis», at temaet individualisering er blitt det dominerende og gjennomgripende temaet for å forstå moderne familieliv i et postmoderne samfunn. Hva som er unikt med de tette personlige forholdene. De forklarer videre at begrepet individualisering har blitt en metafor på hva intimitet og personlige relasjoner utelukkende handler om, noe som har muliggjort sosiologiske analyser av familielivet. Dette har også ført til at interessen for studier og forskning av familie og politiske problemer i forhold til familie, har blitt fornyet. De forklarer også at en definisjon av individualisering på denne måten ikke bare har sine fordeler. Dette medfører også at det kreves en standardisering av forståelsen av rammeverket for samtidens familieliv.

Standardisering av dagens familieliv kan være et prosjekt som er komplisert. I tiden vi lever i er det ikke bare et vev av forskjellige familie-former, men også et vev av måter vi skaper og opprettholder kontakt på. Vi tar i bruk teknologi, sosiale medium, digitale verktøy og møtes på andre arenaer enn det man kanskje gjorde tidligere. Globaliseringen sammen med den teknologien vi har i dag gjør det også mulig å opprettholde tette personlige bånd på tvers av landegrenser og kultur. En multikulturell familie i Norge kan blant annet opprettholde kontakten med familien i hjemlandet og samtidig skape et familiært nettverk i Norge. De har også mulighet til å skape nye familierelasjoner gjennom samboerskap eller ekteskap i Norge gjennom for eksempel barna, en annen relatert slektning eller ved å inngå nye ekteskap eller samboerskap.

Beck og Beck-Gernsheim (2002) forklarer at den «normale» familien allerede er der, og alt som kan se annerledes ut eller ser annerledes ut er innebygd i det originale konseptet. Forklaringer som ikke kan bli tilbakevist, er derfor ikke betydningsfulle. Hvis en ikke synliggjør og standardiserer essensen av ekteskapets og den heteronormative familiens originale konsept, og undergraver effekten av denne essensen, vil det heller ikke være noen synlige endringer innen den moderne familien.

Ifølge Beck og Beck-Gernsheim (2002) har påvirkningen av den andre store familieendringen og igjen individualiseringseffekten av dette, gjort at det har blitt en spesiell form for familiedynamikk. Familiene trenger mye mer koordinering for å holde familiehistorien sammensveiset. I mange tilfeller blir familielivet et «balanserende handlingsprosjekt» eller et fastlåst «gjør-det-selv-prosjekt». Oppbrytningen av den normale biografien, fører til at mennesker mer enn før tvinges til å sette sammen deres egne historier, og montere sammen de bestanddelene de trenger så godt de kan. De skriver at familie-formen er gradvis i endring, og et større antall av avgjørelser enn noen gang før må bli tatt. Dette har ført til at fler og fler ting må planlegges og forhandles. Distribuering av ressurser innad i familien og en rettferdig fordeling av goder og byrder kommer i forgrunnen. Noen av forhandlingstemaene innad i familien kan være: Hvilke byrder skal tildeles hvem? Hvem skal betale kostnadene? Hvem sine ønsker skal prioriteres? Hvem tar ansvaret for hva? Hvem har førsteprioritet i forhold til behovet for fritid? Hvem er ledig når?

En «forhandlingsfamilie» kan også bli sett på som en familie hvor individer av begge kjønn utveksler mer eller mindre regulert emosjonell komfort. Det at denne utvekslingen er alltid kanseller – bar, gjør at individuelle valg, sosiale prosesser og personlig motivasjon er en stil å være intim på (Beck-Gernsheim 2002 og Baumann 2003, referert i Smart og Shipman 2004). Dette har gjort at temaet intimisering, og forskning rundt intimitet både innad i familien og i den offentlige sfære, har blitt aktuelt. Vi lever i en verden hvor flytt over landegrenser, globalisering, flere delte bosteder og profesjonalisering er dagsaktuelle temaer. I denne sammenhengen vil kanskje intimiteten i de mellommenneskelige forholdene være en av hovedfunksjonene som gjør at menneskenes behov for tilknytning, tilhørighet og kontakt blir dekket i en kompleks sammensatt verden.

3.3 Intimisering og «fremvisning» av familien

Endringer innen familielandskapet har gjort kjærlighet mer sentralt, men også ført til mere upålitelige og risikofylte intimforhold. Lengsler etter tette personlige vennskap, men samtidig et ønske om frihet uten forpliktelser ved å frastå tradisjonelle familieordninger, er noe av essensen i den moderne intimiteten (Beck & Beck-Gernsheim 1995, referert i Smart & Shipman 2004).

Jacqui Gabb (2008) har i boka «Researching Intimacy in Families» skrevet om og undersøkt hvordan intimitet er forbundet med familielivet, både de relasjonelle intime forholdene innad i familier, men også praktisering av intimitet på andre arenaer, sfærer og i offentlige sammenhenger. Hun forklarer at i moderne forskning har vi nå kommet dithen at «familien» blir sett på forskjellige måter. Noe som reflekterer endring i mønstre av intimitet (Jamieson 1998; Silva and Smart 1999, referert i Gabb 2008). Dette hentyder at våre biologiske bånd ikke lenger bestemmer våre intime relasjoner til andre. Hvem vi ser på som familie og familiært nettverk er mere rettet mot livsutfoldelse og selvrealisering. Begreper som «den utvidede familie», «den valgfrie familie», «å gjøre intimitet» og «framvisning av familien» er sentrale temaer innen intimisering av familielivet og samfunnet.

Å gjøre familiepraksiser, å gjøre intimitet

Et kjent utsagn om den moderne familien er: «There is no such things as «the family» - only families' (Gittens 1993, 8, sitert i Gabb 2008). Dette belyser noe av den historiske endringsprosessen familielivet har og er igjennom. Gjennom å se betydningsforskjellene av begrepene «familien», i betydningen av familien vi bodde i (idealet), og «familier», i betydningen familier som vi bodde sammen med, får begrepet familier en betydning av å romme våre relasjonsforhold med andre (Gabb 2008). David Morgans (1996) uttrykk «å gjøre familiepraksiser» representerer også et radikalt skifte innen familieforståelsen. Fra å forstå familien som en struktur som individene tilhører, til å forstå familier som et sett av aktiviteter i en bestemt betydning assosiert med familie (Morgan 1996, referert i Finch 2007). Dette gir også et direkte uttrykk for mangfoldigheten rundt hvordan man kan danne familie gjennom forskjellige måter å vise omsorg og å være intime på (Gabb 2008).

Anthony Giddens (1992), skrevet om av Gabb (2008), betegnet endringene i det intime livet som «the transformation of intimacy». Intimitet gjøres ikke lenger bare mellom slekts-baserte familierelasjoner, men også mellom venner eller andre typer relasjoner. Gabb (2008)

forklarer at demokratiseringen av mellommenneskelige forhold har ført til en transformering av intimiteten, og hvordan den konstitueres. Det finnes nå forskning som tilsier at sentrumet for intimitet har skiftet retning fra et fokus bare på intimiteten i familie og parforhold, mot en forståelse hvor gjensidigheten og kvaliteten på relasjonen er en betydningsfull del av forståelsesrammen. Forholdet mellom forskjellige typer følelser og forskjellige typer relasjoner er mangfoldige. En kan ha intime ikke-seksuelle forhold til barn og venner, men også samtidig ha et seksuelt intimt forhold til en partner. En partner kan være en man bor sammen med, en man har et avstandsforhold til, en av samme kjønn eller en man er gift med. Barna kan være egne barn, partnerens barn, venners barn eller kanskje et fosterbarn. Innholdet i følelsene kan også dreie seg om mere eller mindre samhørighet og tilknytning eller kjærighet og kontakt.

Gabb (2008) forklarer også at intimiteten i familierelasjoner er nedfelt i praktiske erfaringer på bestemte steder, mest i hjemmet. Praktiserende intimitet kan være hvordan foreldre og barn viser kjærighet og følelser, men også meklingen om for eksempel intimsone eller formidlingen av intime erfaringer. Janet Finch (2007) belyser dette temaet gjennom begreper «displaying families» eller fremvisning av familier på norsk. Hun forklarer at mennesker ikke bare danner «min familie» gjennom «å gjøre familie-ting», men også gjennom å formidle og vise frem intimiteten og familie-tingene. Handlingene trenger å bli forstått som assosiasjoner med «familie» av andre, for å være familiepraksiser. Verktøy i prosessen «å fremvise» familielivet kan være fotografier, gjenstander, gaver eller bruk av historier for å formidle betydningen og essensen av relasjonen/e.

Individet, intimitet og staten/samfunnet

Praktiseringen av intimitet viser at det er en innbyrdes sammenheng mellom den offentlig sfære og den private sfære. (Gabb 2008). Møte mellom det private og det offentlige er ikke et skille mellom intimitet og ikke intimitet. Skillene mellom det private og det offentlig er ikke konstante, men overlappende sfærer. Endringer innen familiehistorikken, individualiseringsprosessene og hva som er den private sfære gjør at privatiseringsbegrepet får nye og flere betydninger. Bruken av sosiale media og teknologi er gode eksempler på at skillet mellom det private og det offentlige viskes ut. Fremvisning av private, intime og personlige forhold kan mye lettere nå et større publikum, og diskusjonene rundt personvern er bare en av mange etiske diskusjoner rundt hvor skillet mellom det private og offentlige går.

Sammenhengen mellom individet og staten gjennom praktiserende intimitet, profesjonsroller, institusjoner og nye forståelsesrammer av intimitet er i høyeste grad aktuelt i dagens samfunn. Profesjonsrollene innenfor statlige omsorgsinstitusjoner er bare en måte å illustrere denne sammenhengen på. En annen måte kan være hvordan profesjonsutøvere innen velferdsstaten blir opplært gjennom utdanning, praksis, rammeverk og veiledere til å praktisere intimitet. En måte å illustrere rollen familiehjemmet har i forhold til å forme praktiseringen av intimitet, kan forstås gjennom temaet «fremvisning av familie». Gjennom å fremvise «min familie» og «mine familiepraksiser» blir intimiteten et sosiokulturelt faktum. Gjennom måter å praktisere intimitet former handlingene den sosiale verden til et intimt statsborgerskap (Gabb 2008). Skillet mellom de to sfærene offentlig – privat er utfordret gjennom praktiseringen av den emosjonelt-sosiale verdenen, og hvordan det hverdagslige «emosjonelle arbeidet» foreldreskapet utfører.

Nye perspektiver på den offentlige og den private sfære har også trådt frem som kanskje best gjør seg til kjenne gjennom omsorgsinstitusjonene. Velferdsstaten tok ikke bare over sentrale oppgaver som tidligere var sett på som familiens ansvarsområde, men visket også ut skillet mellom privat og offentlig liv for blant annet barn i barnehage og eldre i eldreomsorgens. I dagens samfunn ser vi andre nye perspektiver på hvordan skillet mellom privat og offentlig sfære reforhandles, som blant annet veksten av bruk av sosiale media. Nye perspektiver på familier vokser fram, og den formelle familien, definert av den norske stat gjennom det norske lovverket, kommer til å få nye utfordringer også i framtiden.

Kapittel 4 – METODE

4.1 Metodologi og design

Metodologi, fenomenologi og postmodernistisk tenkning

Vi mennesker er selvfortolkende, historiske vesener og våre forståelsesrammer er betinget av tradisjon og historiske liv som gjør handlingene våre meningsfylte (Ricoeur 1971 referert i Kvale og Brinkmann 2015). Begrepet metode kommer av det greske substantivet «methodos» som betyr «veien man går» (Aakvaag 2008). Masteroppgaven «Historier om foreldreskap i tiden vi lever i – fortalt av småbarnsforeldre i bydel Sagene i Oslo» er et kvalitativt forskningsprosjekt som er planlagt og gjennomført i en kvalitativ orientering. Prosjektet er orientert mot det dagligdage, kulturelle og det situerte i menneskers måte å forstå seg selv på gjennom det kvalitative forskningsintervjuet. Foreldrene som deltok i prosjektet deltok i et livsformintervju.

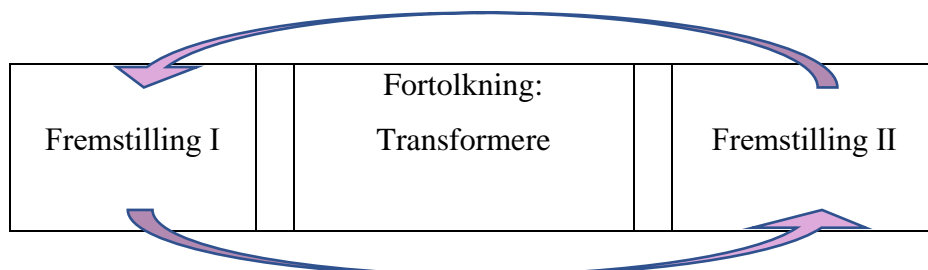
Tiden er et sentralt tema i prosjektet på flere forskjellige måter. Livsformintervjuet har tid som styrende struktur, og deltakerne snakket om dagen i forveien fra de sto opp til de gikk å la seg. Tittelen «Historier om foreldreskap i tiden vi lever i» fokuserer på dagens samfunn og nåtidens tidsånd i lys av foreldreskapet. Tidsdimensjonen i forskningsprosjektet innlemmer tiden vi lever i, hverdagen til foreldrene og historienes tidsmessige dimensjon. Tiden vi lever i er alltid sett i et lys av fortidens hendelser og historier. Nåtiden er ikke bare en resonering og refleksjoner av individuelle erfaringer, men også en re-presentasjon av tidligere selvrepresentasjoner, handlingsalternativer og interaksjoner (Mead 1863 – 1931 skrevet om i Strauss 1964; Aase og Fosseskaret, 2014). Erfaringene, kunnskapen og holdningene til deltakerne har vokst frem gjennom et tett vev av relasjoner, og i det innviklede samspillet mellom tid, relasjoner, følelser, meninger, posisjoner og roller (Briggs, 1986 referert i Aase og Fosseskaret, 2014)

Fenomenologi kommer fra det greske begrepet «fainomenon» som betyr «det som kommer til syne» Innenfor fenomenologisk tradisjon er en opptatt av å undersøke det som kommer til synet gjennom menneskets erfaring av verden. Det å kunne si noe om erfaringens struktur og forutsetninger (Sampson 2006). Masterprosjektets arbeidstittel og problemstilling er «Hvordan oppleves og erfares det å være foreldre til 2-4 åringer i dagens samfunn?» Prosjektet ble planlagt og utarbeidet under denne tittelen. Livsformintervjuet gir en privilegert tilgang til foreldrenes grunnleggende opplevelser og erfaringer av foreldreskapet (Kvale og Brinkmann 2015, 47). Å undersøke essensen av det å være foreldre til 2 – 4 åringer ved å

beskrive enkeltfenomener til å søke etter deres allmenne vesen, kan være en måte å studere opplevelsene og erfaringene til foreldre til 2 – 4 åringer. På en annen side kan det allmenne og «det gitte» være vanskelig å si noe om i en verden og i en tidsalder som er i forandring (Kvale og Brinkmann 2015, 50, 74). Ved å ta et annet utgangspunkt som tenker seg at våre erfaringer, historier, språk og stemmer ikke kopierer virkeligheten, men er midler til å mestre en verden i forandring, blir handlinger og handlingsalternativer beskrevet på en kreativ og kompetent måte som er tilpasset situasjonen han eller hun befinner seg i (Aakvaag 2008, 65; Kvale og Brinkmann 2015, 74). Gjennom livsformintervjuet og beskrivelser av det praktiske aspektet ved hverdagslivet, forteller foreldrene valgte historier som er tilpasset både intervjusituasjonen og de situasjonsbestemte temaene i intervjuet. I følge postmodernistisk, sosialkonstruktivistisk og pragmatisk tenkning kommer fortellingene om de lokale, mangfoldige og skiftende språklige og sosiale kontekstene i forgrunnen. Dette åpner opp for en kvalitativ forskjellighet mer enn en søken etter det allmenne eller «det gitte» (Kvale og Brinkmann 2015, 75). Historiene foreldrene forteller om er historier om det lokale, det mangfoldige og de skiftende kontekstene foreldrene lever i, i dagens samfunn og i bydel Sagene.

Design

Masteroppgaven er planlagt, utformet og designet etter inspirasjon av Hanne Haavinds (2000) skjematisk fremstilling av fortolkende metode. I denne fremstillingen av fortolkende metode er hensiktene å transformeres meningsinnhold fra et trinn til et annet gjennom alle masterprosjektets deler. Fremstillingsformen kan dokumenteres og vises i den neste fremstillingen, og gjør at vekslingen mellom delene og helheten i prosjektet har en sammenheng. En kan utvide eller forenkle den foregående eller den neste fremstillingen. En kan prøve ut en fortolkning, vurdere den og forkaste eller godkjenne den gjennom denne transformeringen og vekslingen mellom delene og helheten.

Masterprosjektets deler har bestått av daværende kunnskapssituasjonen som sammenholdes med og transformeres til prosjektets arbeidstittel og problemstilling. Problemstillingen fører videre til invitering og engasjering av informantene og en interaksjon med deres

erfaringsverden. Videre intervjues informantene som fører til at en har et materiale i form av opptak av samtalen og transkripsjoner av samtalen. Deretter analyseres materialet som transformeres til resultater, sammendrag og oversikter. Disse blir formidlet og argumenter og dermed transformert til resultater og en presentasjon. Til slutt blir denne presentasjonen lest, anerkjent og innlemmet av andre og utgangspunktets kunnskapssituasjon kan bli revidert. Å designe masteroppgaven på denne måten har skapt en oversikt over en stor og lang utviklings- og arbeidsprosessprosess, og gjør det mulig å «bevege» seg mellom delene og helheten i prosjektet.

Fortolkning og hermeneutikk

Hermeneutikk er læren om fortolkningen av tekster (Kvale og Brinkmann 2015). Muntlige dialoger er forutsetninger for å forstå skrevne tekster som er sekundære fenomener innen hermeneutikken. Begrepet «tekst» omfatter også diskurs og handling og enhver teks får mening utfra en kontekst (Gedamer 1975 referert i Kvale og Brinkmann 2015; Schwandt 2000; 2001 referert i Kvale og Brinkmann 2015). Livsformintervjuene i masterprosjektet må transformeres om til teks for fortolkning og analyse. For å få tak i deltakernes tolkning av hendelser og fenomener, forskeren selv tolke deltakernes tolkning tolkes. Dette er en tostegs tolkning, som ofte blir kalt for «dobbel hermeneutikk». Dette innebærer at forskeren må tolke informantenes tolkning av virkeligheten (Aase og Fossåsskaret 2014, s163). En skrevet eller talt tekst er re-presentert av deltakerene i form av ord og begreper, symboler. Disse ordene, begrepene og symbolene er ment for å re-presentere virkeligheten. Alle mennesker har en tendens til å forme fortiden slik at den stemmer overens med de interesser og de forestillinger vi har i nåtiden (Aase og Fossåsskaret 2014, s 163). Det materialet vi får gjennom intervjuer er tolkede fortider, ikke faktiske hendelser som har skjedd. Verdien i materialet ligger i det materialet sier om deltakernes nåsituasjon. George Herbert Mead (Mead 1863 – 1931 skrevet om av Strauss 1964) var opptatt av at tidsdimensjonene: fortid, nåtid og fremtid er satt i spill når vi samhandler med andre mennesker. Når vi samhandler med andre er nåtiden satt i spill gjennom å hente inn selvrepresentasjoner, erfaringer, mestringserfaringer og handlingsalternativer. Fortiden blir satt i spill gjennom å hente inn informasjon om lagrede hendelser og historier fra fortiden. Når vi da begynner å samhandle, utveksle informasjon og interagere er vi hele tiden en dynamisk prosess mellom nåtid, fortid og samhandling.

Foreldrenes hverdagslivshistorier må transformeres om til narrative historier som handler om deltakernes tette vev av relasjoner, og det innviklede samspillet mellom tid, relasjoner,

følelser, meninger, posisjoner og roller (Briggs, 1986 skrevet om av Aase og Fosseskaret, 2014). Risjord (2014, 45) forklarer at språket har en stor betydning innen hermeneutikk og fortolkning. Hendelser får sin identitet, sosialt liv og sin eksistens gjennom språkets betydning, og at språk og handling tar gjensidig del av hverandre.

4.2 Intervjuet

Livsformintervju

Jacqui Gabb (2010) skriver i sin bok «Researching Intimacy in Families» at en kan studere endringer i moderne familieliv gjennom en orientering mot det relasjonelle, våre personlige liv og hvordan vi skaper, opprettholder og vedlikeholder kontakt, tilknytning og tilkoblingen med hverandre gjennom typiske levde erfaringer. Våre personlige liv er hele tiden et pågående refleksivt prosjekt av levde erfaringer bestående av kontakt, relasjoner og hukommelse i et multidimensjonalt vev av relasjoner (Smart 2007 i Gabb 2010: xiv, 16).

Oddbjørg Skjær Ulvik (2014) forklarer i artikkelen "Å utforske barns deltakelse i hverdagslivet: metodologiske refleksjoner" at et livsformintervju er en detaljert gjennomgang av den forutgående dagen så konkret som mulig, hendelse for hendelse. Tiden er det strukturerende prinsippet i livsformintervjuer. En får forståelse av deltakernes hendelser, begrunnelser og refleksjoner gjennom å følge hendelsesforløpet gjennom en dag. En følger opp informantens fortelling med videre utforskning eller fokuserer videre på temaer i forhold til undersøkelsens kunnskapsinteresse. I et livsformintervju får en informasjon om hvordan informantene forstår og skaper mening i hverdagslivspraksisen de er en del av. Dette er en praksisforankret, konkretiserende og utforskende samtaleform hvor informanten gis tid til å utvikle sin fortelling. Dette er en måte å få frem nyanserte fortellinger og utvikle tykke beskrivelser av fenomener i det levde hverdagslivet.

Tykke beskrivelser kan utdypes ved å beskrive sosiale handlinger, rollene og atferden. Når disse beskrivelsene blir gitt betydninger i forskjellige samhandlinger, kontekster, via ulike roller, motiver eller andre sosiale struktursammensetninger får beskrivelsene en flerdimensjonal betydning (Geertz, 1994). Livshistorier er ikke bare refleksjoner av individuell erfaring, men erfaringer, kunnskap og holdninger som har vokst frem gjennom et tett vev av relasjoner. Livshistorier har også vokst frem gjennom deltakernes dialoger mellom personlig fortid og samtid presentert i dagens lys (Briggs 1986 referert i Aase og Fosseskaret 2014).

I den hverdagsforankrede intervjuformen som ble brukt i masterprosjektet ble dagen i forveien brukt som det tidsstrukturerende prinsippet. Intervjuets lineære handling og tidsstruktur dreide seg om dagen i forveien fra deltakerne sto opp til de gikk å la seg. De ble spurt om å fortelle om alt som hendte i går sammen med barnet eller barna, og om de kunne fortelle om hendelser som barnet eller barna indirekte var involvert i. Dette kunne for eksempel være samtaler på jobben, under utdanning, samtale med samboer, planlegging, refleksjoner eller bestemmelser.

Den menneskelige eksistensens tidsmessige dimensjon er også noe som kom tydelig frem i de hverdagsforankrede intervjuene med foreldrene. Det å være foreldre i tiden vi lever i, være foreldre på stedet der de bor, i samspill med menneskene de møter og det å være foreldre i det offentlige rommet utgjør en tidsdimensjon som både dreier seg om den relasjonelle tiden og om dagens tidsånd. Gjennom fortellinger om møter med de offentlige tilbudene, medier, det lokale samfunnet og måter å innhente informasjon og kompetanse, fortelles det om relasjoner, nettverk og et samfunn i dagens tidsånd. Når deltakernes fortellinger om sin personlige fortid, nåtid og ønsker eller tanker om fremtiden også kommer inn som et perspektiv gjorde det at det hverdagsforankrede intervjuet fikk et bredt, variert og flerdimensjonalt tidsaspekt. Dette er et interessant funn som blir utdypet videre i dette kapitlets underkapittel om «Analytisk metode» og i kapitlet om «Tidsaspektene».

Rekruttering av deltakere, etisk protokoll og informantene

I forhold til masterprosjektets invitering og engasjering til interaksjon med andres erfaringsverden ble det sendt ut invitasjoner til foreldre som hadde barn mellom 2 og 4 år via 1/3 av bydel Sagens kommunale barnehager. Ledelsen i de barnehagene som hjalp til med rekruttering fikk et informasjonsskriv om studien som også inneholdt en samtykkeerklæring som de måtte godkjenne (se vedlegg 1). Alle foreldrene som hadde barn mellom 2 og 4 år i de gjeldene barnehagene fikk en e-post med et informasjonsskriv og samtykke-erklæring som inneholdt informasjon om forskningsprosjektet, hva det innebærer å være med i studien og informasjon om hva som skjer med personopplysningen til informantene (vedlegg 2). Med denne metoden for rekruttering av informanter ble 4 familier interesserte i å delta. Dette var ikke nok informanter til forskningsprosjektet.

I rekrutteringsrunde 2 ble Sagene avis kontaktet og Facebook-sidene til Bydel Sagene og Sageneportalen forespurt om de kunne være behjelpelig med å rekruttere deltakere til

masterprosjektet. Det ble lagt ut et forenklet informasjonsskriv på Facebook-sidene til Bydel Sagene, Sageneportalen og Sagene Avis (vedlegg 3). På Sagene samfunnshus' oppslagstavle og på Sandakersenterets oppslagstavle ble det hengt opp forespørsel om å delta i masterprosjektet (vedlegg 4), og Sagene avis spurte om de kunne lage en liten artikkel om dette prosjektet i deres digitale avis (<https://sageneavis.no/nyheter/har-du-småbarn-da-kan-du-hjelpe-janne/19.1682>). Via Sagene avis så var det mange interesserte i å delta i prosjektet. Utvalget ble plukket ut slik at det var de første som meldte sin interesse som fikk delta. På denne rekrutteringsmåten var det 3 familier som deltok i undersøkelsen.

NSD – Personvernombudet for forskning ble kontaktet i april 2018 for behandling av personopplysninger i masterprosjektet (vedlegg 5 og 6). I forbindelse med planlegging og utarbeidelse av prosjektet og i forhold til dokumentering av hvordan å håndtere personvernopplysninger ble en etisk protokoll opprettet. I denne protokollen har alle informasjonsskrivene, forespørslene og samtykkeerklæringene som har vært sendt ut og underskrevet ligget, alle e-poster som har vært sendt, intervjuguide, samt meldeskjemaer og kvitteringer fra NSD. Siden masterprosjektet måtte ha to rekrutteringsrunder så ble det forsinkelser i utførelsen av de siste intervjuene. Ny personvernlov tredde i kraft 1.1. 2019, dette medførte til en ny runde med godkjenninger fra NSD, og en ny utarbeidelse av informasjonsskriv og samtykkeerklæringer. (vedlegg 7 og 8). De tre siste familiene som deltok, fikk derfor et annet informasjonsskriv om prosjektet som de skrev under på (vedlegg 9).

Alle intervjuene ble utført i tidsrommet 1.9.2018 – 1.3.2019. Intervjuene foregikk enten i barnehagen eller hjemme hos deltakerne. De kunne velge om begge foreldrene ville delta, eller om bare en ville stille til intervju, og intervjuene ble tatt opp på lydopptak. Det var 2 foreldrepar som deltok i prosjektet, en far og 4 mødre. De har ikke sett intervjuguiden på forhånd, men har kunnet få spørsmålene i etterkant hvis de har ønsket dette (vedlegg 10 og 11). Spørsmålene som ble stilt i de hverdagslivforankrede intervjuene var hovedspørsmålet om hva informantene hadde gjort sammen med barnet/a dagen i forveien eller hendelser som indirekte involverte barna dagen i forveien, og oppfølgingsspørsmål. Til slutt intervjuet kunne det også bli spurt åpne spørsmål i forhold til sentrale temaer som hadde blitt berørt underveis i intervjuet. De fikk også mulighet til å si noe som de kanskje ikke hadde mulighet til å få fortalt om under selve gjennomgangen av gårdsdagen. I ingen av intervjuene ble de åpne spørsmålene brukt, siden vi hadde vært igjennom temaene underveis i intervjuet. De ble brukt

som en liten oppsummering før vi avsluttet, og de fleste hadde noen småting de ville tillegge på slutten av intervjuet. Intervjuene bar preg av å være en samtale, og i gjennomgangen av dagen i forveien ble mange temaer berørt. Foreldrenes interesse ble fulgt opp uten at vi skyndet oss videre dagsstrukturen. Intervjuene hadde lengde mellom 1 time og 25 minutter til 1 time og 50 minutter.

Deltakernes barn mellom 2 og 4 år var temaene for intervjuene. Alle familiene hadde bare 1 barn innenfor denne aldersgruppen. Det var 4 jenter og 3 gutter. Jentene var mellom 2 ½ år og 3 ½ år, mens guttene var mellom 3 og 4 år. Alle barna utenom to hadde barnehageplass i bydel Sagens kommunale barnehager. Et av barna gikk i privat barnehage, og et av barna gikk i barnehage i nabobydelen. Fire av barna hadde en lillesøster eller en lillebror, et av barna hadde et storesøsken og to av barna var enebarn. Foreldrene var generelt godt utdannet og var i fulltidsjobb, redusert stilling, deltidsstilling eller under foreldrepermisjon på intervjutidspunktet. Flere av deltakere hadde mastergrader, og tre av deltakerne holdt på med en doktorgrad. Alle deltakerne bodde sammen med samboer og barnet eller barna på intervjutidspunktet, og to av familiene var 2 og 3 språklige.

Bearbeidelsen av intervjuene ble gjort fortløpende etter intervjuutførelsen. Det var lange intervjuer og transkribering av lydopptakene tok mye tid. Transkripsjonene ble gjort så ordrett som mulig, men e'er, hmm'er, og enkelte måter setningene ble talt, ble om redigert. I noen av intervjuene ble også deler av innholdet tematisert fortløpende. Etter dette ble det gjort en førsteinntrykkskategorisering og koding for å kunne holde oversikt over det store datamaterialet, og for å bli kjent med det til den minste detalj. Koding av tekstmaterialet har sitt opphav i "Grounded Theory" – tilnærmingen som ble introdusert av Glaser og Strauss i 1967. Åpen koding betyr i denne sammenhengen "den prosessen der man bryter ned, undersøker, sammenlikner, konseptualiserer og kategoriserer data" (Strauss og Corbin 1990 referert i Kvale og Brinkmann 2015).

4.3 Analyse

Kategorisering

Førsteintrykkskategoriseringen og kodingen bunnet ut i 13 ulike temaer som handlet om samfunnet og det offentlige rommet, tid og logistikk, språk og begreper, følelser, tanker og intimitet, helse, ernæring og fysisk aktivitet, informasjon, medier og kompetanse, opplevelsen

av barnet, tilknytning og relasjonelle erfaringer, verdier, normer, tradisjon og kultur, roller, rolleforståelse og egenoppfatning, og instanser, nettverk og det lokale miljøet.

Tor Halfdan Aase og Erik Fossåsskaret (2014) skriver i boka «Skapte virkeligheter – Om produksjon og tolkning av kvalitative data» at mennesker har universelle mentale egenskaper å relatere kategorier på. En måte å ordne kategorier på er å sette dem sammen etter hverandre i en sekvens (a, b, c osv.). Denne sekvensielle ordningen gir en fortelling eller en narrativ fremstilling. En annen måte å ordne kategorier på kan være å etablere de som motsetninger eller dikotomier ($a \neq b$) som for eksempel opp og ned, under og over, mann og kvinne, eller natt og dag. Mennesker kategoriserer på forskjellig måte, og disse dikotomiene trenger ikke å bli sett på som motsetninger. En tredje måte å ordne kategorier på er å ordne kategoriene i forhold til hvordan de forholder seg til hverandre årsaksmessig ($a - b$). Kategori a forholder seg til kategori b på en bestemt måte. For eksempel «datteren min fikk ikke sove fordi de i naboeligheten bråkte» En fjerde måte å ordne kategorier på kan være metaforisering som i motsetning til dikotomisering innebærer at to kategorier blir stilt sammen ($a = b$). For eksempel «Det krever så mye av foreldrene hvis man har barn som er utfordrende. Man trenger liksom ikke å ha noe sertifikat for å få barn» Her blir det å mestre utfordringer en har i forhold til barnet satt sammen med det å ha et sertifikat. Sammenstillingen sier noe om at det krever kompetanse og erfaring for å mestre vanskelig utfordringer med barn. Det sier kanskje også noe om at ikke alle har den kompetansen eller de erfaringene.

«Å kode dataen eller materialet gjøres også for å identifisere mønstre og formulere potensielle forklaringer på mønstre (Kvale og Brinkmann 2015; 224)» De 13 temaene førteinntrykkskategoriseringen bunnet ut i så ut til å ha både et potensielt narrativt mønster i forhold til foreldreskapet, et relasjonelt mønster i forhold til foreldreskapet, et stedbundet og samfunnsmessig mønster i forhold til foreldreskapet og flere tidsaspekter. Materialet ble videre kategorisert til narrative kategorier hvor historiene om foreldreskapets forståelse og opplevelse av barnet, historiene om utfordringene og historiene om alle følelsene og intimiteten er hovedkategoriene. Ettersom det var et stort materiale, måtte det en avgrensning til i forhold enkelte temaer. Store temaer som tilknytning og samspill, verdier, normer, tradisjon og kultur og helse, ernæring og fysisk aktivitet stå uutforsket i dette prosjektet. Disse temaene vil en selvfølgelig også komme innom og bli berørt av i andre sammenhenger, men i forhold til videre analyse av materiale er disse temaene utelatt.

Foreldreskapets tidsdimensjoner er den andre store hovedkategorien. Å fremvise fortellinger om foreldreskapet i nåtiden sett i lys av fortiden, nåtidens foreldrerolle, foreldreskapets samhandlings- og fordelingsprosjekt, det stedbundne foreldreskapet og foreldreskapets offentlige rom kan være en måte å vise mønstrene i foreldreskapets tidsdimensjoner på. Og en måte å vise frem hvordan foreldreskap i tiden vi lever i gjøres.

Analyse med fokus på språk

Aase og Fosseskaret (2014) skriver om Briggs' (1986) forklaringer av den enkeltes fortelling som en dialog mellom personlig fortid og samtid, presentert i dagen lys. Livshistorier og annet intervjumateriale er ikke bare refleksjoner av individuell erfaring, men erfaringer, kunnskap og holdninger som har vokst frem gjennom et tett vev av relasjoner. Livshistoriene reflekterer intervjupersonenes posisjon i en sosial kontekst og i en definert tid, og det er forskerens oppgave å forstå det komplekse og innviklede samspillet mellom tid, relasjoner, følelser, meninger, posisjoner og roller. Abduksjon er en måte å resonnerer på i uvisse sammenhenger når vi trenger å forstå eller forklare noe som bryter med vår normale forståelse (Kvale og Brinkmann 2015; 225). Når en studerer menneskers uforutsigbare verden er det sjeldent tilfelle at forskere kjenner godt nok til de fenomenene som studeres eller har en stabil entitet som kan analyseres gjentatte ganger. I disse tilfellene kan en bruke en mer dynamisk abduktiv tilnærming og en mer ad-hock-preget analytisk teknikk (Kvale og Brinkmann 2015; 225).

Uten språket har vi ingen sosial virkelighet. Vi trenger språket for å uttrykke oss og beskrive det vi opplever og erfarer. Vi trenger også språket til å beskrive det «vevet av relasjoner» og nettverk vi mennesker eksisterer i. Vi bruker språket til å fortelle de historiene som skapes/konstrueres gjennom den kontakten, tilknytningen og tilkoblingene vi har til hverandre (Smart 2007 i Gabb 2010, xiv 16). Gjennom beskrivelser av levde erfaringer og hvordan våre personlige liv gjøres reflekterer og skaper språket den sosiale virkeligheten (Järvinen 2005; 39). Den meningsprosessen som skjer i hver kontekst, i hver relasjon og kontakt og i hvert språk, konstruerer virkeligheten på sin egen måte (Kvale og Brinkmann 2015). Jaakko Seikkula (2012) skriver i sin bok «Åpne samtaler» om livets flerspråklighet.

«Ethvert individ, enhver gruppe, enhver årstid og ethvert øyeblikk har sitt eget språk. Disse språkene er ikke varige, men formes i forhold til hver enkelt situasjon. Hvis et individ skal delta i forskjellige situasjoner og i forskjellige grupper, må det alltid «pendle» mellom sitt eget språk og et fremmed språk (Bakhtin 1979, 1993 referert i Seikkula 2012; Seikkula 2012, 150).»

Han skriver videre at mennesker opplever ting på mange forskjellige språk og gjennom disse språkene kommer både personenes egne synspunkter og verdensbildet frem. Dialogen mellom disse språkene er spenningen som fører individene fremover. Samspillet mellom fortid, nåtid og fremtid formes av de språkene vi bruker i de situasjonene vi er i, hvem vi snakker med og tiden vi lever i. Menneskers dialoger mellom sine egne språk, andres språk og fremmede språk spiller en vesentlig rolle i fortellingene og historiene om seg selv.

Narrativ analyse

Michel White (2009) skriver om i boka «Kart over narrativ praksis» at når mennesker rekonstruerer fortellinger fra sitt eget liv kan det virke som om de fjerner seg fra det kjente, og gir seg ut på nye «reiser» mot nye mål. Etter hvert som rekonstruksjonen får fart, viser det seg at rekonstruksjonene bygger på en veksel av tidligere erfaringer som gjør den nye «reisen» og de nye historiene forståelige, men samtidig til også til «noe eget» (Bruner, 1986 s37 referert i White, 2005). De rekonstruerte historiene er derfor også historier om nåtiden og om tiden vi lever i.

Narrativer gir en rik tilgang til den menneskelige eksistensens tidsmessige dimensjon. En fortelling er både en resoneringsmåte og en representasjonsmåte. Mennesker kan oppfatte verden på en narrativ måte, og de kan fortelle om den på en narrativ måte. (Richardson, 1990 s 21 referert i Kvale og Brinkmann, 2015, s 315, 316).

I følge Margaretha Järvinen (2005) er ofte terminologien i narrative analyser at en leter etter fortellingens «plott», den «røde tråden» eller strukturen som gjør at de enkeltstående delene blir til en helhet. Den «røde tråden» eller «plottet» er samtidig det som driver fortellingen frem, dens dynamikk og kraft som gjør historien spennende og interessant. I litteraturteorien ønskes det å styrke leserens dramatiske deltagelse i teksten. I skillet mellom plottet som består av en rekke begivenheter og den lineære handlingen i historien (sjuzet), og det tidløse underliggende temaet (fabula), utfordres leseren til å utvikle og forene sammensmeltingen av «skandale og mirakel» (Kermode, 1981 referert i White, 2005, s73). Skikkelsene som er med i historien reflekterer og tillegger handlingen, andre personer og begivenhetene mening, gjennom det de vet, tenker eller føler, eller det de ikke vet, tenker eller føler (Bruner, 1985, referert i White, 2005, s73) Dette må stemme overens med det tidløse underliggende temaet (fabula) (White 2005, s73). En historie har mange stemmer som fortelles frem gjennom vekslet mellom handlingen og det underliggende temaet, vekslet mellom handlingen og personene, vekslet mellom personene og det underliggende temaet, forfatterens fortolkning og leserens fortolkning.

Analytisk fremstillingsmåte

Deltakernes uttalelser fra intervjuene blir transformert i kapittel 5 og 6 til narrativer. Historiene blir fremvist så nært transkripsjonene av materialet som mulig, men setninger i talt språk er ofte annerledes enn i skriftspråket. Setningsoppbyggingen, verbets tidsbøyning og sammenfatninger av historiene blir omskrevet i presentasjonene av historiene. Enkelte utsagn, steder, navn, arbeidsplasser mm er omskrevet slik at ikke deltakerne skal bli kjent igjen. Narrativene i kapittel 5 følger en tematisk «rød tråd» som handler om følelser og utfordringer i hverdagslivet, og en presentasjon av familiene gjennom en kasus. I kapittel 5 blir det ikke referert til litteratur og historienefremstillingene er skrevet så langt det lar seg gjøre uten fagpåvirkede referanser, selv om språket mellom fortellingsutdragene kan bære preg av et fagspråk.

De narrative analysene i kapittel 6 har en «rød tråd» og en struktur som handler om tiden som både styrende element og som dimensjoner av relasjoner, steder, og samhandlinger. Her blir også teori knyttet opp mot analysene i fremstillingen. David Morgans (1996) uttrykk «å gjøre familiepraksiser» representerer også et radikalt skifte innen familieforståelsen. Fra å forstå familien som en struktur som individene tilhører, til å forstå familier som et sett av aktiviteter i en bestemt betydning assosiert med familie (Morgan 1996, sitert i Finch 2007). Dette gir også et direkte uttrykk for mangfoldigheten rundt hvordan man kan danne familie gjennom forskjellige måter å vise omsorg og å være intime på (Gabb 2008). Begrepene å gjøre familie, gjøre foreldreskap eller gjøre foreldrerollen blir i de analytiske fremstillingene brukt som Morgans forståelsen om å gjøre familiepraksiser eller å gjøre foreldrepraksiser.

Janet Finch (2007) bruker begrepet «fremvisning» både som en aktivitet som karakteriserer moderne familier og som et analytisk konsept. «Fremvisning» er ifølge Finch (2007) et produkt av forandring i sosiale miljøer som familielivet inngår og lever i, i dagens samfunn, mer enn vanlige trekk ved familielivet. Følgene av forandringene i den sosiale konteksten i forhold til betydningene av «å fremvise familien». Familiene som var med i undersøkelsen «fremviste» sine fortellinger i intervjuene. De kunne velge så å si fritt hva de skulle fortelle om i forhold til hva som konkret hendte den forrige dag. I de neste kapitlene blir disse «fremvisningene» videre fremstilt og «fremvist» som tematiske historier. Dette kan virke endrende i forhold til den sosiale konteksten de i utgangspunktet ble erfart og i forhold til hvordan de ble «fremvist» i intervjuene.

Kapittel 5 - HISTORIENE OM FORELDRESKAPET

5.1 Tidens foreldre

Moren til Lilis' historie sin datter:

«Hun er også veldig vanskelig å legge. Så det er ikke sånn at du kan bare legge henne i vogna. Hun lå aldri i vogna som spedbarn en gang, for hun er ikke en sånn unge. Jeg er ikke en av de mammaene som gikk på de trillerundene for å si det sånn. Det var mye bæresjal hjemme, eller ute også da så klart da. Men det får man bare akseptere. Man kan ikke velge hvilken unge man får. Jeg håper jo at det går seg til. Selv om hun fortsatt sliter en del med det, så har i hvert fall nettene blitt litt bedre. Eller det varierer. Samme det, jeg elsker henne uansett.» (*Fortalt av moren til Lilis*)

Familien til Emmas historie om utfordringer:

Når hun tuller og ikke vil ha på klær og sånn, så forklarer jeg til henne at: «Vet du hva Emma, mamma må dra til jobben, og hvis mamma blir forsinket så kommer det en som heter sjefen som blir streng med meg når jeg kommer dit, så jeg må komme i tide». Så sier hun «Blir hun streng med deg mamma?» «Ja, når man jobber så må man være der i tide vet du, så du må hjelpe mamma». Jeg prøver å ikke smitte henne med stresset mitt. Selv om det inni meg «krchkc» koker.

Jeg tenker på ting hele tiden, er dette normalt? Er det normalt, akseptabelt at barnet gjør det? Skal man sette grenser? Hvordan setter man grenser på det? Er hun i ferd med å utvikle seg til å bli et skikkelig bortskjemt og vanskelig barn? Bør jeg slå ned hardere på det, eller bør jeg ikke slå ned hardere på det? Jeg prøver å lese masse om det. Jeg søker ikke så mye på internett, men har prøvd å lese i noen av disse bøkene. Finner ikke så mye trygghet i det. Nei, jeg syns det vanskelig dette med grensesetting og oppførsel. Jeg leser om trassalder da. Hvordan å håndtere sinne. Man kjenner jo at man blir nesten sint selv også. Ikke sint, men man blir irritert og man har nesten lyst til å gi en sanksjon. Bare si: «Slutt og skrik!», men det står det i all litteraturen at det må du ikke gjøre. En ting er hvis Emma er trist og lei seg, da er det så lett å trøste og kos. Men med en gang hun er sint, så tar man det på en måte som noe annet. Den følelsen er mye skumlere, det at hun er sint og skriker.
(*Fortalt av «Emmas» mor og far*)

Familien til Alexanders følelsesfortelling:

Vi har veldig kjærlige barn, så de er veldig sånn som vil kose og klemme, og veldig empatiske og ... De er veldig fysiske. De er veldig sånn der: Kan jeg få en suss. Kan jeg få slengkyss. Det er sånne kjærlighetserklæringer mange ganger om dagen. Det er utrolig søtt. Det er ganske fint, man får en sånn kjærlighetsforbindelse. Men det finns store følelser der. Hvor mye overskutt har du til å takle utfordringer som er jævlig vanskelige. Du skjønner ikke hvorfor de er som de er. Det er det å bruke tid på det. Hvor er det foreldre henter informasjonen?

Det er utrolig flott med alle de spørsmålene de stiller, og deres ubegrensede mengder med kjærlighet er helt fascinerende. De gir så mye glede. Det tenker jeg er ganske skremmende, hvor «über tolerante» og kjærlighetsfulle de er mot omsorgspersoner. Det skjer så ekstremt mye, som kan være litt skummelt, men mest av alt herlig. Du ser så mye glede, kjærlighet og humor. De er rare, de har masse fantasi og de har utrolig

mange fine spektre. «Ikke gå så fort da, jeg fant en maur». De får voksne også til å roe seg ned og tenke over ting. Den evnen 2 -4 åringer har til å få deg til å være i nuet, være tilstede! (Fortalt av «Alexanders» mor og far)

Faren til Daniels historie om foreldrerollen:

Jeg syns at foreldrerollen beskrives som ganske idyllisk sånn i forhold til blogging og medier som vi var inne på. At alle sammen er så lykkelige. At livet har funnet en ... Altså at dette er livet, lyset og veien. De eneste stedene man leser litt om det vanskelige rundt det er Jesper Juul og de spaltene der (Dagbladet og Aftenposten). (Fortalt av faren til «Daniel»)

Moren til Adrians fortelling om det urbane:

Vi liker dette område godt, jeg liker at det er en sammensatt bydel, om man skal kalle det klasse eller sosial bakgrunn. Jeg liker at det er folk her med mange nasjonaliteter. Jeg tror det er et fint sted for barna å vokse opp. Det er veldig deilig at det er urbant, eller urbant nok til at du kan, vi kan få tak i sushi når vi vil. Samtidig som at det er, for et par uker siden kunne jeg gå på ski på Voldsløkka. Da blir jeg sånn euforisk. Jeg trenger aldri å flytte fra byen. (Fortalt av moren til «Adrian»)

Moren til Linneas historie om fellesskapets arenaer:

På babysvømmingen er det veldig ofte mange som har en storesøster eller en storebror. Og i barselgruppa som vi er en del av nå, så er det en til som har to barn. Som har en som er nesten like gammel som Linnea. Vi sendte faktisk ganske mye meldinger i går for hun var frustrert og lurte på hvordan vi i huleste-helvete fikk endene til å møtes med to barn. For det gjorde ikke de. Så da lurte hun på om jeg hadde noen «life hacks» eller noen tips til hvordan vi får til å vaske, lage mat og gjøre alt, og i tillegg få kvalitetstid med barna (fortalt av moren til «Linnea»)

Moren til Jennys historie om foreldrene i de offentlige rommene:

Temaer som tas opp i barselgruppa på Facebook er alt fra spising, hva de spiser, hva de ikke spiser, mye om soving. Vi som har to barn, kommer ofte med tips til de som har et barn for vi har vært igjennom det før (...) Vi har hatt julebord og tatt en øl bare vi mammaene da. Koselig. Tror ikke helsestasjonen legger noen retningslinjer på barselgruppemøter, deres rolle er å sette oss sammen utfra barnas alder eller når de er født. Møtene som er arrangert er når barna er 6 uker og 3 ½ måned og det er en fysioterapitime, men ikke noe etter det som er organisert fra bydelens side (Fortalt av moren til «Jenny»)

5.2 En utfordrende tid?

I en hverdag som kan bære preget av mye å gjøre, stress og liten tid kan det å være foreldre til barn mellom 2 – 4 år kan by på utfordringer. Barn i alderen 2-4 års er inne i en periode hvor selvstendigjøring og selvdannelse er svært sentralt. Foreldrene og andre voksenpersoner kan bli satt på prøve gjennom følelsesutbrudd, temperament og viljesterke forhandlinger. Barnet forstår at det selv og omverdenen ofte har ulike interesser, og en forhandling om disse interessene kan bli til en kamp om liv og død. Eller sagt på en annen måte, en grunnleggende

forhandling om tillitt mellom barnet og den voksne, om de er der for dem eller glad i dem (Broberg m. fl. 2006, 48). Alle familiemedlemmene som deltok, har opplevd utfordringer i hverdagen med sine barn. 2 - 4 åringene har hatt kraftige følelsesutbrudd som de ikke har visst helt hvordan å håndtere, og de har møtt store følelser og sinne i sine barn som de ikke var klar over fantes der. Noen av deltakerne har også fått seg en kraftig overraskelse i forhold til sitt eget sinne og temperament i møte med foreldretilværelsen. Det kan være mentalt utfordrende å være slitne, føle at en står alene, ta seg sammen om og om igjen eller «å være til stede» når det surrer mye tanker i hodet. En far forteller om det å være sliten småbarnsforelder. Om hvordan søvnmangel og liten åpenhet om utfordringer i småbarnsforeldretilværelsen utspiller seg i forhold til opplevelsen av det å være forelder:

Det er så innmari lett å føle at man står aleine i det, at dette her er noe som ingen andre opplever. Det er litt digresjonsmessig i forhold til alle disse rosabloggene om hvor innmari fint det er å være småbarnsforelder. Det er kjempefint, men av og til skulle du ønske at du ikke var der (ler). Og med en liten en som ... Nå har han begynt å sove litt bedre, men han klokka inn 32 oppvåkninger i løpet av en natt. Det og da ivareta begge barna morgenen etterpå når alle er slitne, da er det lite bensin som skal kastes på bålet. Det å være forelder er noe av det fineste som fins, men det er kanskje noe av det verste som fins også. Det handler litt om det at livskvalitetskurven går ned for de aller fleste foreldre når de blir foreldre. Det er situasjoner hvor du er sliten, du nærmer deg depresjonsnivå, men så er det de små smilene som gjør at alt er verdt det igjen. Så det er en sånn merkelig mekanisme. (en far)

En annen far forteller også om utfordringer i forhold til søvn. Sønnen har aldri sovet gjennom natta, og de har også kontaktet andre instanser for å få hjelp:

Det er den søvngreia som har vært helt vill. Det har vært kanskje to måneder i løpet av et og et halvt år hvor han sover gjennom natten. Vi har snakket med en søvnterapeut, vi har snakket med bydelen, vi har snakket med barnehagen. Det har vært en kjempegreie å finne fram til ... Det er jo veldig mange som opplever forskjellige typer utfordringer, men det å miste ... Den klassiske miste søvn-greia gjør at både vi og han går i en ond sirkel. Så hvordan funker det da, hvor henter du deg inn? (en far)

En tredje far forteller om at de nesten fikk søvntraumer det første året etter at de fikk barn:

--- (navn på barn) våkner på samme tidspunkt hver natt, beveger seg mye, og gråter i søvne. Jeg snakker med --- (navn på barn) og sier: «Du kan rope på pappa og». Det vi jobber mest med nå, er at jeg skal kunne ta over litt på natta. Når --- (navn på barn) havner i senga vår, så sover ingen av oss. --- (navn på barn) driver og spreller, det blir for trangt og det blir bare tull. Da går begge to og er trøtte. Det først året til --- (navn på barn), så sov vi nesten ingen ting. Da sov samboeren min kanskje bare 40 minutter av gangen. Vi fikk nesten søvntraumer etterpå. Det tok lang tid før vi hentet oss inn (en far).

Når foreldrene er slitne og mangler søvn er det lite bensin som skal kastes på bålet. Det er vanskelig å hente seg når man går rundt i en ond sirkel på underskudd, eller at alle i familien går rundt og er trøtte. Alle foreldrene opplevde også at barna kunne ha kraftige

følelsesutbrudd eller et voldsomt temperament. Noen av foreldrene synes dette var mer utfordrende enn andre, og hadde virkelig problemer med å håndtere situasjonene dette oppsto i. En mor forteller om når hun og datteren var på vei hjem fra barnehagen, og et av disse følelsesutbruddene inntraff. Det hadde vært en lang dag i barnehagen, og datteren hadde ikke lyst til å sitte i vogna hjemover:

«Du kan hjelpe meg å dytte vogna, men du kan ikke dytte vogna alene, for da går vogna på veien». Hun begynte å bli ganske irritert når hun ikke fikk gjort det hun ville. Hun skreik hele veien hjem over hele Sagene. Åhhff! Hun skreik, og hun skreik, og folk gikk forbi og ... Mannen min satt hjemme og hørte at hun skreik. Off a meg! Hun ville at jeg skulle bære henne, så jeg bøyd meg ned for å prate med henne. Jeg sa: «Men --- (navn på datter), mamma kan ikke bære deg, du har blitt så tung og stor. Jeg må dytte vogna, jeg kan holde deg i hånda, men jeg kan ikke bære deg. Når vi kommer hjem kan du sitte på fanget å kose, men akkurat nå kan ikke mamma gjøre det». «Men jeg vil det, jeg vil det!», skreik hun. Så skreik hun hele veien hjem. For å se om det kunne hjelpe sa jeg til slutt: «Vet du hva? Hvis du fortsetter sånn, så får du ikke få lov til å se på Karius og Baktus når du kommer hjem». «Nei jeg vil høre på Karius og Baktus!», skreik hun. Det ble bare enda verre. Så prøvde jeg å bøye meg ned en gang til, så ga jeg henne en kos og sa: «--- (navn på datter), hva er det for noe? Vil du ha en kos, en klem? Ble du lei deg fordi du ville dytte vogna?». «Ja!», hylte hun videre. Hun var ikke enig i det da, hun var sint på meg og ville at jeg skulle bære henne. Jeg spurte henne om hun ville sitte i vogna, men det ville hun ikke. Så kastet hun seg, og da sa jeg: «Da går jeg alene». Det var den kampen for å få hun med, det var ikke lett. Det pleier å gå over ganske fort, men hun skreik med all styrke hun hadde i kroppen (en mor)

En far forteller om datterens skriking ved matbordet hjemme den siste tiden:

Det er vanskelig når det er skriking i 30 minutter: «Jeg vil ha det!», skriker hun, også klines det leverpostei overalt. Så går man liksom på oppførselen og ikke på ... Det er det å holde hodet kaldt. Det pleier ofte å oppstå noen situasjoner når vi er hjemme. Hun vil ikke spise, kaster ting og utfordrer grenser. Mere dårlig stemning. Hun har utfordret grenser lenge. Hun har ikke trassa så mye. Det har kommet veldig nå synes jeg, de siste 10 dagene – 2 ukene. Det har blitt stadig mer trass, men hun har også sovet dårligere (en far).

En annen mor forteller om at det er utfordrende med veldig små barn som har veldig store følelser:

Jo, jeg synes det kan være litt utfordrende med ... Egentlig har de ikke hatt så veldig mye trass i seg, men litt den der trassalderen, eller det der sinnet som kan komme. Nå er det ikke så mye sinne hos dem, men det er det å takle veldig store følelser og veldig små barn. Det er litt utfordrende. Det er lett å gå i en sånn friste-true felle for å få til det man vil, for å komme seg videre i en låst situasjon. (en mor).

En tredje mor forteller om sine egne følelsesutbrudd. De har kommet veldig overraskende på henne etter at hun fikk barn:

Jeg trodde jo at jeg ikke hadde noe temperament før jeg fikk barn. Jeg har aldri vært den sinna typen også ble jeg mor. Da skjønnte jeg at: «Oii! Her er det noen ting som jeg ikke har kjent på før». Jeg var så mye sint. Jeg har blant annet gått ut fra rommet,

videre ut i stua og smelt hånda i bordet og sånne ting. Jeg fikk blåmerke. Han var baby, han var mye urolig og jeg skjønnte ikke hva det var. Den frustrasjonen der, den kom litt brått på meg. Jeg prøver, altså jeg må jobbe med meg selv for å ikke bli sinna. Eller jeg blir sinna, men for å ikke si dumme ting. Takk og lov for at vi er to. Da kan jeg si ... Nei, ofte er det sånn at mannen min sier: «Nå tror jeg du skal gå». Noen ganger kan jeg si selv: «Vet du hva? Nå må jeg bare gå på rommet». Mens andre ganger sier han: «Nå tror jeg du skal gå, så skal jeg ta dette. Så gjør du noe annet». For jeg kan rope og jeg kan ... Nei, det er ikke noe god følelse. --- (navn på sønnen) og jeg, vi bringer frem et eller annet i hverandre. Både på godt og vondt. Jeg er litt mer følelsesmessig ... Og det henger litt mer igjen hos meg det der med at det var litt turbulent når han var baby. Han pusher på noen sånne knapper hos meg. Jeg kan bli veldig irrasjonelt sint på han (en mor).

Det å mestre store følelser, vanskelig temperament, trass og kraftige følelsesutbrudd har vært vanskelig for flere av foreldrene. Det har fått de til å tenke mye over situasjonene og hvordan de skal håndtere utfordringene. Flere av foreldrene ga uttrykk for at dette er et vedvarende problem, som på mange måter ikke er helt ferdig både i forhold til hvordan å håndtere og mestre situasjonene, hvilke grep og metoder de kan ta i bruk og i forhold til hvem de er. En av mødrene forteller også om at når både de selv og de i barnehagen syns at han er slitsom så begynner dette å vokse seg til et problem:

«Nå merker han at vi syns han er veldig slitsom, de som jobber i barnehagen syns han er ganske slitsom og de på avdelingen til storesøster er litt sånn: «Ååå! Slutt å kom inn her, du er så slitsom». Da begynner det å bli litt for mange tegn på at han er et problem på en måte, og det har vært litt kjipt å se» (en mor).

Det kan være mentalt utfordrende å være småbarnsforeldre når en er sliten, har mangel på søvn eller å få hverdagen til å gå rundt. En av mødrene fortalte om at det er utfordrerne mentalt å komme seg i gang på morgenen:

Det er ofte en utfordring om morgningen å få han i hakk, få på klær og få på ja ... Vi prøver å øve på at han eldste skal prøve å kle på seg sjøl. Det klarer han jo, men det går treigt altså. Det kjenner jeg at er en utfordring sånn mentalt. Jeg har på en måte lyst til på å være motiverende og hyggelig, også merker jeg at jeg bare blir kom igjen, kom igjen, kom igjen! Så jeg blir litt sånn ko-ko av meg selv (ler) (en mor).

En annen far forteller om hvordan det å være sliten etter jobben utspiller seg i hjemmet og tilstedeværelsen med datteren:

På ettermiddagene så er man noen ganger kjørt etter jobb. Noen ganger syns at det er vanskelig å være tilstede hvis det er mye som har skjedd på jobben. Noen ganger så surrer det så mye tanker inne i hue at morgenene er liksom kvalitetstida. (en far)

Tidsmessige utfordringer

Mange av foreldrene fortalte og snakket om hvordan tidsklemmer, logistikk og tidsmessig organisering påvirker og utfordret foreldre- og familietilværelsen. Overgangene fra hjemmet til barnehagen og fra jobben til barnehagen fortelles om som ganske håpløs av flere, og mange

snakket utfordringer i forhold til logistikk og planlegging, det å måtte skyndte seg og tidsnødsituasjoner. En av mødrene forteller om hvordan overgangen hjemmefra til barnehagen kan utarte seg:

Når vi skal dra på morgenen må vi prøve å komme oss ut og rekke t-banen til barnehagen. Og da er det helt stress altså. Og forsøke å få ... Nå tror jeg vi er inne i en ganske god periode. --- (navn på datter) skjønner at det er det som skal skje. At vi må ta på oss og komme oss ut. --- (navn på lillebror) har ikke helt startet å få den riktige egenviljen helt enda, så nå er det en slags mellomperiode hvor jeg syns at det går ganske smooth, bra på alle ting. Det går liksom, men det er så klart visse dager det er helt ... Da vil de gå i to helt forskjellige retninger. Da står man kanskje med en i en arm og en der borte. Altså den veien til leveringen i barnehagen. Nå har vi jo begge i vogn da, for ofte er vi begge to med. Det enkleste er å bare sette Jenny i vognen og kjøre av gårde. Det sparer oss for mye tid og kranling. (en mor)

Flere av foreldrene fortalte også utfordringer i forhold til «timing», intense perioder, tempo og tid til å være tilstede mentalt med barna. En av fedrene beskriver en vanlig hverdag når de hadde to barn mellom ca. 2 og 4 år:

Når vi hadde to barn mellom 1 ½ og 4 år, det var en trøbbelet, intens periode. Da var det sånn fy ..., vi skal ikke ha noen flere barn. Vi skal fortsatt ikke det. Alt går back to back hele tiden fra morgenen, også er det videre på jobb. Ting går unna, du kommer hjem, tak-tak-tak-tak, så er klokka ... Også legger de seg halv åtte. Så skal du fikse opp etter middagen, rydde og gjøre alt. Det ligger dritt over alt til klokka er åtte. Så er det sånn: Ok, skal vi se på hverandre eller skal vi se på «Westworld» eller ...? Det var jævlig slitsomt fra du kom hjem til og med legging. Den perioden er det innmari digg og være ferdig med. Jeg kan skjønne at det går til helvete mellom par hvis de ikke de klarer å tenke langsiktig. Særlig når du tror at du er ferdig for døgnet etter kvelden, så kommer natten. Da skjønner du at det går ut over tilstedeværelsen for barna. Den perioden er så jævlig kritisk, og (som du skriver) hvor mye utvikling som skjer i den alderen for barna, så er det den mest intense perioden. Jeg syns det er strukturert feil. Virkelig! Samfunnet er strukturert feil. For det skal ikke være sånn, det er ikke optimalt, vi har ikke kommet dit vi bør være som et samfunn. Med det systemet vi har nå må du være fryktelig på og oppdatert for å finne metoder for å kunne få ting til å funke og for å bli flinke. Jeg skjønner godt at ting går til helvete, det er utfordrende. (en far)

Flere av foreldrene forteller om at samlivet får en ekstra belastning i småbarnsperioden, men at de bare må akseptere det på et sett og et vis. En av mødrene forteller om at livsfasen de er i nå tar på parlivet, og livet deres i stor grad er styrt som et AS:

Vi er jo en periode som tar på parforholdet. Det må jeg jo si. Etter jul nå så har vi på en måte en slags ilddåp på tobarnslivet. Begge barna skal i barnehage og begge voksne skal tilbake til jobb. Jeg føler at livet vårt i stor grad er et AS. Det er mye logistikk.

Både «egentid» og «kvalitetstid» er begreper som foreldrene bruker om tid til å hente seg inn, beskrivelser og reparasjoner av parrelasjonen og om egne og samboers behov. Men begrepene «egentid» og «kvalitetstid» blir også brukt om å beskrive overgangen fra å ikke ha barn til det

å bli forelder, eller til å beskrive en motsetning, en «såkalt» egentid eller en «såkalt»

kvalitetstid. Tre fedre forteller om dette på hver sin måte:

Det syns jeg var den vanskeligste overgangen med å bli forelder. Å miste den egentiden som dyrkes så innmari mye. Så overgangen til det å kunne erkjenne at du må ... At nå er tiden ikke din. Det er faktisk mye av din egen tid som er tapt. Det å hele tiden prøve å fighte for å prøve å få den tiden, gjør at du hele tiden prøver å fokusere på et sted der borte også skjer det her. Det å komme til en aksept at det er jo her det skjer, gjør det lettere å være tilstede istedenfor det å bare skyndte oss, skyndte oss, bli ferdig, bli ferdig. Så får jeg tid til med sjøl. Jeg tror at man må bite tennene sammen og akseptere at man mister sin egentid i noen år nå. Hvis en ikke aksepterer det så blir det en kamp som en mister mye tilstedeværelse med barna i. (en far).

Jeg tenker at veldig mange menn i overgangen fra ingen barn til et barn tenker at man skal ... Altså den overgangen er veldig stor fordi man har en forventning, man skjønner ikke egentlig hva det innebærer. Jeg hadde i hvert fall en innstilling om at man skal kunne leve litt, selv om man fikk et barn. Det tok lang tid å akseptere det fullt ut at man må bare være foreldre en god stund framover. At det er det som teller, og det må man bare akseptere. (en far)

Det en ting til som er kjempeviktig. Det er sånn kjepphest for meg. Egentiden midt oppi det hele. Det å få egentid som er dønn nødvendig for å kunne lade opp i en hverdag hvor to stykker er slitne. Så det er det er en pågående diskusjon hjemme hos oss om. Hvorfor skal begge to sitte og kjede seg sammen på kvelden? Kan ikke den ene gå ut å gjøre sine ting når barna er lagt? Bare hente seg litt inn, istedenfor at vi skal ha det så innmari koselig med å se på et eller annet TV? Den der Netflix-fella, for nå har vi plutselig, og det setter jeg bare i hermetegn, «kvalitetstid sammen». Også er det ikke kvalitetstid. For du har egentlig lyst til å bare være et annet sted (en far)

5.3 Tid for nærhet - Alle følelsene og intimiteten

Anerkjenne følelser

Tiden med barna er viktig for foreldrene. De forteller om en hverdag fylt av mange følelser og nærhet. Det å anerkjenne barnets følelser er en del av hverdagen, og flere av foreldrene fortalte om at det følte trygt når andre rundt barna gjorde dette. Barnehagen hadde snakket med fler av foreldrene om å anerkjenne følelser, og foreldrene har brukt dette aktivt selv med barna. Det å utvikle følelsesaspektet, være i følelsene, i kontakten og nærheten er noe som mange av foreldrene forteller om. En av mødrene fortalte om en gang datteren hadde et kraftig følelsesutbrudd i barnehagen, hvor hun bare la seg ned på gulvet og hylte. Hun fortalte videre om hvordan hennes forståelse av dette med store følelser:

Også er det litt med det å kjempe med sine egne følelser. Og det handler jo om å utvikle følelsesspekteret egentlig. Og da må man jo også la de få den tiden, og det kan man tenke seg selv også selv. Hvis du er eitrengde sint eller har misforstått noe, så har du i hvert fall ikke lyst til at noen skal henge over deg. I hvert fall ikke hun. Drive å klappe deg på hodet. Det vil hun i hvert fall ikke. Jeg pleier alltid så klart å forklare at:

Nå må vi ha på oss en jakke, for se, der ute regner det masse. Men samtidig vil jeg ikke heller sånn, selv om det er den der at man skal være nære, så tror jeg ikke det betyr at man skal være nære oppå hverandre. At nære handler om å være der. Jeg er klar når du er klar til å ta kontakt igjen. Eller når du er ferdig så kan du komme og ta på den jakka, eller ikke ta på den jakka. Og høyst sannsynligvis ikke ta på den jakka. Men i hvert fall å gi den tiden. I hvert fall for henne tenker jeg det er viktig å få den tiden. Jeg har merka at det funker best. Det er jo det som er å være menneske og, tenker jeg. Man må jo få lov til å få de utbrudda og. Det er ikke sånn at man skal trykke ned de utbruddene. (en mor).

Det å kunne finne roen til å gruble over hva som gjør at situasjonene med barna låser seg, eller finne ut av den egentlig grunne for at barnet oppførte seg som det gjorde er noe som krever tid, overskudd og krefter. En av mødrene fortalte at denne tiden kunne hun finne når barna badet på kvelden:

Så holder de på i badekaret, de får yoghurt og spruter rundt. Da er jeg bare sånn: Ahhh! Da roer jeg meg litt med dem, vi har tid og jeg har tid til å gruble på hva den egentlige grunnen er til at du låser deg fordi du ikke får ha på deg de skoene (i morgen). Du har sikkert sett for deg å gå i de penskoene du har fått til skolen. Så kan jeg begynne å ha tid og krefter fordi jeg har sovet, til å faktisk tenke de tankerekene. Men hvis du ikke har tid, ikke har overskudd, så er det innmari vanskelig personlig å klare og bare gå til neste tankerekke. Så forstår jeg litt mer hvor du er. Men det krever litt ekstrainsats (en mor).

Stress, frustrasjon og å føle seg alene

Det å oppleve at en ikke er den eneste som har det vanskelig, stressene eller utfordrende er viktig for mange av foreldrene som var med i undersøkelsen. Det å føle at en ikke er alene om det. Stress, frustrasjon, slitenhet og en følelse av kaos er en del av hverdagen til foreldrene, og flere fortalte om et savn om å kunne dele dette med andre eller rett å slett oppleve at alle andre har det også på denne måten. To av foreldrene fortalte om dette på hver sine måter:

«Ofte er det lett å tenke at alle andres unger er så veloppdragne og det er ingen andre som har det stress. Men i garderobesettingen i barnehagen så blir jeg sånn: «Alle andre har det helt likt. Det er alltid noen som griner og det er alltid noen som er lei seg og sure og sånn»» (en mor).

«Det er så lett å tenke at man er aleine om det. Også ser jeg liksom at alle andre har de samme tingene, men de snakker ikke om det (...) I forhold til det at det hadde vært så godt å høre at det er andre som har det akkurat på samme måten. Og nå hadde vi, det var noen dager siden, da var nabogutten inne og skulle spise hos oss. Hvor jeg så at han var minst like ille som --- (navn på barn). Jeg tenkte at, fy faen så deilig. Altså, nå ser jeg liksom at det er en normalitet, men de er forskjellige og det var på forskjellige ting. Men --- (navn på barn) var jo en drøm å forholde seg til i forhold til noen ting, mens nabogutten var lettere på andre ting.» (en far)

Fantasi og drømmer

Det å ha tid til å sette seg inn i barnas verden er noe foreldrene setter pris på. Tiden til denne type nærhet er noe som fortelles om med glede og humor. Fantasien og drømmene barna har, har gitt de mye kjærlighet, opplevelse av å ha det gøy sammen og noen gode historier de kan fortelle videre. Tre av mødrene forteller om barnas fantasi og drømmer, og om hvor mye de setter pris på fantasien barna deres har:

Jeg er veldig glad i fantasien barna våre har, så vi prøver liksom å spille litt videre på det og ... Det er veldig morsom med barn. Vi ler utrolig mye, det er gøy! Når det er som mest så er det sånn der: Lykke til med den natten og ... Selv om det er slitsomt, så tenker jeg bare på hvor mye kjærlighet og hvor gøy det er da. (en mor)

Det som er gøy med barn på nesten fire år, er at det er ganske lett å få han med på fantasi-ting og ... Vi tok en pappkasse og lagde et romskip til han og så er det bare super-gøy. Det er så lite som skal til for å få han med på ting. Jeg har jo lyst til å ha mye overskudd til å gjøre de tingene (en mor)

Også prøver vi å spørre. Det er ikke så lett å snakke om drømmer med en tre-åring. Hva er det? Og da er det: «Løver og krokodiller og aper, mamma (redd)», «Det var så mange dyr» Og når det først pågår, så er det gjerne hver natt i en periode. I kanskje en uke eller to, så roer det seg litt (en mor).

Hele følelsesregisteret

I nærhetsrelasjonen med barna handler det ikke bare om enkelte følelser, men et spekter og et repertoar av følelser som er ganske stort. Følelser foreldrene selv opplevde, og følelser de opplevde barna hadde kunne i mange situasjoner oppleves som overveldende. En av mødrene hadde hatt en del utfordringer sønnens følelsesutbrudd. Det hadde trigget noe i henne som hun ikke var klar over fantes der før hun fikk barn. Hun fortalte at hun har hørt en del på podkast for å få en forståelse av barn som utfordrer:

Jeg hører en del på en podkast som heter «Foreldrerådet» Hvor det er en psykolog som snakket. Jeg snublet over den når jeg googlet «sinnemestring». Det er veldig fort å tenke i en utfordrende situasjon med ungen din at «Han er sånn, det er sikker fordi jeg har gjort noe galt». Utfordringen til deg selv er å tenke en alternativ tanke til den situasjonen. F.eks. Alle andre 4 åringer er sikker også sånn. Og det har hjulpet meg litt. Grunnen til at han er trassig nå, det er ikke fordi at han vil være kjip, det er fordi at han er 4 år (en mor).

En av fedrene hadde også hatt en del utfordringer i forhold til sinneutbrudd hos sønnen og videre triggering av situasjonene. Han har ikke visst helt hva å gjøre, og følt seg rådløs. I forhold til å kunne ta opp disse temaene med noen, det å kunne snakke om utfordringen åpent, har han følt seg alene:

Jeg vet ikke om det er tabu å snakke om det at man er sliten og sånn. Om det kanskje går på egen stolthet eller opplevd evne av å være forelder. Går man på en smell hvis

man sier at jeg vet faktisk ikke hva jeg skal gjøre? Jeg syns kanskje det mangler litt åpenhet rundt dette, og det er innmari synd for da er det kanskje foreldre som sitter og føler seg litt isolert (en far).

En annen mor fortalte om datterens følelsesutbrudd som kan komme i perioder. Når dette inntreffer, er store deler av følelsesregisteret satt i spill i familien:

Utbruddene kommer litt i perioder. Nå er det en periode hvor alt går helt greit, men bare for en måned siden var det en periode hvor det var helt krise å vaske håret til Linnea. Det var det ikke snakk om, og det må vi jo gjøre. Vi trenger ikke vaske det hver dag, men når vi har vært i svømmehallen, svømmevann er ekkelt, da må vi vaske håret. Hun kan bli fryktelig sint. Det er jo ikke noe hyggelig å vaske håret med tvang og at hun står å hyl-griner, men det skjer. «Jeg vil ikke vaske håret!» så blir hun fryktelig, fryktelig lei seg og sint. Det virket på oss som om at hun var redd, så da måtte vi snakke med henne. Da kom det frem at hun var redd for hai i vannet (ler), ikke sant (en mor)

Datteren blir fryktelig sint og lei seg og har ikke lyst til å vaske håret. Moren forklarer at det var helt krise å vaske håret, at det ikke er noe hyggelig å vaske håret med tvang. Og når de skulle snakke om det i ettertid så virket det som om datter var redd. Trassutbrudd/følelsesutbrudd/trøtthetsutbrudd, stress, frustrasjon, sinne, triggering og det å føle seg alene var gjengangstemaer følelseshistoriene til foreldrene som var med i undersøkelsen. Foreldrenes følelsesfortellinger kunne også dreie seg om bekymringer i forhold til barnets fremtid eller utvikling, det å være engstelig for barnet når de er borte fra det, eller at barnet er engstelig eller redd for å være alene. De kunne fortelle om det å ha dårlig samvittighet, hvor mye innvirkning separasjonsangsten til barnet hadde hatt og har på tilværelsen, eller å rett og slett det å kunne bli mannevond. Historiene de fortalte bar preg av at mye og mange følelser er en stor del av hverdagen sammen med barna sine.

Tid for nærhet handler også om å skape trygghet og ha tid med barna. Alle foreldrene fortalte om kunne ha tid med barna og om å være tilstede for de, med stort engasjement. En av mødrene forteller om hvordan hun har tid til sønnen ved barnehagelevering:

Han er egentlig supertrygg. Han har aldri vært veldig utrygg, ikke storesøsteren heller. De har vært veldig trygge barn som har vært greie på tilvenning og sånn. Når Alexander sier: «Mamma, kan du være her bittelitt?» Så er jeg der bittelitt. Da hører man på det. Når trygge barn liksom spør om litt ekstra trygghet.

En annen mor forteller om denne perioden de er inne i sammen med datteren som noe uerstattelig:

Jeg syns det er fantastisk å få være med på denne tiden. Den får du aldri tilbake, så derfor er det så viktig for meg og ha den med henne. At vi har den kontakten og at hun kan føle seg ... Hun er nok veldig trygg, og det er derfor jeg tror at hun er så veldig utford ... Sier alltid, eller ofte veldig sterkt imot. Det er vel kanskje det som er annerledes med vår hverdag enn andres. At vi har mye mer tid sammen (en mor)

Følelsesfortellingene fra intervjuene ble fortalt med et emosjonsrettet språk og det å uttrykke følelser hadde en stor plass i hvordan de fortalte om hverdagene sine. Tiden for følelser og nærhet er i hverdagen til familiene kontinuerlig. Denne tiden kan foreldrene ikke foreldrene styre selv, men ligger i relasjonene og i tilknytningene i familien. Alle følelsene som utspiller seg og snakkes i hverdagslivet gjør at en nærhet er tilstede innad i familiene.

Intimitet, kos og kjærlighet:

Intimitet og nærhet finner i alle følelsesfortellingene foreldrene fortalte om, men enkelte i enkelte situasjoner blir selvfølgelig nærheten og intimiteten ekstra gjeldene. En av fedrene forteller om at det å våkne opp med barna som tid for nærhet:

Jeg syns bare det er digg å våkne opp med barna og det skikkelig rolig og deilig. Når du først skal begynne å sette målet om å komme deg på jobb, så stresses det. Da går det fra å være en digg morgen til å begynne å starte stresset, i hvert fall for min del.

En annen far forteller om at det å legge datteren er tiden for nærhet og intimitet:

Jeg syns det er hyggelig å sove med henne (datteren) på natta. Plutselig klør hun meg litt på ryggen og litt sånn. Det er jo hyggelig for meg det og (småironisk) å bli anerkjent liksom (smiler). Jeg føler at det styrker vår relasjon at jeg kan få den tiden der (en far).

Flere av foreldrene forteller om nærhetsrelasjonen til barna sine i forbindelse med sovestund, legging eller om natten. En av mødrene forteller om familiesengen hvor hun selv, datteren, mannen og lillesøster tilbringer en del netter sammen alle sammen:

Akkurat nå er vi inne i en periode hvor hun sover hele natten, men det er ikke mange ukene siden hvor vi hadde en periode hvor hun våkner om natten. Hver natt. Våknet av at hun gråt hver natt. Vi hører det ganske godt igjennom, så vi har ikke noe sånn baby-call, men vi hører henne. Da sparker jeg mannen min i leggen. Jeg ammer, du går! (eller noe sånn) (ler). Også går han i halv-søvne. Så kommer Linnea inn til oss. Også får hun sove hos oss da, for da har hun hatt noen mareritt eller noe sånn. Da er vi alle fire i senga. Hun minste har en sånn seng ved siden av min, men jeg er jo så trøtt når jeg ammer om natta at jeg sovner. Så da er vi fire. Jeg er glad vi kjøpte den bredeste senga. Det er jo trangt, men sånn er det nå. Vi prøver noen ganger å få henne til å sove videre i sin seng, men vi selv er så trøtte, ikke sant. Sitte der på en liten barnestol, det er ikke så varmt der heller. Hennes seng tåler jo ikke en voksen og ... Vi har snakket om å ha en madrass på gulvet eller noe sånt, men vi har ikke det foreløpig. Når hun våkner, gråter, er sår og hatt en vond drøm eller noe sånt, så er det litt godt å få ligge litt hos mamma og pappa (en mor).

Tid for nærhet og intimitet er også tid for kos. Noen av barna trenger mye tid og mye kos, mens andre trenger bare en liten dose. To av mødrene forteller om dette på hver sin måte:

Av og til så trenger hun litt tid på fange, og hun vi sitte og kose litt med armen. Hun er veldig glad i å kose med armen eller med magen. Magen er god og myk (ler) (en mor).

Det har jeg merket nå i det siste at han har blitt veldig kosete. Veldig sånn at han skal drive og susse. Jeg vet ikke om det er en barnehagegreie. Klemme og susse. Susse mamma, susse pappa ... Og vil sitte på fanget og vil kose. Men han er litt sånn apekatt, så han sitter jo ikke på fanget, han sitter liksom og ligger på fanget. (en mor)

Foreldrenes fortellinger om tid for nærhet handler om følelsesforbindelser med barna i hverdagslivet deres. I de neste kapitlene vil alle følelsene, nærheten, utfordringene og intimiteten liggende i grunnen for de videre analysene. Tid for nærhet og det intime utspiller seg i familielivet kontinuerlig gjennom tilknytning og kontakt med hverandre. I de vanskeligste situasjonene med barna er intimiteten og nærheten kanskje på sitt høyeste, men det er det også i alle de herlige stundene hvor barna gir foreldrene masse glede, kjærighet og inspirasjon. Som foreldrene til Alexander sier:

«Det er sånne kjærighetserklæringer mange ganger om dagen Det er ganske fint, man får en sånn kjærighetsforbindelse. Det skjer så ekstremt mye, som kan være litt skummelt, men mest av alt herlig. Du ser så mye glede, kjærighet og humor. De er rare, de har masse fantasi og de har utrolig mange fine spektre. «Ikke gå så fort da, jeg fant en maur». De får voksne også til å roe seg ned og tenke over ting. Den evnen 2 -4 åringer har til å få deg til å være i nuet, være tilstede!»

Kapittel 6 – TIDSASPEKTENE

6.1 Barneoppdragelse før og nå – «Foreldreskapets generasjoner»

Historier om «da jeg vokste opp»

Alle foreldrene fortalte historier fra de selv vokste opp livsformintervjuene. Deres egne barndomsminner spilte en rolle i hvordan de fortalte om foreldretilværelsen, hvordan de opplevde det å være småbarnsforeldre og i forhold til hvordan de ønsker at barnas oppvekst skal være. Mange av barndomshistoriene ble fortalt i sammenheng med hvordan de ønsker å oppdra barna sine eller i forhold til forskjellige temaer innen barneoppdragelse. En av mødrene snakket om forskjellige bøker og podkaster hun hadde lest og hørt på i forhold til barneoppdragelse. I denne sammenhengen forteller hun en historie om hvordan hun husker faren sin under oppveksten:

«Vi snakker ganske mye om forskjellige temaer rundt barneoppdragelse. Man tenker litt på hvordan man er oppdratt selv også. Faren min sa ofte sånn: «Begynn å grin». Men han sa det ikke vondt ment, for han er sånn tulle-pappa, men det skal man ikke si (smiler). Men det sa han hele tiden. «Begynn å grin, ikke sutre». Altså veldig annerledes enn det jeg tenker at vi prøver å gjøre ting.» (en mor)

En annen mor snakket om familieplanlegging og ønsker for familiens framtid. Hun ønsker at datteren skal få et søsken i fremtiden. I denne sammenhengen fortalte hun en historie om når hun selv vokste opp. Hun husker godt samholdet hun og søsteren sin hadde i oppveksten:

«Vi ønsker at hun i fremtiden at hun skal ha et søsken, men akkurat nå ... Vi venter til neste år tenker jeg. Selv om hun kunne hatt godt av det nå, så venter vi bare. Det handler om jobb og huset som vi må få ordnet. Men jeg håper ... det er jo noe annet med søsken. Jeg er jo ikke enebarn selv, jeg har en søster. Mannen min er enebarn og han forstår kanskje ikke helt den vekten av å ha et søsken, men jeg kunne aldri tenke meg å bare ha et barn. Jeg synes hun fortjener det som jeg hadde med min søster. Som lekekamerat som alltid var der på en måte. At vi var på lag og foreldrene våre var på lag på en måte.» (en mor)

Begge mødrenes barndomshistorier representerer minner som har betydning for hvordan de ønsker å gjøre sitt foreldreskap. Den ene moren tenker at de gjør barneoppdragelse på en annen måte enn det hun husker at faren hennes gjorde. Den andre moren ønsker at datteren skal ha noe av det samme som hun selv hadde i oppveksten. At hun skal ha en lekekamerat som alltid er der, og oppleve å være på lag med noen. Et av foreldreparene som var med i undersøkelsen var veldig opptatt av barn og skjermtid. De fortalte om at datteren deres elsket å være med noen hjem fra barnehagen, og etterhvert skjønnte de hvorfor. Moren og faren hadde bare plassert de foran TV 'n. Når de hadde kommet og hentet henne, så hadde de sittet der i 4 timer. De fortalte videre om hvordan TV-bruken kunne være når de selv vokste opp:

«Far: Jeg husker jo det fra vi var små selv. Der de hadde de TV1000, de som hadde parabol. Vi stikker dit liksom. Mor: Man kunne jo sette seg foran TV 'en når vi var små også, men nå er det enda mer den der at folk bruker det hele tiden på barna sine. Og der tror jeg vår generasjon må være litt hverandres kompass. Fordi det har bare tatt helt av. Så når jeg spør en kollega om hvor ofte bruker dere skjerm. Nei, vi bruker bare I-Pad'en når vi kler på oss om morgenen, når vi spiser frokost, også litt sånn til middag, også rett før han skal bade. Å ja, da var det jo egentlig hele tiden når dere er sammen da. Det brukes som en «pacifier». Og det syns jeg er bare super-skremmende.» (et foreldrepar)

Foreldreparet diskuterer hvordan TV-bruken var i deres egne oppvekster, i forhold til hvordan deres opplevelse av hvordan TV og skjermbruk er i dag. Faren kan forstå at det er attraktivt å dra hjem til venner som det er greit å se på TV hos, mens moren diskuterer videre hvorfor TV og skjerm er brukt på en annen måte i dag, enn i hennes egen oppvekst. TV- og skjermbruken har tatt helt av i denne generasjonen, og bruke TV og skjerm som en «pacifier» i barneoppdragelsen syns hun er skremmende.

Når foreldrene i undersøkelsen fortalte historier fra de selv vokste opp, fortaltes de i små kompakte «minnesnutter». «Minnesnuttene» ble iverksatt i forhold til temaene vi snakket om. På den ene siden handlet de om valgene foreldrene har i barneoppdragelsen. De kan velge å gjøre noe av det samme som de husker fra egen barndom, det motsatte eller en revidert og reforhandlet versjon. På den andre siden kan disse «minnesnuttene» handle om ønsker de har for fremtiden. Hvordan de ønsker at barnas oppvekst skal se ut og hvordan de ønsker å gjøre sin rolle som oppdrager. Hva de ønsker, eller ikke ønsker å videreføre av egne erfaringer, hvordan de skal gjøre dette og hvorfor.

Generasjonsoverganger

Mange av foreldrene i undersøkelsen sammenliknet opplevelsen av sine egne foreldres syn på barneoppdragelse, med sitt eget foreldreskap og syn på barneoppdragelse. En av mødrene syns det var litt vanskelig med alle meningene mannens foreldre hadde om hvordan de burde gjøre ting, mens andre foreldre savnet litt en forståelse fra foreldrene sine om hvordan småbarnstilværelsen kan være både på godt og vondt. En av fedrene forteller dette på denne måten:

«Barneoppdragelser er litt sånn som «dietthelvete». Altså, hva skal du velge? Og hva er best, og funker det? Altså, hvor gjennomtenkt er dette her sånn? Jeg var jo litt innom dette her med at foreldrene mine er psykologer. Pappa, han er dyktig. Han er diplomatisk og rolig og som egentlig løser opp i alle konflikter. Men han er også litt som meg. Han har et kjempetemperament, og jeg har nok opplevd han på forskjellige måte på hjemmebane og på jobb, men det han sier er innmari fornuftig. Mamma har spesialistkompetanse innenfor utvikling og «nevro» (...), og hun har hele den

oppførsel- og situasjonsanalysebiten. Jeg har fått innmari gode innspill der og, men jeg ser at i noen situasjoner så har ikke mamma blitt slått helt av pinnen i forhold til hvordan sønnen min kan oppføre seg (...) Når jeg sa ting begynte å bli ganske tøft, så skjønte hun ikke hva jeg snakket om før hun faktisk fikk oppleve det selv. Så det var litt den der: «Mamma du har ikke sett hvor infam han kan være». «Nei, han er jo bare søt og snill mot meg». Nå har hun jo opplevd det (...) Så jeg får veldig mye god støtte der og. De har sittet oppi situasjonene og sett det, og humrer sikkert litt også. Så spør jeg liksom mamma: «Var jeg like ille jeg?» «Nei, du var ikke det». Jeg var innmari firkanta, hun var ganske strikt. Men som hun sier at, og det er hun flik til å minne meg på, dette er bare i en brøkdel av tiden.»

En av mødrene tror at det er litt for lenge siden besteforeldregenerasjonen har hatt små barn til å huske hvordan småbarnstilværelsen er. Hun savner en slags generasjonsoverførbar og erfaringsbasert «hjelp» fra foreldrene sine, men har måttet innse at besteforeldrene har en annen måte å være sammen med barna på:

Vi er veldig heldige som har besteforeldre som stiller opp masse, men det er litt for lenge siden de hadde små barn til huske. De er mere sånn: «Dere sov egentlig alltid dere, hele tiden, alle sammen ... Det var bare sånn». Ja, men da fikk vi ikke så mye hjelp her. Så det er litt stor avstand til den generasjonen. Jeg tror de har en annen generasjonsforståelse, og en annen måte å være med barna på. Det unner jeg de også. De er veldig sånn: «Vi er besteforeldre, vi skal kose oss. Her er det is og ...» Ikke så mye grenser på barne-tv, og det syns jeg egentlig er helt riktig. Jeg syns det er superhyggelig. Moren min henter en gang i uken i barnehagen og lager middag med dem. Da lager hun pannekaker. Da er det åpent hus for henne. Da gjør hun sånn som hun vil med dem.

Oppdragelsesstrategier

Å ha en strategi for hvordan en ønsker å gjøre oppdragelse er et gammelt fenomen i historisk sammenheng. Oppdragelsesstrategiens fødsel følger tett utviklingspsykologiens opphav i en historisk sammenheng. Selv om flere av foreldrene i undersøkelsen forteller at ikke setter seg ned og legger en plan for videre oppdragelse, så bærer mange av samspillshistoriene foreldrene fortalte om i et preg av oppdragelsesstrategier. Klassiske oppdragelsesstrategier som det å gi «feedback» eller ros, avledning, å premiere ønsket atferd eller å vise en konsekvens ved uønsket atferd, finnes fremdeles i foreldrenes oppdragelsesstrategier. En av fedrene forteller om å premiere ønsket atferd som fungerende:

«Også har vi lurt henne med sanne premieringsgreier. Jeg vet ikke om det er riktig. Hun har noen små-katter som har et katte-hus. De skal hun bare få når hun er stor jente og spiser med gaffel og ikke med hendene. Det har funka. For to måneder siden så brukte hun bare hendene og kasta mat over alt og det var bare tull». (en far)

En annen far forteller underveis i intervjuet flere historier om hvordan han tenker å utarbeide oversiktlige systemer i forhold til å vise konsekvensen av dårlig oppførsel. En av historiene handler om hvordan lørdagsgodtet kan bli brukt som verktøy i denne prosessen:

«Også tenker vi litt sånn i forhold til, ikke belønning og straff, men dette her med å vise konsekvensen av dårlig oppførsel. Det er klart at lørdagsgodtet er et sårt punkt. Det er han innmari glad i. Vi har snakka litt om det at hvis ting skeier fullstendig ut, så kan det hende at lørdagsgodt-mengden begrenses. Det å lage en visuell greie rundt det. Altså ha et bilde av en godteskål og noen magneter som vi tar oppi som viser antall. Hvis ting blir skikkelig ille så er det en avtale om at da forsvinner det en magnet (...) Men det tar nok litt tid å innarbeide det, ta det et og et steg, så han ikke får en tsunami av oppgaver og struktur. Men jeg tror det kan være lurt, den visuelle delen av det.» (en far)

Foreldrene i undersøkelsen har allerede prøvd ut mange oppdragelsesstrategier i oppveksten til barna, og de har reflektert mye omkring fungering. Hva er bra? Hvordan bruke strategiene? Hva må revideres og hvilke alternativer har de. Foreldrene har også sammenliknet de mer «klassiske» oppdragelsesstrategiene i forhold til nyere oppdragelsesstrategier som det å anerkjenne barnets følelser, det å «se barnet», fremme god selvfølelse hos barnet og mere selvhjelpsstrategier for å mestre utfordringer. En av mødrene forteller om en diskusjon mellom det å gi ros og det å anerkjenne barnet:

«Vi står og klapper (klapper), og sier at han er så flink til å spille fotball (klapper), og han er så flink til å skli. Det er ikke så vanskelig å skli. Jeg tror vår foreldregenerasjon er veldig sånn at de hauser opp, applauderer aktiviteter og sier at det er så bra. Så glemmer man å si sånn: «Du, det var kjempehyggelig å ha deg med på bursdag i dag. Du var så allright å henge med». (en mor)

De finnes mye informasjon om barn, oppvekst, hvordan å møte barna og om hvordan å gjøre barneoppdragelse. Foreldre til barn mellom 2 og 4 år møter mange instanser, nettverk og medier som alle har sine innfallsvinkler på hvordan å møte barna og hva de mener er bra for barn mellom 2 og 4 år. Familierelasjonene, nabolaget, barnehagen og helsestasjonen er bare noen de. Som en av fedrene forteller «Man føler liksom at det hele tiden er nye ting og man ønsker å gjøre det beste. Man ønsker ikke å si de feil tingene og man ønsker ikke å gjøre tings som ... Man skal liksom gjøre ting så bra». Dette blir videre belyst i underkapittelet om «Foreldreskapet i det offentlige rommet»

Besteforeldrenes plass i oppdragelsen

Foreldrene som var med i undersøkelsen beskriver besteforeldregenerasjonen både som en generasjon som har vært med å forme deres egen identitet, og som en generasjon som ønsker å være tilstede for barna deres. En av mødrene forteller om hvordan både hennes foreldre og mannen foreldre stiller opp for barnebarna. De får mye hjelp og er veldig takknemlige for å ha et stort nettverk rundt seg og barna:

«Det hender vi reiser til mannen min sine foreldre også, men vi har ikke bil så det blir ikke kjempeofte. Annenhver måned, hver tredje måned kanskje. Det blir liksom med overnatting, et par netter. Barna er der mer enn oss. De er ofte barnevakt, så vi leverer de en natt eller to hvis det er planleggingsdag i barnehagen for eksempel. Barna synes det er topp, og der får de virkelig gjøre akkurat hva de vil. For der er det ingen reguleringer av noen ting. Det er veldig fint å ha så mye hjelp rundt omkring som man kan ta i bruk. I hvert fall når barna er syke. Da slipper vi å være hjemme flere dager i uken hjemme fra jobb. Det er jo ikke så veldig heldig.» (en mor)

Besteforeldrene som foreldrene i undersøkelsen forteller om, har sin egen måte å være besteforeldre på. Deltakerne forteller at barna kan gjøre akkurat som de vil hos besteforeldrene, de skal kose seg og det blir is og kaker. De forteller også om en motsetning til oppdragelsessynet foreldrene hadde både da de selv var små, og i forhold hvordan de opplever at foreldrene deres møter dem i deres foreldrerolle. Foreldrene i undersøkelsen ønsker en anerkjennelse, forståelse og noe kompetanseoverføring fra sine egne foreldre, samtidig som de ønsker å gjøre foreldreskapet på sin egen måte. Men som den ene moren sier: «Vi går jo kanskje litt mere inn i å prøve å forstå barna, og det er kanskje noen ganger «too much», tenker jeg da (ler).»

6.2 Tidens individualiseringsprosjekt – «Nåtidens foreldrerolle»

Temaet individualisering blir i dag sett på som det dominerende og gjennomgripende temaet for å forstå moderne familieliv i et postmoderne samfunn. Begrepet individualisering har blitt en metafor på hva intimitet og personlige relasjoner utelukkende handler om, og hva som er unikt med de tette personlige forholdene (Smart og Shipman, 2004). Individualiseringen av familien har bidratt til at det har blitt en spesiell form for familiedynamikk. Familiene trenger mye mer koordinering for å holde familiehistorien sammensveiset. I mange tilfeller blir familielivet et «balanserende handlingsprosjekt» eller et fastlåst «gjør-det-selv-prosjekt». Oppbrytningen av den normale biografien, fører til at mennesker mer enn før tvinges til å sette sammen deres egne historier, og montere sammen de bestanddelene de trenger så godt de kan (Beck og Beck-Gernsheim, 2002).

Historier om «min foreldrerolle»

Mennesker danner «min familie» gjennom å «gjøre familieting», men disse handlingene trenger også å bli sett og forstått av andre som meningsbærende assosiasjoner med «familie» for å være effektive familiepraksiser (Finch, 2007). I oppbrytningen av den normale biografien tvinges mennesker mer enn før å sette sammen sine egne historier. Dette medfører at menneskers personlige identitet, foreldrerollen og familieidentiteten er i endring. Ved å vise

frem «min familie» og «min foreldrerolle» til relevante andre, bekreftes familieidentiteten som legitim og fungerende i en verden hvor omstendighetene forandres, forhold reforhandles og identiteter kontinuerlig evalueres (Finch, 2007).

Foreldrene som var med i undersøkelsen «fremviste» sin foreldrerolle på mange forskjellige måter. I alle historiene som ble fortalt av deltakerne er foreldrerollen aktiv på en eller annen måte. I historiene om «min foreldrerolle» er foreldrerollen «fremvist» i sammenheng med nåtidens tidsånd. Foreldrenes verden og omstendigheter er i forandring, relasjonene deres er i bevegelse og foreldrenes identiteter er i en evaluerings- og reforhandlende prosess. En av mødrene forteller om sin evaluerende foreldrerolle i sammenheng med det å starte opp igjen på jobben etter barselpermisjon:

«Jeg husker jeg tenkte en del på det når jeg startet, at jeg ikke vil være hun som snakker masse om barna sine på jobb. Samtidig så har jeg tenkt nå i det siste at det er jo en viktig del av mitt liv, en av de aller viktigste. Så selv om det på en måte er deilig å være på jobb og snakke fag eller ting man leser, har sett på tv, samfunnsting eller lest i avisen, så er det også litt fint å ... Så prøver jeg å tørre å ta den plassen og snakke om barna uten at det blir sånn ... Jeg tror at alle foreldre er litt sånn som hun på parterapi på NRK «tre år, og me lo» Det er en mulighet for oss foreldre til å se på oss selv med et ironisk blikk. Litt i spennet mellom å være hun eller være redd for å være henne, og å like vel tørre å si: De sier jo artige ting. Skrekken må være den karakteren: «Skal vi gjøre det til en greie» i forhold til mannen min.» (en mor)

En annen mor forteller om foreldrerollen sin i forhold til mannens fleksible familietid og i forhold til sin personlige identitet som vegetarianer:

«Vi er jo vegetarianere. Eller jeg er vegetarianer og hun spiser fisk. Pappaen spiser masse kjøtt (ler). Men det pleier vi å ordne ganske greit. Jeg har jo vært vegetarianer i 20 år så jeg syns ikke det er noe problem å lage 3 middager. Forskjellige typer, men at man blander poteter og grønnsakene. En spiser fisk, en spiser kjøtt, mannen min spiser ofte på jobben også. Det er middag to dager på jobben hans, og da spiser han ofte der. I helgene spiser vi jo sammen så klart. Men i hverdagen er det jo hun og jeg.» (en mor)

Begge mødrene «fremviser» sin foreldrerolle som legitim og fungerende selv om den er annerledes i forhold til en slags «standard». Den første moren forteller om å tørre å ta plass på jobben i foreldrerollen sin selv om dette ikke er en «standard» på jobben eller en måte hun egentlig ønsket å «fremvise» foreldrerolle sin på jobben. Den andre moren forteller om at selv om ikke alle i familien er vegetarianere eller at mannen ikke er hjemme hver kveld, så fungerer hennes familie uten at det er noe problem.

Ikke alle foreldrene fortalte om foreldrerollen som legitim og fungerende i situasjonene og sammenhengene de befinner seg i. En tredje mor fortalte om at når alt går i ett fra morgen til

kveld og hverdagsstresset melder seg for fult, så hender det at alle rollene hennes går i oppløsning:

«Noen ganger sier jeg når jeg går fra jobb: Jeg har ikke egentlig vært god til å være mamma i dag, eller å jobbe i dag eller ... Du føler at, det er så klassisk, at alle rollene bare «fush!». Alt du skulle klare bra er egentlig dårlig.» (en mor)

En av fedrene fortalte om hvordan han opplever den generelle foreldrerollen i samfunnet som en rolle han ikke kjenner seg selv igjen i. Han synes at det mangler litt den allmenne fasetten rundt det å være foreldre som ikke kommer så godt frem i alle fremstillingene av foreldreskapet:

«Nei, jeg kjenner meg ikke helt igjen i hvordan foreldrerollen beskrives og fremstilles. For det virker som det er en sminka versjon. Altså du får et sånn der rosa «Snap filter» over hele greia, litt sånn stjernedryss og at unger er pene og pyntelige. Og da er vi litt tilbake til den der at jeg får inntrykk av at det fremstilles som at ungene sees og faktisk ikke høres i så stor grad som de kanskje gjør. Altså det blir liksom litt som de gamle forestillingene om at barn skal være pene og pyntelige og gjøre som foreldrene sier. De gjør ikke det.» (far)

Han lurte også på om det kan være tabu å snakke om at man er sliten eller ikke helt vet hva å gjøre. Dette var det også flere av foreldrene som også fortalte om i andre sammenhenger enn i direkte beskrivelser av foreldrerollen. At alt ikke er bestandig så fungerende, men allikevel legitimt.

Fokus for barnet

Kari Stefansen (2008) skriver i artikkelen «Et uendelig ansvar. Om foreldreskap i middelklassen» at foreldre kan ha et bestemt «eksepsjonelt blikk» for barna sine som representerer en måte å se baret som usedvanlig på. Dette «blikket» for barnet er en sosial handling som «produserer» et barn med bestemte behov. F. eks. en av foreldrene i undersøkelsen beskrev barnet sitt på en måte som tilskriver sønnen vilje, «stayerevne» og en som tenker kjapt:

«Han er innmari verbal, han tenker kjapt og han gir seg ikke. Han er som en forbanna liten pitbull (smiler) når han først er på. Han bare overhører glatt det vi sier, og jeg har litt sansen for det. Det viser at han har en «stayerevne», en vilje og en forestilling om sitt eget ego som er ganske stor. Men i en sånn tidsnødsituasjon så er det ikke alltid like gøy»

Når foreldrene fortalte historier om barna eller historier om seg selv som foreldre, var de ofte fokusert på bestemte kvaliteter ved barnet eller bestemte kvaliteter de selv produserer. Dette «blikket» for barnet kommer frem i foreldrenes historier om foreldreskapet og foreldrerollen

som bestemte kvaliteter ved foreldrerolleutførelsen. En av mødrene fortalte om hvorfor hun og mannen ikke trengte å sette seg ned for å snakke om den videre oppdragelsen til barna:

«Vi setter oss ikke ned og legger en plan for videre oppdragelse. Det tror jeg ikke vi noen gang har gjort. Jeg merker jo at vi har samme prinsipper og litt samme tanker om hvordan man behandler de små barna. Hvordan man snakker til dem og sånn. Også ser jeg og syns at han gjør en god jobb. Og han er veldig flink med barna, så er det kanskje ikke noe behov å snakke om det.» (en mor)

Det «eksepsjonelle blikket» som moren ser etter hos mannen er hvordan han snakker med barna og at de har litt samme prinsipper og tanker om hvordan de behandler små barn. En annen mor forteller om at hun og mannen har hatt en slags filosofi om å la barna sitte på alles fang helt fra de var små:

«Vi har hatt en sånn filosofi om å alltid, helt fra de var små, om å la de sitte på alle fang. Masse familie inn og ut. Jeg føler at vi har bygget oss bevisst opp, mot å prøve å få trygge barn, selv om man famler litt i blinde. Man vet jo ikke hva fasiten er. Barn er jo veldig forskjellige, men vi prøver å la de være sammen med masse folk, rett og slett». (en mor)

De har prøvd helt bevisst å ha et «eksepsjonelt blikk» for barna i forhold til å prøve å få trygge barn. Faren i denne familie var også med i undersøkelsen, og foreldreskapet deres handler mye om å gi masse kjærlighet, anerkjenne følelser, snakke om følelser og at barna står i sentrum:

«Vi har snakket om hvor mye skal du forstå barna. Skal du forstå barnet ditt så langt at det dikterer deg? Det er noen grenser der som de må forholde seg til. Men vi har snakket en del om hvor mye ... Gi masse kjærlighet (...) Jo mer man klare å snakke om følelser eller å vise det fysisk. Å gi masse kos og klem. Vi ser det på barna, altså vi tror at det er grunnen til at det ser ut som det funker. De er veldig åpne og de er ikke det der lukkede barnet, og det syns vi er innmari viktig. For det er jo det du ser på mennesker, altså når folk vokser opp. Hvorfor lukker folk seg? Hvorfor holder de følelsene tilbake? Hvordan det bare gror seg til en kreftbyll, ikke sant? (...) Hvordan kan dette barnet her i hvert fall ikke lukke seg igjen, skjønne litt mer og kunne snakke om ting?» (en far)

Faren i denne familien presiserer at målet med denne typen å vise omsorg på er at barnet ikke skal bli «det lukkede barnet», kunne snakke om ting, og nå sine sosiale og følelsesmessige potensialer som menneske (Vincent og Balls, 2007 referert i Stefansen, 2008). Dette kan handle om en forståelse om at gjensidigheten og kvaliteten på relasjonene er en betydningsfull del av å legge til rette for optimal utvikling (Stefansen 2008; Gabb 2010). En tredje mor er opptatt av å legge til rette for god språkutvikling. Hun har full oversikt over barns utviklingsstadier og utvikling av språkferdigheter:

«I forhold til språk så han vi også vært veldig nøye med det, at vi oppmuntrer til å lese bøker for det er så viktig for språket. Jeg er jo tospråklig selv, så jeg vet jo kanskje hvor viktig visse ting kan være for tospråklige (...) Vi (hun og mannen) snakker om

masse forskjellige ting. Typisk enebarn-snakke, og om hvor mye vi elsker henne (...)
Vi snakket om for eksempel forrige uke t setningene har blitt litt lengre. Og plutselig bare: «Oii! du kan si så mye mere nå». Det snakker vi om, at hun har kommet til det stadiet at hun faktisk kan utforme en setning. Hun har av en eller annen grunn lagt seg til at det blir veldig korrekt finsk. Litt som om man skulle snakke veldig pent norsk. Så da sa jeg til mannen min: «Vet du hva hun sa til søsteren min?» «Vil du være så vennlig å komme med meg på kjøkkenet å lese en bok?» Jeg bare, tenk at hun sier det. Det er sånne ting som vi gleder oss over, at utviklingen skjer.» (en mor)

Moren forteller at hun snakker om datterens språkutvikling på en helt naturlig måte i hjemmet og med mannen sin. Som Stefansen skriver at «Blikket» handler om å ha oppmerksomheten konstant rettet mot barnets ferdigheter og hvor det er på vei utviklingsmessig (Stefansen 2008, s 34). Denne moren presiserer også betydningen av å uttrykke følelser og kjærlighet ved å fortelle hverandre hvor mye de elsker datteren.

Nåtiden foreldrerolle fortelles om av foreldrene som noe de kan «fremvise» og gjøre legitim og vise at er fungerende i andres tilsyn. Hvordan de gjør sitt foreldreskap og sin foreldrerolle er mangfoldig, og barna har en stor betydning i hvordan de ønsker å gjøre sitt foreldreskap. På den andre siden så er ikke foreldretilværelsen «en rosa sky på himmelen», noe som presiseres tydelig av alle foreldrene. Selv med et «fremvisningsperspektiv» på foreldrerollen og «et fokus for barnet» så ligger det en undertone i fortellingene om et endringsønske i hvordan foreldreskapet og foreldrerollen er og blir fremstilt i dagens samfunn. Som moren til Lilis og faren til Daniel forteller:

«Hun lå aldri i vogna som spedbarn en gang, for hun er ikke en sånn unge. Jeg er ikke en av de mammaene som gikk på de trillerundene for å si det sånn. Det var mye bæresjal hjemme, eller ute også da så klart da. Men det får man bare akseptere. Man kan ikke velge hvilken unge man får (...) Samme det, jeg elsker henne uansett.»

«Jeg syns at foreldrerollen beskrives som ganske idyllisk sånn i forhold til blogging og medier som vi var inne på. At alle sammen er så lykkelige. At livet har funnet en ... Altså at dette er livet, lyset og veien.»

6.3 Tid for likestilling og samhandling – «Foreldreskapets fordelingsprosjekt»

Ansvarsfordeling og behovsdekning

Beck og Beck-Gernsheim (2002) skriver at familie-formen er gradvis i endring, og et større antall av avgjørelser enn noen gang før må bli tatt. Dette har ført til at fler og fler ting må planlegges og forhandles. Distribuering av ressurser innad i familien og en rettferdig fordeling av goder og byrder kommer i forgrunnen. Noen av forhandlingstemaene innad i familien kan være: Hvilke byrder skal tildeles hvem? Hvem skal betale kostnadene? Hvem sine ønsker skal

prioriteres? Hvem tar ansvaret for hva? Hvem har førsteprioritet i forhold til behovet for fritid? Hvem er ledig når? Et av foreldrepårene som var med i undersøkelsen fortalte om at de prøvde å avtale på morgenerne hvem som henter i barnehagen, men i en stressende hverdag så blir det ofte til at de gjør avtalene i farta:

«Mor: «Vi er veldig flinke til å ta oss god tid om morgenen, men det spiser oss på en måte opp på slutten av dagen. Da er det jo sånn at barna skal hentes i barnehagen og på skolen. Når man da har brukt ganske lang tid om morgenen så tøyser man jo strikken litt i andre enden. Så da er det ofte litt sånn der: «Hvem henter hva? Hvor er du? Her er jeg». Vi prøver jo å avtale om morgenen og ha noe klart, men det blir ofte litt sånn. Jeg har fått meg el-syssel, for da kommer jeg meg ekstra fort frem (smiler).» Far: «Ja det er: Vær tilstede, meditasjon også er det el-syssel!». Mor: «El-syssel med sykkelvogn». (et foreldrepar)

Det å kunne være fleksibel i en hverdag som er preget av stress, krav og liten tid er noe som de fleste av foreldrene opplevde i hverdagen. Arbeidslivet til deltakerne stille mange krav og det å være «kokt i hodet» eller ha et behov for å tømme hodet etter jobb. Dette har medført et behovsdekning og spørsmål om hvordan å hente seg inn både har vært et forhandlingstema og et samtale- og refleksjonstema i hjemmene. En av fedrene fortelle om ansvarsfordeling og behovsdekning på denne måten:

Jeg har ikke lyst til å bli stående med to unger som skriker og er sultne. Det må vi løse sammen. Vi har helgene sammen og vi har de aller, aller fleste kveldene sammen, men noen kvelder må vi faktisk kunne puste uten at den andre hører det. Vi er nok litt uenige, men det begynner å si inn. Det å gi litt friere tøyler. Jeg vet at jeg ikke er ubetinget begeistret hvis hun sier at i dag skal jeg jobbe overtid og at hun ikke kommer hjem før seint på kvelden. Men da vet jeg at det er nødvendig (...) Jeg merker at begge to gnager litte grann i forhold til egne behov. Og det er nok en liten skjevdeling i forhold til oppgaver og plikter hjemme som også må løses (...) Så der er det noen små ting som må balanseres, men jeg tror ikke at barna lider noe under det. Men da er det kanskje enda viktigere å få disse små pusterommene. Og det å få pusterom uten barn også. Kjempeviktig. Det blir enda hyggeligere å se de igjen da. Jeg merker at jeg savner de når jeg er borte fra dem (en far)

«Egentid» og individuell frihet

Alle foreldrene i undersøkelsen satte pris på sin «egentid». Denne tiden kunne hete «egentid», «mammatid», det å hente seg inn, være ruse med hverandre, pusterom uten barn, privatliv, eller bare det å gå å spille tennis, ta seg en joggetur, trene eller møte noen venninner. Mens «egentiden» ble brukt i forhold til foreldreskapet, så fortalte foreldrene om individuell frihet som noe de hadde før de fikk barn. En av fedrene fortalte om en samtale han hadde hatt med tanten sin hvor dette begrepsskillet kommer tydelig frem:

«Tanten sa i sommer at dere er jo litt bortskjemte, altså denne generasjonen her (...) Så det er sånn at hun sammenlikner den tiden hun vokste opp i med den tiden vi vokste opp i. Vårt fokus på individuell frihet (...) Vi kan ikke drive og sammenlikne

oss med en masse generasjoner fra før i tiden. Det er mere sånn at hvordan kan vi få samfunnet til å bli bedre og bedre og bedre? Da tror jeg at man må bite tennene sammen og akseptere at: Ja, du mister din egentid nå i noen år. For hvis du ikke aksepterer det så blir det en kamp som du mister mye tilstedeværelse med barna i.» (en far)

Individuell frihet handlet mer om deltakernes generasjon, personlig identitet, seg selv som individ, og å være mer alene om sine handlinger. Begrepet «egentid» er brukt av deltakerne som et mere felles begrep om å ha tid uten barna. «Egentiden» trenger nødvendigvis ikke å være utenfor hjemmets fire vegger, uten partner eller «borte» fra handlinger, samtaler, og gjøremål som handler om barna. Det dreier seg om en tid hvor de både som foreldre får pusterom, tid til å hente seg inn, «påfyll» eller kan drive med «reparasjoner» av for eksempel parforholdet. En av mødrene forteller om at når hun og mannen bruker tiden når datteren har lagt seg til ha noen timer sammen for seg selv:

«Vi trenger den hvilen på kvelden, eller å ha den tiden sammen på kvelden når --- (navn på datter) har lagt seg. Så vi ønsker at hun legger seg. Vi ser jo at hun er trøtt på den tiden når hun ikke sover på dagen. Nei, vi ønsker oss den tiden litt for oss selv da. At vi har noen timer der som bare han og jeg ...» (en mor)

En annen mor bruker tiden mellom jobben og henting i barnehagen til å få tømt hodet:

Jeg prøver å tømme hodet på vei fra jobben til barnehagen. De 10 minuttene på sykkel. Hvis det har vært en kjip dag på jobb eller noe sånt: Nå har jeg en halvtime på det. Også prøver jeg å være litt til stede når jeg skal hente (en mor).

«Egentiden» handler også om å kose seg og ha tid til egne behov. Foreldretilværelsen blir beskrevet av alle foreldrene som noe stressende og at de har mangel på tid. Egne behov er ikke alltid så enkelt å få dekket i hverdag hvor barna krever full tilstedeværelse. En av mødrene forteller at «mammatiden» kan inntreffe på morgenen før barnet har stått opp:

--- (navn på datter) sto opp sånn sirka, ja det var vel i halv ni-tiden. Og da hadde jeg faktisk rukket å drikke en kopp te og kost meg litt (ler). Sminket meg og sånn, så det var en bra morgen for i mamma-tid (en mor)

Et av foreldreparene fortalte om at barna helt til nå har sovet sammen med dem på soverommet. De har opprettholdt dette familierommet både fordi leiligheten deres h en litt vanskelig planløsning og fordi barna har søkt trygghet og nærhet. De syns det er vanskelig å balansere deres eget behov for «privattid» og barnas behov for trygghet og nærhet:

Far: «Så nå inntil for noen dager siden så har barna sovet med oss sammen. Så vi har mista ... Sett fra foreldreperspektivet så ha vi mistet vårt privatliv på soverommet (...). Det var jo sånn i gamledager, langt tilbake i tiden, ikke sant. Det er jo drithyggeleg egentlig. Men da kommer igjen dette med privatlivet, hvordan er det du balanserer det og får til det og ...» Mor: «Ja ... (pause) Det er jo den blandingen av at det er jo veldig hyggelig og at du merker at du må ha litt privatliv og egenstund. Så du må liksom sette ned litt grenser et sted.»

En annen far forteller om at han forhandler mer med samboeren om hva de trenger av «egentid» og behovsdekning:

«Hun trenger dette her med å gå ut å spise med venner og kunne gå på besøk. Hun har nok kanskje et litt mer sosialbehov enn det jeg har. Jeg syns det å kunne sitte aleine og sitte å lese en bok er kjempedeilig. Hvis hun tar med seg barna til søsteren sin, så kan jeg bare ligge rett ut på sofaen. Jeg har ikke det behovet for å gå å besøke noen, eller snakke med noen. Så der er vi innmari forskjellige (...) Jeg trenger en bytur innimellom for å møte kompisene for å ta en øl. Men det blir en gang hver tredje måned sånn som det er nå. Det er litt snaut. Jeg har spilt en del tennis de siste årene, så jeg prøver å få til en dag i uka med det. Pluss at jeg også har begynt med manneyoga. Det er for menn som er litte granne mindre mykere og tøyeligere enn kvinner, og som ikke vil drite seg ut i plenum. Det kjenner jeg at jeg har innmari godt av.» (en far)

Likestilling og foreldrepermisjon

Alle foreldrene fortalte historier fra barselperioden/e. De fortalte om opplevelser, hva de hadde gjort, hvordan de hadde tenkt og om møter med barselgruppene. De hadde flere forskjellige måter å fordeler perioden mellom seg selv og samboeren på. Tre av mødrene fortalte historier om foreldrepermisjonsfordeling, ulønnet permisjon og likestilling. En av mødrene forteller om at likestilling og uttak av pappapermisjon ikke har noe med hverandre å gjøre hjemme hos dem:

«Nå som det har kommet opp så mye diskusjon om foreldrepermisjon, så har vi snakket litt om fordelingen med pappa-permisjon og sånn. Verdien i at barna blir like tilknyttet ... At pappaer er like naturlig omsorgsperson. Det er like naturlig for dem å gå til pappa, han skifter like mange bleier og han vasker like mye hår, kanskje mer selv uten pappaperm, og lager middag og ... Jeg har ikke tenkt over at det er noe dårlig stell på likestillingen her i huset selv om han ikke tar permisjonen. Han kjenner barna like godt som jeg gjør. Jeg syns i hvert fall at jeg ikke har hovedansvar». (en mor)

Denne moren vurderer likestilling og barneomsorg som noe annet enn selve uttaket av permisjonen. Det å være tildelede for barna, at barna syns det er like naturlig å gå til faren sin og er like tilknyttet faren kaller hun for likestilling. Den andre moren fortalte om at det er hun som egentlig har hovedansvaret for barnet. De valgte å ha en i 100% jobb, og i starten tenkte hun at hun nesten var alenestående mor. Fremdeles så tenker hun at det er hun som har hovedansvaret og ordner at, men at hun, mannen og barnet har mye tid sammen i helgene:

«Før så tenkte at jeg var nesten alenestående mor. Han er jo der på morgenen, men ... Når vi har hatt én som har hatt full jobb, så har vi på en måte tenkt at: «Ok, han er den som har den 100% - stillingen. Nå må vi bare gjøre det sånn». Også har vi jo mye tid i helgene. Vi har ikke noen hobbyer som vi driver med bort sett fra å være sammen. Det er det vi gjør egentlig. Sånn sett så er det vel egentlig jeg som er den hoved ... Som gjør alt, order med alt. Stereotype kjønnsroller egentlig, som er litt kjedelig, for jeg er ikke så veldig for det. Men i våres situasjon så ... For jeg holdt på med --- (navn på type arbeid) når jeg ble gravid med henne (...) Det tenker jeg at jeg skal gjøre ferdig en gang i livet, men ikke

nødvendigvis nå. Det viktigste er at hun har en bra barndom. Det er jo så viktig for resten av livet også.» (en mor)

Hun forteller at hun ikke er så stor tilhenger av den stereotype kjønnsrollefordelingen i forhold til ansvarsfordeling, men i deres situasjon så valgte de å gjøre det på den måten. Det viktigste for henne nå er at barnet har en god barndom. Begge mødrene forteller om hvordan deres familie valgte hvordan å fordele foreldrepermisjonen og ansvaret for barnet/a i barselperioden utfra deres situasjon. Begge mødrene setter barnet i sentrum, hva de tenker er viktig i forhold til barnets oppvekst, og hva slags kontakt barnet har med sine tilknytnings- og omsorgspersoner.

Den tredje moren forteller om at hun kanskje måtte ut i ulønnet permisjon etter at samboeren hadde pappapermisjon. Hun forteller at det er lettere for henne å gå ut i ulønnet permisjon enn det er for samboeren, men er virkelig bekymret for at denne type valg er døden for feministmødrene:

«Jeg trodde jeg kanskje måtte ut i ulønnet permisjon etter at --- (navn på samboer) hadde pappa-perm. Det er litt lettere for meg å gjøre det. Jeg har alltid tenkt: «Nei, vi skal dele likt og ...», også når man kommer til stykket så ble det meg da som er kvinne ... Feminismemødre som dør: «Ja, men vi velger bare det som er riktig for vår familie». Ja, men hvis alle familier velger at det er mor som skal være hjemme, så kanskje det er noe med ...» (en mor)

Kjønnsroller:

De mere tradisjonelle eller stereotype kjønnsrollene ble fortalt om når foreldrene snakket om foreldrepermisjon, men sjeldent i direkte sammenheng med foreldrerollen. En av fedrene fortalt noe om hvilket ansvar han tenkte at han som far har i forhold til moren, men fokuset på å samhandle, lære av hverandre og det å skape en relasjon og et tettere følelsesmessig bånd kommer i forgrunnen:

«--- (navn på datter) får masse følelser og kontakt med følelsene sine gjennom --- (navn på samboer). Hun snakker mye om det og det faller seg så naturlig. Jeg prøver å gjøre det sammen. Det er ikke på grunn av meg, men at jeg må lære meg til å være sånn (...) Jeg har et ansvar for at hun skal komme ut å leke og holde på. Gå i skogen og sånne ting, den litt klassiske. Men så jeg har også veldig fokus på at jeg ønsker å bygge en relasjon. Fokus på at jeg ikke skal være den gamle klassiske faren, men at jeg også skal skape et tettere følelsesmessig bånd. Før så var det kanskje sånn at noen gikk til mor når de var lei seg og at de fikk de koblingene der, men jeg tror den moderne mannen er en mykere mann.» (en far)

Han tenker at han har et litt klassisk ansvar for mere fysiske aktiviteter med datteren, og tenker at det faller seg mer naturlig for samboeren å vise og å snakke om følelser. Men han tror at den moderne mannen er en mykere mann enn den gamle klassiske faren. En av

mødrene sammenliknet kvinne og mannsrollen som en naturlig forskjellighet, hvor hun tror at kvinner er mere instinktive i kvinnerollen enn det mannen er. Hun fortalte om dette i forhold til det å bli foreldre, og at mannen ikke blir loset igjennom graviditeten og instinktive følelser om å holde barnet i livet på samme måte som kvinnen:

«Du mister selvfølgelig mye egentid og individuell frihet når du blir foreldre på en måte, men jeg tror ... For menn og kvinner er jo det veldig forskjellig. Altså, du går med den gravidmagen, og du blir veldig sånn instinktivt inni at du må holde det barnet i live. Fordi det kan ikke ligge alene å være sultent. Så der tror jeg mann og kvinnerollen er veldig forskjellig. Ja, jeg kjenner også at jeg gir opp nå, men det barnet dør hvis jeg ikke gjør noe. Den tror jeg ikke far går og kjenner så innmari på, sånn som vi liksom blir loset igjennom det. Og når man har et barn, eller to barn som vi har ... Jeg følte akkurat at jeg kom ut av den turbulensen. --- (navn på barn) var to da jeg ble gravid igjen. Da var det akkurat at jeg bare: «Hei! Der var jeg igjen», og så bare «whof!» Rett ned, inn i det igjen. Jeg har hatt kjempefine graviditeter og vi har hatt det veldig fint, men da merket jeg at nå går jeg inn i den bobla igjen sånn helt bevisst. Jeg følte akkurat at jeg bare «sss» trakk pusten, og så bare går man inn i det igjen. Og nå blir --- (navn på barn) 3 år. Jeg kom kanskje ut igjen ... Jeg vet ikke når jeg kom ut? Men, du kommer opp til overflaten igjen og tenker sånn: «Whof! Nå er du ute av den turbulensen». Vi har vært flinke til å bruke barnevakt og prøve å bare sykle opp på Frysja for å ta et nattbad eller gå på kino. Vi gjør jo ganske mye med barnevakt og hjelp også. Men det er jo selvfølgelig alltid i tankene, du må hjem til den barnevakten. Det er ikke som det var. Men der tror jeg noen ganger at kvinnefølelsen er litt mere at sånn er det bare. Man kjenner mye på at man har gitt opp mye individuell frihet, men så er det ... Jeg tror det sitter mer i naturpumpa til kvinner.» (en mor)

Kjønnsrollene blir beskrevet av foreldrene på en annen måte enn hvordan å fordele omsorgsansvaret. Kjønnsrolleforskjellene finnes, men beskrives mer som følelser og naturlighet. De beskriver også sine mors- og farsroller som identiteter som innlemmes mer i foreldrerollen, og mindre i kjønnsrollen. En av mødrene forteller om hvordan hennes syn på kjønnsroller ganske bevisst blir innlemmet i hennes utførelse av foreldrerollen, og ønsker for hvordan oppveksten til datteren skal være:

«Jeg håper jo så klart at hun kanskje ikke havner i noe sånn sport som har veldig fokus på kroppen. Jeg tenker da på ballett, spiseforstyrrelser og sånne ting. Ikke kommer i et miljø hvor det fort bare fokuseres på utseende. For eksempel ridning, fotball eller håndball eller noe sånt. Som ikke så fokusert på det der med utseende. Jeg prøver å oppdra henne gender-neutral på en måte. Siden jeg selv ikke er sånn at jenter må være sånn og gutter er sånn. Jeg tenker mer genusbevisst på de tingene der (...) Vi har ganske mange i vår omkrets som har to mammaer. Slik at hun ser at det er vanlig at familier kan være forskjellige, at kjønn og kjønnsuttrykk kan være forskjellige. Det er helt greit hvis hun vil bli sånn prinsessejente, men jeg vil ikke at det skal være et trykk fra samfunnet sånn at hun opplever at hun må være en prinsessejente».

Vi lever i en tid hvor forskjellig familiesammensetninger, kjønnsuttrykk og følelsesmessige behov lever side om side og uttrykkes og snakkes om mer enn noen gang. Foreldrenes fordelingsprosjekt dreide seg om å kunne samhandle med hverandre på en måte som er

likestilt innenfor deres forståelsesramme og i forhold til deres situasjon. Hvor det å kunne uttrykke følelser og behov, og det å snakke om sine roller, identiteter og kjønnsforståelse er en naturlig del av samhandlingen med hverandre og de andre.

6.4 Tid for fellesskap – «Det stedbundne foreldreskapet»

Flytting og revurderinger

Alle foreldrene som deltok i masterprosjektet, bodde i bydel Sagene ved intervjudtidspunktet i. Bydel Sagene er kjent for å en aktiv flyttetendens av inn- og utflyttere. I tidsperioden 2013 – 2015 var det sirka 26% av befolkningen som flyttet ut av bydelen. Flyttetendensen i bydelen mellom 2011 og 2015 viser at det er barn under 6 år og voksne mellom 30 og 49 år som flytter mest ut av bydelen. Dette er en statistikk som også gjelder for foreldrene i undersøkelsen. 2 av familiene som deltok i undersøkelsen hadde planer om å flytte ut av bydelen i nærmeste fremtid, 1 familie hadde flyttet til bydelen for under et år siden, og en av familiene hadde flyttet innad i bydelen for under et år siden. Historiene de forteller om flyttingene sine handler mye om kontakt og å ha et felleskap med andre. En av fedrene forteller at en av hovedgrunnene til at de skal flytte går ut på at de fleste de har blitt kjent med skal flytte. De har også flere grunner for å flytte, men det å ha en litt mere langvarig kontakt med andre familier og tettere kontakt med hverandre innad i familien er viktig for dem videre i livet:

«Og vi skal jo flytte. Og en av hovedgrunnene til at vi skal det er blant annet ... Altså noe går litt på hvilken skole, oppvekst og litt sånne ting, men mye av det går på det at de fleste flytter. At de jeg har fått mye kontakt med flytter. For et halvt år siden følte jeg ikke at jeg hadde kontakt med noen, men så begynte vi å få kontakt med andre familier. Alle sier jo at «vi bor her i et år til», «nei vi vet ikke om vi skal bo her noe videre». Alle er jo på at de skal flytte videre. Èt par jeg har prata så vidt med har tenkt til å bli boende her (...) Det er nok noe med skole, også er det noe med det å bo i leilighet. Det er litt mer praktisk å bo litt lenger ned. Det hadde jo gjort det enklere for oss. Vi lever sånn at når jeg er nede og samboeren er i leiligheten, og hvis man skal få et barn til ikke sant, så vil jo vi leve isolerte liv. Men bor du på bakken så kan --- (navn på barn) leke utenfor på trappa ...» (en far)

To av mødrene forteller om at de egentlig ønsket å bo litt utenfor byen i rekkehus med hage. Begge er veldig fornøyde med barnehagen, og det at de har mye bedre tid når de bor så sentralt som det er i bydel Sagene, er viktig for dem. Den ene moren fortalte om at hverdagslogistikken er blitt så lettvin som mulig og at det er utrolig deilig å kunne ha det sånn. Den andre moren fortalte at de hadde allerede prøvd å bo et år utenfor byen, i et stort rekkehus. Når de flyttet tilbake til byen så hadde de fremdeles barnehageplass i Akershus, og måtte kjøre inn og ut hverdag. De er veldig fornøyde med barnehagen de nå har fått plass i, og

at det er relativt kort vei dit. Hun forteller at de får mye mer tid med hverandre og mye mere tid sammen med barna. Hun setter virkelig pris på å være tilbake igjen i byen, hvor det er folk:

«Vi har vært igjennom en del spørsmål knyttet hvor vil vi bo. Vi trodde på et tidspunkt at hage, stort hus og mye plass var det ideelle. Og så har vi erfart at for oss så var det ikke det. Vi hadde et rekkehus med tre etasjer så flyttet vi til en bitteliten fireroms-leilighet her, har planer om å bli, og elsker det (...) Vi er så nære alt sammen og vi får mye mere tid med barna og det er sentralt. Det er så mye barnevennlige aktiviteter her, og nå har jeg satt meg enda mere inn i det, og tilbudene blir jo bare bedre og bedre. Jeg syns ikke det fins noe bedre barnevennlig sted å oppdra barn enn her. Jeg syns det er litt trist at folk går rundt og sier at det er så egoistisk å oppdra barn i byen og sånn. Jeg ser hvordan --- (navn på barn) har glede av de tilbudene som er her. Både det som er organisert og arrangert, men også bare det som er av parker og nærområdene. Vi er veldig, veldig glade for å være tilbake her, og vi setter kanskje enda mere pris på det nå fordi at vi har prøvd noe annet (...) Jeg har aldri følt meg så ensom som det jeg gjorde der. Her er det så mye folk over alt. Og du møter folk (...) Der syns jeg at jeg var veldig mye alene. Der vi bodde så tror jeg folk er mere i sin hage i sitt eget hjem. Hvor er alle folka? Kanskje vi var litt uheldige med området vi valgte, men det var ikke noen naturlige samlingsområder. Vi hadde en hage og to terrasser, men det forfalt jo helt. Da vi kom hit i juli så fikk vi en sånn parsellkasse utdelt i borettslaget her. Og i fjor sommer hadde vi tomater hele sommeren. Vi var ute og hentet masse salat hver dag og vi holdt på i den plantekassa sammen med --- (navn på barn). Jeg måtte flytte til byen for å gidde å begynne å dyrke noe som helst. Oslo er jo spesielt da, det er jo det.» (en mor)

Område, nærmiljø og urbanitet

I foreldrenes historier om bydel Sagene og nærmiljøet fortelles det om naturlige samlingsplasser, cafe'-besøk, parsellkasser som er finansiert av bydel Sagenes «grønne midler» og mye bruk av el-sykler, eller el-sykler med sykkelvogn. På hjemmesiden til bydel Sagene, Oslo kommune, blir Sagene beskrevet som en populær bydel som er i vekst og endring. «Vi er derfor opptatt av å beholde og utvikle vår identitet som kulturbydelen, miljøbydelen og bydelen med de mange parkene». Ikke alle som var med i undersøkelsen syns byen er det beste for et barn å vokse opp i. En av mødrene fortalte om hennes bekymringer når datteren skal dra på tur med barnehagen:

«Jeg er jo litt sånn naturbarn selv på en måte, oppvokst på landet og sånn. Og da syns jeg at det er kjempesint at hun får vært på tur med barnehagen. Selv om det er bymiljø og sikkert masse eksos inni her og. De drar jo på turer andre steder også, og det jo koselig. Ikke det at jeg er så glad i det med å dra på tur med offentlig transport, fordi jeg vet jo hvordan de kjører her i Oslo. Jeg liker kanskje bedre om de gå til en eller annen park. Jeg syns jo det kanskje er litt overbeskyttelse, men jeg ser jo selv at i parkene ligger det mye rart. Det er jeg litt engstelig for spesielt der borte ved den store parken. Jeg har selv opplevd å se sprøytespisser der og sånt. Og da er jeg alltid litt sånn i tankene mine: Håper de har oversikten over de ungene sånn at de ikke plutselig ... de er jo i den alderen hvor alt smaker godt og alt skal prøvesmakes (...) Hun vet at

jeg ikke liker at hun putter ting i munnen ute, men hun gjør litt det. Og det greit hvis det handler om forskjellige kvister, greiner, blader og sånne ting, men akkurat sånne plastikk-ting som bare ligger på gata. Det er jo sånn for by-unger, det er jo det.» (en mor)

De fleste foreldrene fortalte om at de liker nærområdet og bydel godt. Felleskapet hadde en stor betydning i historiene de fortalte om nærområdet. De fortalte historier om en tilgjengelighet i forhold til mennesker, transport, mat, samlingspunkter og uteområder. Foreldrene deltok på sang i kirka med barna, var på turer med barselgruppa, var på foreldrekafe i barnehagen, besøkte Sagene samfunnshus, deltok på all-idrett med barna, dro på turer til «Gjetmyra – skolehage» eller besøkte «Eventyrfabrikken» når de drev med aktiviteter utenfor hjemmet. Flere fortalte om besøk i parkene, turer langs Akerselva, til Stilla – dammen og Frysja, Maridalen og turer i marka. Som moren til Adrian fortalte om urbane Sagene, om nærmiljøet, marka og de lett tilgjengelige mulighetene en har ved å bo i denne bydelen:

«Vi liker dette område godt, jeg liker at det er en sammensatt bydel, om man skal kalle det klasse eller sosial bakgrunn. Jeg liker at det er folk her med mange nasjonaliteter. Jeg tror det er et fint sted for barna å vokse opp. Det er veldig deilig at det er urbant, eller urbant nok til at du kan, vi kan få tak i sushi når vi vil. Samtidig som at det er, for et par uker siden kunne jeg gå på ski på Voldsløkka. Da blir jeg sånn euforisk. Jeg trenger aldri å flytte fra byen. Jeg kan spenne på meg skiene nesten rett utenfor huset, og det er kort vei opp til skogen hvis vi vil det, eller til øyene. Jeg jobber med å innse at vi er mer urbane enn vi er. Vi er ikke den familien som løper i skogen hver helg. Vi er mer urbane. Da er det viktigere for oss og bo i nærheten av byen enn å bo i nærheten av marka. Vi trives veldig godt (...) Hvis jeg ser oss utenifra så ser jeg at vi er en sånn stereotyp, urban Oslo-familie, sånn som de kan gjøre narr av på bygda. Lan Marie Berg – folka. De der folka som har bilkollektiv og er sånn unge og ...» (moren til Adrian)

Community, landsby og naboskap

Bydelen har et levende lokalmiljø, engasjerte ildsjeler, god tilgang på parker og møteplasser og et rikt kulturliv (Bydel Sagene, Folkehelsestrategi 2018 - 2020). Det stedbundne foreldreskapet handler om å ha tid med barna i felleskapet. En av mødrene forteller om lokallivet og fellesskapet i bydel Sagene:

Det jeg syns er gøy med å bo her er at det er jo litt sånn landsby her. Det er mange engasjerte foreldre som lager blant annet kulturforum, den somaliske foreldreforeningen har startet leksehjelp på Sagen samfunnshus, på Torshovdalen aktivitetshus har en foreldregjeng startet vinterferietilbud. Det er mange engasjerte folk her (en mor)

En annen mor forteller om tid for felleskap i de naturlige samlingspunktene som finnes i lokalmiljøet hennes:

Vi har bakgårdspark hvor det alltid er folk på våren og sommeren. Det er ikke et lukket nabolag. Det gjør vi kjempe-mye, er i bakgården og på «Gjeitmyra». Nå på vinteren må man avtale mer med folk. For det er ikke så mange som bare henger ute. Så nå er det å sende noen meldinger og spørre om vi skal finne på noe (en mor)

Flere av foreldrene forteller om opplevelser av å bo bydel Sagene som være en del av et fellesskap. Nærmiljøet fortelles om som en liten landsby, åpent nabolag, naboskapet er godt og det finnes en «communityfølelse»

Intimiteten i familierelasjoner er nedfelt i praktiske erfaringer på bestemte steder, mest i hjemmet (Gabb 2008). En forståelse av personlig intimitet kan være en forståelse som er basert mer på følelser og kommunikasjon, enn forståelsen om relasjonelle bånd (Jamieson 1998, referert i Gabb 2008,73). Intimitet gjøres ikke lenger bare mellom slekts-baserte familierelasjoner, men også mellom venner eller andre typer relasjoner (Gabb 2008). En av fedrene forteller om og reflekterer rundt dette med å ha et «community» rundt seg, og hvordan intimiteten utspiller seg og hvor forpliktelsene og grensene går i forhold til dette naboskapet.

«Det krever så mye av foreldre hvis det er et barn som er utfordrende. Du trenger liksom ikke noe sertifikat for å få barn (...) Det handler sikkert litt om community – følelse. Altså, her har vi det sånn at det er flere leiligheter som dette her bortover som er helt like. Det er barn i de andre leilighetene som barna løper inn til. Og de overnatter hos hverandre, og det er sånne hentegrupper og ... Vi sitter og spiser middag sammen og ... Så det er liksom et sånt fint lite community her. Og det er av en sånn type at du begynner å engasjere deg i naboene og barna deres og hvordan det går med dem. Det å kunne utveksle erfaringer om hvordan man gjør ting og ... Jeg føler at det er altfor lite av det.

Hvor er det de henter informasjonen? Hvor er det foreldre gjør det? Og da tror jeg kanskje noe av svaret er litt community – følelsen. At du har folk rundt deg, som du henger med. At du føler et lite ansvar for nabobarna dine også. (...) Du bruker så mye tid på andre ting som du må ha sertifikat for og alle de tingene der, også er det bare fritt frem for å få barn. Det er ikke rart verden går til helvete, fordi vi er ikke så veldig flinke til å være foreldre. Eller mange er ikke det. Hvordan får du den kunnskapen da, hvordan oppdaterer du deg? Jo, det kommer kanskje noen erfaringer fra generasjonene, men de gjorde ting på en helt annen måte. Hvor får du det da? Jo du må snakke med folk, du må oppdatere deg, du må ha vilje til å søke den informasjonen. Det er bar opp til deg sjøl. Det går jo ikke an å lese forskningsrapporter liksom. Er det noe på TV, er det en film, er det en eller annen populærartikkel. Hvor er interessen for å snakke masse om oppdragelse? Det tenker jeg har mye med du har ikke tid, du er stressa, og ja ... Og mangelen på community og et større nettverk av familie rundt deg som du ville hatt i flere andre samfunn (...) Det er noe sånne ulike strukturer. Samboeren min er jo arkitekt. Det er sånn at hva slags type arkitektur leder til hva? Bare dette område her, sånn byplanleggingsmessig. Hva fører til at det blir et fellesskap, eller ikke?» (en far)

Foreldrenes tid i fellesskapet er en tid for nærhet og intimitet med barna. Nærheten og intimiteten utspiller seg kontinuerlig gjennom det følesessnære i familierelasjonene. Intimiteten praktiseres ikke bare i hjemmene, men også på «stedene» der foreldrene praktiserer det å gjøre familie. I nabolaget, bakgården og gjennom en «community-følelse» er bare noen spesifikke eksempler.

6.5 Tidens offentlige rom – «Det offentlige foreldreskapet»

Det er en sammenheng i hvordan det personlige rommet og det offentlige rommet praktiserer intimitet og nærhet i dagen samfunn (Gabb 2008). Gjennom måter å praktisere intimitet former handlingene den sosiale verden til et intimt statsborgerskap (Gabb 2008). Skillet mellom de to sfærene offentlig – privat er utfordret gjennom praktiseringen av den emosjonelt-sosiale verdenen, og hvordan det hverdagslige «emosjonelle arbeidet» foreldreskapet og andre mennesker både i familien nettverk og i møte med barnefaglig praksis og kompetanse, kontinuerlig er satt i spill. Som moren til Jenny forteller om i forrige kapittel:

«Temaer som tas opp i barselgruppa på Facebook er alt fra spising, hva de spiser, hva de ikke spiser, mye om soving. Vi som har to barn, kommer ofte med tips til de som har et barn for vi har vært igjennom det før (...) Vi har hatt julebord og tatt en øl bare vi mammaene da. Koselig. Tror ikke helsestasjonen legger noen retningslinjer på barselgruppemøter, deres rolle er å sette oss sammen utfra barnas alder eller når de er født. Møtene som er arrangert er når barna er 6 uker og 3 ½ måned og det er en fysioterapitime, men ikke noe etter det som er organisert fra bydelens side» (*moren til «Jenny»*)

Tidsstyrte samfunnsstrukturer

I møte med samfunnets tidsstrukturer møter også foreldrene holdninger, reguleringer og et syn på barn og foreldreskapet som de på mange måter må innrette seg etter og innlemme i sitt foreldreskap. En av mødrene forteller om hvordan hennes møte med pedagogisk leder på avdelingen til sønnen, endret noe av synet hun hadde på barn og synet på tiden med barnet:

«Hun var helt gull det hun ped. lederen i barnehagen sa til oss. --- (navn på sønnen) var nesten litt sånn som en hund. Han var sånn som krasset vinduet. Det er så lett å bare slippe han ut, holde på med sparkesykkel, fotball og sånn. Så når hun sa: «Sett dere ned og lek med tog-bane eller prøv å lese en bok». Det har riktignok gått mange bøker i veggene. For han synes ikke det er så veldig spennende, men han har hvert fall klart å ha en lenger «attention span» på ting. Det å prøve å gjøre en ting ferdig før du gjør noe annet.» (en mor)

En av fedrene forteller om når datteren skulle begynne i barnehagen. Om hvordan reguleringene og holdningene i barnehagesystemet gjorde utslag i hans foreldreskap:

«Vi fikk ikke barnehageplass før hun var 1 år og 8 måneder. Og det er tøft. Det var lenge. Vi kunne få henne i barnehage når hun var 1 år, men vi synes det var for tidlig.

Vi ønsket ikke det. Vi syns hun var for liten. Vi ville ikke ha datteren i barnehage før hun kunne gå, og da ble det til at ... Vi trodde vi skulle få plass før, men det gjorde vi ikke (...) Vi var veldig heldig med kontaktpersonen hun (datteren) fikk når hun skulle starte i barnehagen. Hun hadde jobbet i barnehage lenge og hun anerkjente veldig det der med at man skal akseptere barns følelser og ikke bare dundret igjennom med en innkjøring fordi at det er kostnadseffektivt. Det følte vi var trygt og godt. Det at vi kunne være der lenger i innkjøringa gjorde at vi følte oss godt ivaretatt.» (en far)

I møte med barnehagen blir synet på tilstedeværelse med barn ivaretatt av den offentlige instansen, samtidig som foreldrene viser det offentlige rommet hvordan deres foreldretilværelse oppleves og gjøres. Det var ikke bare i fortellinger om møte med barnehagen samfunnets tidsstrukturer gjør seg gjeldene i foreldreskapet. Iblant annet møte med arbeidsplassen måtte foreldrene finne ut av hva slags syn arbeidssystemet har på barn, syn på det å snakke om barna på arbeidsplassen og rolleforståelser. De måtte også innrette seg etter systemets tidsstrukturer som arbeidstidløsninger, fleksibilitet og rettigheter. Samfunnets tidsstyrte strukturer kan også være retten til foreldrepermisjon eller retten et barn har til å bli fulgt opp i forhold til fysisk, psykisk og sosial helse. Staten har lagt opp til hvordan et foreldreskap gjøres gjennom avgrensinger av hvor lenge en kan gå hjemme med barnet etter fødsel, når barnet skal begynne i barnehage, og hva slags kompetanse og når denne kompetansen er vanlig tilegne seg i forhold til barnets utvikling, vekst og helse er bare noen eksempler på innvirkninger av statens tidsstyrte strukturer.

Kompetanse og informasjon

Foreldrene i undersøkelsen brukte mye tid på å sette seg inn i og hente informasjon om barnas utviklingsperiode, trassalder, søvnutfordringer, ernæring, grensetting og oppførsel. Det de offentlige romme de kunne hente ut informasjon fra og innhente kompetanse i kunne være alt fra internett, podkaster, bøker, tv og aviser og filmer, til barnehagen, jobben, helsestasjonen, leger og familiens hus. Møte med de statlige og kommunale tilbudene og instansene diskuteres nærmer i neste underkapittel.

Foreldrenes fortellinger om innhenting og kompetanse dreide seg mye om å finne noen svar på de utfordringen de har med barna. En mor forteller om at hun har tatt i bruk noen selvhjelps bøker i forhold til datteren søvnutfordringer:

«Jeg har noen sånne selvhjelps bøker. Jeg har «Sove-Karin» (Karin Naphaug) sin «Sov godt!» - bok, for vi har hatt litt utfordringer med soving og sånn. Den har kommet godt med. Også har jeg «Mamma for første gang» til Nylander. Den har jeg lest litt, også har jeg tenkt. Hvorfor i huleste sover hun (lillesøster) ikke lenger enn 40 minutter? Hva gjør jeg feil, eller hva kan jeg gjøre for at det blir ... Eller i forhold til marerittene til --- (navn på datter) da. Også leser jeg i bøker at det er kjempevanlig at mareritt

kommer i fra 3 års alderen. Det er ikke bare oss, så bra. Det er litt sånn: Nå er vi i en utfordrende situasjon, hvorfor er det sånn?» (en mor)

Foreldrene forteller i historiene sine at det finnes mye og variert kunnskap om barn. «Å finne ting på internett selv når man er sliten, det er jo ikke bra det heller. Man kan jo rote seg fast i noen greier» sa en av fedrene i undersøkelsen. En annen mor fortalte at hun og mannen hennes googlet alt mulig rart: «Man googler jo alt mulig rart. Min mann googler i alle fal: «Treåring, gal, Er det normalt?» (ler) Nei da. Han har jo liksom ingen barselgruppe eller støtte ... Googlet baby, 39,4 i feber, blod i bleien, falsk krupp, bare for å få litt sånne tips om hva man kan gjøre». Et av mødrene som var undersøkelsen hadde en pågående diskusjon med venner og hadde hatt mange samtaler med samboeren om bruk av skjerm De mente at det er opp til foreldrene å være oppdaterte og å skjønne hva som faktisk skjer. Hun fortalte at det er helt tydelig at barns utvikling blir hemmet av å ha foreldre som bare sitter der, og de tror det er bare starten på hva slags innvirkning smarttelefonene, pad'ene og skjermbruk har for barns oppvekst:

«Det er skremmende. Men der har vi gått litt inn i å være ekstra oppdaterte på det. Jeg og --- (navn på samboer) har hatt noen diskusjoner med noen folk som bare: «Nå må du slappe av, ikke være så nøyaktig». Jeg tror jeg sa noe sånt: Jeg nekter å sitte å google mens jeg ammer for eksempel. Jeg leste en artikkel om at det å ha en mor som ikke har blikkontakt, som hele tiden ser på noe annet, er tilsvarende å ha en deprimert ikke-tilstedeværende bipolar mor. En du ikke klarer å connecte med dem, hvis du aldri har noe øyekontakt. Barna utvikler seg med å speile oss. Den artikkelen bare gjorde at jeg var helt klar på at ganske tidlig så trenger man å være tilstede, ha blikkontakt og speile barna. Jeg skjønner mange synes det er deilig for seg selv å ta frem Pad'en eller telefonen. Foreldre som bare: Ok, da får jeg 5 minutter fordi du holder på med det. Eller 2 timer ...» (en mor)

Fler av foreldrene hadde pågående diskusjoner i forhold til kompetanse og informasjon om barn. Både bruken av informasjon og kompetanse i forhold til hva slags informasjon som er nyttig og fungerende, men også diskusjoner om informasjonsflyten, fremstillingen av foreldrerollen og foreldretilværelsen. Som familien til Emma fortalte:

«Jeg tenker på ting hele tiden, er dette normalt? Er det normalt, akseptabelt at barnet gjør det? Skal man sette grenser? Hvordan setter man grenser på det? Er hun i ferd med å utvikle seg til å bli et skikkelig bortskjemt og vanskelig barn? Bør jeg slå ned hardere på det, eller bør jeg ikke slå ned hardere på det? Jeg prøver å lese masse om det. Jeg søker ikke så mye på internett, men har prøvd å lese i noen av disse bøkene. Finner ikke så mye trygghet i det. Nei, jeg synes det vanskelig dette med grensesetting og oppførsel. Jeg leser om trassalder da. Hvordan å håndtere sinne. Man kjenner jo at man blir nesten sint selv også. Ikke sint, men man blir irritert og man har nesten lyst til å gi en sanksjon. Bare si: «Slutt og skrik!», men det står det i all litteraturen at det må du ikke gjøre. En ting er hvis Emma er trist og lei seg, da er det så lett å trøste og kos. Men med en gang hun er sint, så tar man det på en måte som noe annet. Den følelsen er mye skumlere, det at hun er sint og skriker. («Emmas» mor og far)

Offentlige tilbud og instanser

Møte med de statlige og kommunale instansene kan også være et møte med hva som er sett på som normalt eller avvikende. Tidens offentlige rom er sammensatt, men store deler av det dominerende barnekompetente synet ligger i de barnefaglige yrkene og profesjonene. Selv om mange av foreldrene fortalte om gode opplevelser med de statlige og kommunale kompetansesystemene, kommer en ikke utenom at de barnefaglige profesjonenes dominerende syn barn har opphav i utviklingspsykologiens normalforståelse. Gjennom barns økte individuelle rettigheter og gjennom synet på barn i de barnefaglige profesjonene formes og produseres en «riktig» og sann kunnskap om barn og omsorg (Hennum 2010). Når det finnes en normalitet, vil det også alltid også finnes avvik. En forståelse av normalitet kan forstås som en individuell menneskelig reduksjon hvor forståelsen om normalitet og avvik «lister seg inn» som noe iboende i barnet (Hertz 2008, s12). En av mødrene fortalte om hennes møte med helsestasjonen hvor normalitetsperspektivet kom tydelig frem:

Helsesøster var kjempestreng når det kommer til hva barna skal spise og ha av ernæring. Husker fra eldstedatter at hun spiste pasta, helsesøster sa da: «Det er vel fullkornspasta da». Vi bare «Ja, ja. Det er det» (...) Nå har jo barna være vært nogen lunde innenfor normalen. Kanskje litt store i forhold til alder. De er jo litt sånn. Alt skal være ... Det skal ikke mye til for å være utenfor en sånn normalkurve. Det er jo litt hvem du møter så klart. Men noen er jo sånn ... Legene er noe mer rundere enn helsesøstrene. På legek kontrollene har legene mer forståelse. Det er ikke farlig og være over eller under, for at det er mer kompleks. Mens helsesøstrene er kanskje litt mer på å passe på at her skal det være mer orden på rammen (en mor)

En annen mor fortalte om hennes møte med folkehelseprogrammets «Tidlig trygg» I barnehagen:

«Det var jo den der Oslo kartleggingen av barn i barnehage i kommunen. Tidlig trygg. Da følte jeg kanskje at hun ped. lederen var veldig ny med vår gruppe. Hun tenkte nok at de søvngreiene til --- (navn på barn) var veldig krevende (...) Så hadde de fra BUP eller hva det er, foreslått at jeg skulle snakke med en eller annen søvnterapeut. Men da tenkte jeg litt sånn: Jeg er litt lei av å høre det der, og vi har pratet med forskjellige instanser og sånn. Jeg gidder ikke ... Jeg har ikke så veldig lyst til at hun skal måtte ta antihistaminer heller. Vi kan på en måte leve igjennom det (...) Jeg følte litt sånn at når de snakket om hvert barn ble det til at de måtte prøve å finne et eller annet som man kunne ta tak i, i forhold til hvert barn. Kanskje at noen trengte mer tilknytning eller ... og --- (navn på barn) trengte mer søvn. Jeg tok det ikke så seriøst etter at jeg hadde snakket med helsesøster og en lege, eller en barnelege om det der» (en mor)

I begge fortellingene blir normalitet og avviksperspektivet gjort til en individuell egenskap ved barnet i møte med sterke fagprofesjoner. Hva som er «riktig» kunnskap innenfor de barnefaglige profesjonene og instansene er en helt annen og lang diskusjon, så vel som diskusjonen om hvor vidt det statlige og kommunale styringssystemet er fungerende. Som tidligere nevnt hadde mange av foreldrene gode opplevelser med de statlige og kommunale

tilbudene. Avslutningsvis i dette kapittelet forteller en mor om å bli hørt og «backet» av systemet når de først trengte det:

«Jeg var sånn med helsestasjonen at det var bare en rutinegreie. Uansett hva vi spurte om så var alt normalt og sånn. Det er kjempefint å få sånne betryggende svar, men når vi virkelig trengte litt hjelp ... Jeg skrev en mail hvor det bare sto «Jeg er trøtt!» i emnefeltet, også skrev jeg en lang mail. Vi trenger hjelp! Da fikk vi time uken ... det gikk kjempefort. Du merker at du har noe backing fra et system, og det syns jeg er superflott at man har. Virkelig bli hørt. All ære til systemet på sånne ting.» (en mor)

Kapittel 7 – TIDEN VI LEVER I

Foreldreskapet i tiden vi lever i bærer et preg av følelser, intimitet og nærhet. Grensene og diskusjonene om nærhetsrelasjonene familien er et høyst relevant tema i familielivet. Det dynamiske i følelseslivet gjennom mange og mye følelser som er i spill gjør familietilværelsen med småbarna uforutsigbart, men uerstattelig. Den følelsesmessige dynamikken utspiller seg i alle «rom» hvor foreldreskapets relasjoner er gjeldene. Gjennom følelsesmessig engasjement og den «evnen 2-4 åringer» har til å få vokse til å være i nuet gjør nåtiden til foreldreskapets tid. Tidens samspill med familielivet er flerdimensjonal gjennom de mange «rommene» familielivet leves i.

Fortidens minner og erfaringer blir satt i spill og gjort til nye historier i nåtidens lys. Historiene om «da jeg var vokste opp» og foreldreskapets møte med sine egne foreldre i nye roller som besteforeldre gjør at fortid og nåtidsperspektivet får en større dimensjon å forholde seg til. I denne utvidelsen gjøres nye valg, vurderinger og revurderinger av foreldrepraksiser og barneoppdragelse. Selv med et ønske om å videreføre gode erfaringer fra sin egen barndom, vil disse alltid blir omformet til nye og andre historier. Mange av de gamle oppdragelsesstrategiene lever fremdeles i familielivet, men overføring av barneoppdragelse fra en generasjon til den neste ser ut til å ha en annen funksjon enn overføring av familieverdier og barneoppdragelse. Besteforeldrene har en ny og annerledes rolle i familien enn kanskje hva foreldrene hadde forutsett.

Individet i forhandling med foreldrerollen er et perspektiv på foreldreskapet som finnes, men ikke ser ut til å være en aktiv forhandling innad i egne rollesystemer. Foreldrerollen beskrives som noe de lever i samspill med, og i relasjon til de andre familiemedlemmenes roller. En pågående diskusjon hos foreldrene i forhold til hvordan foreldrerollen beskrives, praktiseres og utformes er en diskusjon som gjøres gjennom hvordan de «fremviser» foreldre – barn relasjonen, fokuset for barnet, «sin foreldrerolle» og gjennom samfunnsmessige engasjementer. Fortellingen bærer et preg av samhandling og følelsesmessig samspill mer enn forhandling innad i familiene på områder en tidligere ville kalt forhandlingsområder. Fortellingene om «egentid» og individuell frihet viser at tanken om den individuelle friheten som denne foreldregenerasjonen ser ut til å ha som en slags stempel ser ut til å tilhøre fortiden til foreldrene. De forteller på en måte at foreldretilværelsen er en motsetning til den individuelle friheten, men på den andre siden noe som tilhører fortiden uten barn og i andre sammenhenger enn familielivet.

De mange «rommene» foreldreskapet og familielivet leves i utspiller seg hjemme hos familien og på andre steder. Både i nærmiljøet og i et nabolag er tanken om en slags fellesskapsfølelse eller community-følelse både ønsket og vedsatt. Når foreldrene flytter har de mange grunner for dette, men forteller om et ønske om et tettere nabolag, nærere forhold til familienettverket eller en følelse av samhold. Det å være alene i foreldretilværelsen er en følelse mange av foreldrene har kjent på, og ønsker å forme sitt videre familieliv og hvordan de gjør foreldreskapet sitt på en annen måte. Det nære og det intime i relasjonene, nettverkene og lokalmiljøene, og det å ha tid for og med hverandre er et budskap som ligger i fortellingene.

Foreldreskapet i det offentlige rommet gjøres på mange arenaer og i mange kontekster. Det private ved familielivet og foreldreskapet har et annet dikotom enn familien i det offentlige «rommet». Internett og skjembruk er en del av hverdagen til mange foreldre, og informasjon og kompetanse kan lettere nås gjennom medier. Foreldrerollen fortelles om av flere som en rolle som ikke blir erstattet av en annen rolle selv om de er på jobben, i nabolaget, sammen med venner eller i overgangssituasjoner i hverdagen. Det private foreldrene forteller om ønskes mer for å reparere parrelasjonen, hente seg inn, for å tømme hodet eller ha rolige stunder. Familien lever side om side med de statlige og kommunale instansene, dets fagprofesjoner, den offentlige sfæres syn på barn og foreldrerollen. Dette kan være et virvar av meninger og holdninger om hvordan foreldreskapet og forholdet til barnet skal gjøres. Det intime statsborgerskapet som Jacqui Gabb (2008) skriver om, er kanskje bare et av mange forhold som er overlappende i et mer og mer gjennomsiktig skille mellom privat og offentlig sfære.

I historiene om foreldreskapet i tiden vi lever har et budskap om en tid som er i endring. Kanskje bare små endringer i hvordan familietematiske begreper røres ved og tillegges andre betydninger i dagens tidsånd.

LITTERATURLISTE

- Aakvaag, Gunnar [2008] *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt forlag
- Aaaresth, Helene [2011] *Moderne familieliv. Den likestilte familiens motivasjonsformer*. Oslo: Cappelen Damm
- Aase og Fosseskaret [2014] *Skapte virkeligheter. Om produksjon av kvalitative data*. Oslo: Universitetsforlaget
- Annfelt, T. (2007). Heteronormal nok? Heteronormering som veileder for norsk familiepolitikk. I: Annfelt, T. & Andersen, B. (red.) *Når heteronormativiteten må forklare seg*. Tapir Akademiske forlag.
- Barnelova [1981] Lov om barn og foreldre [LOV-1981-04-08-7] Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/198104087?q=lov%20om%20barn%20og%20for%20eldre>
- Bourdieu, Pierre. 1996. The Family as a Realized Category. *Theory, Culture & Society*. Vol. 13(3):19-26.
- Broberg, Anders, Kjerstin Almqvist og Tomas Tjus. 2006. *Klinisk barnpsykologi. Utvikling på avveier*. Bergen: Fagbokforlaget
- Ellingsæter, Anne Lise. 2012. «Familiepolitikk i klassesamfunnet». I *Velferdsstatens familier. Nye sosiologiske perspektiver*, red. Anne Lise Ellingsæter og Karin Wideberg. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Beck, Ulrich og Elisabeth Beck Gernsheim (2002) Individualization - Institutionalized Individualism and its Social and Political Consequences»
- Beck, U. & Beck-Gernsheim, E. (2002) On the way to a post-familial family. I Individualization. Sage Publications. Kap.6: 85-98
- Bydel Sagene [2019] *Bydel Sagenes Facebook-side*. Hentet fra <https://www.facebook.com/bydelsagene/>
- Bydel Sagene [2019] *Bydel Sagenes hjemmeside*. Hentet fra <https://www.oslo.kommune.no/politikk-og-administrasjon/bydeler/bydel-sagene/>
- Bydel Sagene. 2018. Folkehelsestrategi for bydel Sagene 2018-2020. <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13298452-1538978735/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Bydeler/Bydel%20Sagene/Budsjett%20dokumenter%20og%20planer%20Bydel%20Sagene/Folkehelsestrategi%20for%20Bydel%20Sagene%202018-2020.pdf>
- Bydel Sagene [2018] *Bydel Sagene budsjett 2018 og økonomiplan 2018-2020*. <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13263695-1515411659/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Bydeler/B>

ydel%20Sagene/Budsjett%2C%20dokumenter%20og%20planer%20Bydel%20Sagene
/Bydel%20Sagene%20budsjett%202018%20og%20økonomiplan%202018-2021.pdf

Bydel Sagene [2019] *Bydel Sagene budsjett 2019 og økonomiplan 2019-2022*.

<https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/133144541550647471/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Bydeler/Bydel%20Sagene/Budsjett%2C%20dokumenter%20og%20planer%20Bydel%20Sagene/Budsjett%202019%20og%20økonomiplan%2020192022%20for%20Bydel%20Sagene.pdf>

Bydel Sagene, [2017]. *Faktaark om befolkning, levekår og bomiljø*.

<https://docplayer.me/53777642-Bydel-sagene-faktaark-om-befolkning-levekar-og-boforhold.htm>

Bydel Sagene [2018] *Årsberetning for 2018 bydel Sagene*.

<https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/133144511550647435/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Bydeler/Bydel%20Sagene/Budsjett%2C%20dokumenter%20og%20planer%20Bydel%20Sagene/Årsberetning%20Bydel%20Sagene%20for%202018.pdf>

Bø, Inge [2000]. *Barnet og de andre*. Oslo: Universitetsforlaget

Ellingsæter, Anne Lise. 2012. «Innledning: Velferdsstatens familier». I *Velferdsstatens familier. Nye sosiologiske perspektiver*, red. Anne Lise Ellingsæter og Karin Wideberg. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Ericsson, Kjersti. [1996] *Barnevernet som samfunnsspeil*. Oslo: Pax Forlag

Finch, Janet. (2007). Displaying families. *Sociology* 41(1): 65-81

Fosser Pedersen, Hege Kristin. (1.6.2012) Hedda (5) får ikke gå i bursdag eller reise på ferie. Dagbladet. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/tema/hedda-5-far-ikke-ga-i-bursdag-eller-reise-pa-ferie/63351312>

Gabb, Jacqui [2008] *Researching Intimacy in Families*. England:

Geertz, Clifford. [1994]. Thick Description: Toward an Interpretive Theory of Culture. I Michael Martin and Lee C. McIntyre (red.), *Readings in the Philosophy of Science*, Cambr., Mass., The MIT Press, s. 214-31.

Grøholdt, Berit, Ida Garløv, Bernhard Weidle, Hichen Sommerschild. [2015]. *Lærebok i barnepsykiatri*. Oslo: Universitetsforlaget

Hanne Haavinds [2000] *Kjønn og fortolkende metode. Metodiske muligheter i kvalitativ forskning*. Oslo: Gyldendal Akademiske

Hart, Susan og Rikke Schwarts. [2009] *Fra interaksjon til relasjon. Tilknytning hos Winnicott, Bowlby, Stern, Schore & Fonagy*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Hennum, Nicole. 2010 Mot en standardisering av voksenhet? Barn som redskap i statens disiplinering av voksne'. *Sosiologi i Dag* 40 (1-2): 57-75

Hertz, Søren [2008]. *Barne- og ungdomspsykiatri. Nye perspektiver og uante muligheter*. Oslo: Gyldendal Akademiske

- Järvinen, Margaretha [2005] Interview i en interaktionistisk begrepsramme. I Järvinen, Margaretha og Nanna Mik-Meyer (red.). *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv*. Danmark: Hans Reitzels Forlag
- Johnsen, Astri og Vigdis Wie Torseinsson. [2012] *Lærebok i familieterapi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Knudsen, Ole Morten. 2012. (23.09.2012) Norges første barselgruppe for menn. Dagbladet. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/tema/norges-forste-barselgruppe-for-menn/63163005>
- Komiteen for barns rettigheter [2009]. *Generell kommentar til menneskerettighetene artikkel 12 (2009)*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barnets-rettigheter/generell-kommentar-12.pdf>
- Kvale, Steinar og Svend Brinkmann [2015] *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademiske
- Kvello (2015) *Barn i risiko – Skadelige omsorgssituasjoner*. Oslo: Gyldendal Akademiske
- Lauriten, Janina (2019, 20. januar). *Har du småbarn? Da kan du hjelpe Janne*. Hentet fra <https://sageneavis.no/nyheter/har-du-smabarn-da-kan-du-hjelpe-janne/19.1682>
- Leira, Arnlaug. 2012. «Omsorgens institusjoner, omsorgens kjønn». I *Velferdsstatens familier. Nye sosiologiske perspektiver*, red. Anne Lise Ellingsæter og Karin Wideberg. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Magnussen, May-Linda. 2012. «Menns forsørgerarbeid». I *Velferdsstatens familier. Nye sosiologiske perspektiver*, red. Anne Lise Ellingsæter og Karin Wideberg. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Menneskerettsloven. [1999] Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett [LOV-1999-05-21-30] Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30?q=barnekonvensjonen>
- Mead, George Herbert (1964) Time. I Anselm Strauss (red.) *George Herbert Mead on Social Psychology*, Chicago: Phoenix hooks. 328-341.
- Noach, Turid og Torkild Hovde Lyngstad. 2012. «Samlevsrevolusjonen». I *Velferdsstatens familier. Nye sosiologiske perspektiver*, red. Anne Lise Ellingsæter og Karin Wideberg. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- NOU 2000: 12 [2000] *Barnevernet i Norge – Tilstandsvurderinger, nye perspektiver og forslag til reformer*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2000-12/id117351/>
- NOU 2004: 23 [2004] *Barnehjem og spesialskoler under lupen – Nasjonal kartlegging av omsorgssvikt og overgrep i omsorgsinstitusjoner 1945-1980*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2004-23/id387932/sec2?q=>

- NOU 2012:1 [2012] *Til barna beste – ny lovgivning for barnehagene*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2012-1/id669113/>
- Nyheim Solbrække, K. & Aarseth, H. (2006). Samfunnsvitenskapenes forståelser av kjønn. I: Lorentzen, J. & MOhleisen, W.(red.) *Kjønnforskning*. Universitetsforlaget. 63-72
- Ot.prop.nr. 47 [2007 – 2008] *Om lov i endring av barnehageloven*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/otprp-nr-47-20072008/id506030/sec11?q=>
- Ot. Prop nr. 104 [2008-2009] *Om lov om endringer i barnelova –(flytting, delt bosted, samvær, vold mv.)* Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/otprp-nr-104-2008-2009-/id567744/sec6>
- Oslo kommune. [2019] Helsestasjon for barn 0-5 år. Hentet fra <https://www.oslo.kommune.no/helse-og-omsorg/helsehjelp/helsestasjon/helsestasjon-for-barn-0-5-ar/helsestasjon-for-barn-0-5-ar/>
- Oslo kommune. [2019]. Sagene helsestasjon. Hentet fra <https://www.oslo.kommune.no/helse-og-omsorg/helsehjelp/helsestasjon/finn-helsestasjon/sagene-helsestasjon/>
- Pryor, Jan og Liz Trinder. 2004. Children, Families and Divorce. I Jacqueline Scott, Judith Tras og Martin Richards (red.). *The Blackwell Companion on the Sociology of Families*, New Jersey: Blackwell Publishing.
- Tollisen, Elisabeth (24.7.2004) Glem Løkka – det er Torshov som gjelder. Aftenposten. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/osloby/i/dR521/glem-loekka-det-er-torshov-som-gjelder>
- Risjord, Mark. [2014]. *Philosophy of Social Science. A Contemporary Introduction*. London: Routledge.
- Rolness, Kjetil. (6.10.2012) Den delte bydel – På Sagene leker naturlige nøstebarn med kamouflerte fattigbarn. Dagbladet. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/den-delte-bydel/63180411>
- Regjeringen.no (2013, 15. oktober). *Folkehelseloven*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/helse-og-omsorg/folkehelse/innsikt/folkehelsearbeid/id673728/>
- Regjeringen.no (2019, 21. januar) *FNs konvensjon om barnets rettigheter*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/innsiktsartikler/fns-barnekonvensjon/fns-konvensjon-om-barnets-rettigheter/id2511390/>
- Sampson, Kristin (2008) Fenomenologi og Simone de Beauvoir I Mortensen, Ellen et.al (red) *Kjønnsteori*. Oslo: Gyldendal Akademiske
- Seikkula, Jaakko (2012) *Åpne samtaler*. Oslo: Universitetsforlaget

- Smart, Carol og Beccy Shipman (2004) *Visions in monochrome: Families, marriage and the individualization thesis*»
- Skårderud, Finn, Svein Haugsgjerd og Erik Stänicke. [2015] *Psykiatriboken. Sinn-kropp-samfunn*. Oslo: Gyldendal akademisk
- Skrede og Aarskaug Wiik [2012] *Forsørgelsesstruktur og inntektsfordeling: Mer likestilling og større ulikhet?* I Anne Lise Ellingsæter og Karin Wideberg (red), *Velferdsstatens familier. Nye sosiologiske perspektiver*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Stefansen, Kari, 2008. Et uendelig ansvar. Om foreldreskap i middelklassen. I: Bø, B. P. & Olsen, B. R. *Utfordrende foreldreskap - under ulike livsbetingelser og tradisjoner*. Gyldendal Akademisk. 27-49
- Svartdal, Frode (2018, 23. mai) SNL – Forsterkning-psykologi. Hentet fra [https://snl.no/forsterkning - psykologi](https://snl.no/forsterkning_-_psykologi)
- Svendsen, Lars Fredrik Händler. (2018, 20. februar) SNL – skjema, avsnitt 4. hentet fra <https://snl.no/skjema>
- Teigen, Karl Halvor. (2018, 7. september) SNL – Psykologi. Hentet fra <https://snl.no/psykologi>
- Thuen, Harad og Hilchen Sommerchild, 1997. *Foreldre – til barns beste. Om barneoppdragelse før og nå*.
- Oddbjørg Skjær Ulvik (2014) Å utforske barns deltakelse i hverdagslivet: metodologiske refleksjoner. I Gulbrandsen, Liv Mette (red). *Barns deltakelse i hverdagsliv og profesjonell praksis – en utforskende tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget
- Vike, Halvard og Kjetil Eide. 2009. «Kulturanalyse, minoritetsperspektiv og psykososialt arbeid» I *Over profesjonelle barrierer: et minoritetsperspektiv i psykososialt arbeid med barn og unge*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- White, Michael (2009) *Kart over narrativ praksis*. Oslo: Pax Forlag
- Øvreeide, Haldor [2000] *Samtaler med barn. Metodiske samtaler med barn i vanskelige livssituasjoner*. Kristiansand: Høyskoleforlaget

Vedlegg 1:

Til:

Bydel Sagene

Sagene og Akerselva barnehageenhet

v/ -----

Torshov og Bjølsen barnehageenhet

v/ -----

Margarinfabrikken barnehageenhet

v/ -----

Forespørsel om rekruttering av informanter til forskningsprosjektet «Foreldres opplevelser og erfaringer med barn i alderen 2-4 år»

Bakgrunn og formål

Hensikten med dette forskningsprosjektet er å få et innblikk i hverdagslivet til barn og foreldre i en småbarnsfase. Når et barn er i utviklingsperioden 2-4 år kan hverdagslivet både være superherlig, men også utfordrende. Det skjer mye med barna i denne alderen og den språklige og den kognitive utviklingen skyter fart. De er også inne i en periode hvor selvstendiggjøring og selvdannelse er helt sentralt, hvor tilknytningen til foreldrene og andre voksenpersoner blir satt på prøve, men også forsterkes.

Dagens samfunn kan bære preg av mange arenaer å forholde seg til som blant annet hjemmet, barnehagen, helsestasjonen og evt. øvrig familie eller nettverk. Det kan også være mye og forskjellig informasjon om barn, oppvekst, utvikling og helse.

Med denne bakgrunnen og interessen skal jeg undersøke problemstillingen:

«Hvordan oppleves og erfares det å være foreldre til 2-4 åringer i dagens samfunn?»

Med underproblemstillingene:

- «Hvordan forstår foreldre sine egne barn og sitt eget foreldreskap?»

- «Har de «nye stemmene» i pedagogikken og barnepsykologien knyttet til barnets helse (barnehjernevernet), fått grobunn i foreldrenes forståelse av foreldreskap og den gode barndommen?»

Dette er en masteroppgave i studieretningen Sosialfag, familiebehandling ved OsloMet – storbyuniversitet (tidl. Høgskolen i Oslo og Akershus). Jeg jobber som fagpedagog i Vøyensvingen barnehage ved siden av studiene, og har vært ansatt i barnehagen siden høsten 2010. I løpet av arbeidstiden min i Vøyensvingen har jeg jobbet både på storebarnsavdeling (3-6 år) og småbarnsavdeling (11 mnd. – 3 år), og lagt spesielt merke til denne aldersgruppen som har en enorm utviklingsprosess og vekst i løpet av disse to årene. I enkelte sammenhenger har også denne aldersgruppa blitt karakterisert som trassige, utfordrende og krevende, noe som gjør dette utvalget spesielt interessant.

Hva innebærer rekruttering til studien?

Selve intervjuet er et hverdagslivsforankret intervju hvor informantene forteller om gårsdagen fra morgen til dagens slutt. Et hverdagslivsforankret intervju eller et livsformintervju er en intervjuform som har tid som styrende struktur, hvor hendelser, erfaringer og opplevelser fortelles frem på en praksisrelatert og konkretisert måte. Livsformintervjuet kommer til å handle om informantenes egne erfaringer og opplevelser, men også om deres barn, øvrig familie og evt. andre involverte personer i deres hverdagsliv.

Det forespørres om videreformidling av rekrutteringsbrev til seksjonsledere og pedagogiske ledere i de barnehagene som kunne tenke seg å bidra til å rekruttere foreldre som deltakere, samt å videreformidle informasjonsbrev til foreldrene som har barn mellom 2 og 4 år i de aktuelle barnehagene/avdelingene. Intervjuet vil vare maks 2 timer, og det forespørres også om det er mulighet for å gjennomføre intervjuet i barnehagens lokaler (grupperom/møterom etc.) under barnehagens åpningstid, samt lån av kaffetrakter/vannkoker. Intervjuet vil bli tatt opp på lydbånd. Notater underveis, etter-refleksjonsnotater og transkribering av lydopptaket vil også bli gjort.

Hva skjer med informasjonen om informantene?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. All personinformasjon vil bli lagret på minnebrikke/penn i et låst rom separat fra kontaktinformasjonen, og anonymiseres med en gang lydopptakene blir transkribert. Jeg, og eventuelt min veileder hvis det skulle oppstå vanskelige problemstillinger (se kontaktinformasjon under), er de eneste som har tilgang på personopplysningene om informantene. De vil ikke kunne bli gjenkjent i masteroppgaven med navn, adresse, hvem barna deres er og i hvilken barnehage barna deres går i. Det vil bli opplyst i den ferdige studien at undersøkelsen har foregått i bydel Sagene og hva slags type familie-form deltakerne og deres barn lever i. Hvis ønskelig kan informantens yrke, sivilstatus og nasjonalitet også bli publisert.

Prosjektet skal etter planen avsluttes i mai 2019. Personopplysningene, lydopptakene og notatene anonymiseres senest ved prosjektslutt.

Frivillig deltakelse Det er frivillig å delta i studien, og informantene kan når som helst trekke sitt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom informantene trekker seg, vil alle opplysninger om dem bli anonymisert. Dersom de ikke vil delta i studien eller ved senere anledning velger å trekke seg, skal dette ikke ha noen innvirkning på informantens forhold til barnehagens ledelse eller personale.

Dersom du/dere ønsker å bidra til rekruttering av deltakere til dette forskningsprosjektet, eller har spørsmål til studien, ta kontakt med **Janne Skramstad**, tlf. nr: ----- eller e-post: -----.

Ved overordnede eller ved eventuelle etiske og forsvarlighetsrettede spørsmål angående studien kan også **Randi Wærdahl** (veileder og studentansvarlig) kontaktes på tlf. nr: ----- eller e-post: -----

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Godkjennelse til rekruttering av informanter til studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og godkjenner rekrutteringsprosessen

(Signert av enhetsleder/seksjonsleder, dato)

Vedlegg 2:

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

«Foreldres opplevelser og erfaringer med barn i alderen 2-4 år»

Bakgrunn og formål

Hensikten med dette forskningsprosjektet er å få et innblikk i hverdagslivet til barn og foreldre i en småbarnsfase. Når et barn er i utviklingsperioden 2-4 år kan hverdagslivet både være superherlig, men også utfordrende. Det skjer mye med barna i denne alderen og den språklige og den kognitive utviklingen skyter fart. De er også inne i en periode hvor selvstendigjøring og selvdannelse er helt sentralt, og hvor tilknytningen til dere som foreldre både blir satt på prøve, men også forsterkes.

Dagens samfunn kan bære preg av mange arenaer å forholde seg til som blant annet hjemmet, barnehage, helsestasjonen og evt. øvrig familie eller nettverk. Det kan også være mye og forskjellig informasjon om barn, oppvekst, utvikling og helse.

Med denne bakgrunnen og interessen skal jeg undersøke problemstillingen:

«Hvordan oppleves og erfares det å være foreldre til 2-4 åringer i dagens samfunn?»

Dette er en masteroppgave studieretningen Sosialfag, familiebehandling ved OsloMet – storbyuniversitet (tidl. Høgskolen i Oslo og Akershus). Jeg jobber som fagpedagog i Vøyensvingen barnehage i bydel Sagene ved siden av studiene. I denne anledningen har jeg fått lov til å forespørre dere som er foreldre i andre barnehager enn der jeg jobber om å delta i undersøkelsen. Alle som blir forespurt om å delta er fra bydel Sagene og har barn mellom 2 og 4 år.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Selve intervjuet er et hverdagslivsforankret intervju hvor dere som deltar forteller om gårsdagen fra morgentil dagens slutt. Et hverdagslivsforankret intervju eller et livsformintervju er en intervjuform som har tid som styrende struktur, hvor hendelser, erfaringer og opplevelser fortelles frem på en praksisrelatert og konkretisert måte. Livsformintervjuet kommer til å handle om deres egne erfaringer og opplevelser, men også om deres barn, øvrig familie og evt. andre involverte personer i deres hverdagsliv. I denne sammenheng er det fint om dere informerer den andre forelder til deres barn om deltakelsen.

Intervjuet vil vare maks 2 timer, og det er mulighet for å gjennomføre intervjuet før barnehagens stengetid. Det vil bli servert kaffe/te under intervjuet. Intervjuet vil bli tatt opp på lydbånd. Notater underveis, etter-refleksjonsnotater og transkribering av lydopptaket vil også bli gjort.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. All personinformasjon vil bli lagret på minnebrikke/penn i et låst rom separat fra kontaktinformasjonen, og anonymiseres med en gang lydopptakene blir transkribert. Jeg, og eventuelt min veileder hvis det skulle oppstå

vanskelige problemstillinger (se kontaktinformasjon under), er de eneste som har tilgang på personopplysningene om dere. Dere vil ikke kunne bli gjenkjent i masteroppgaven med navn, adresse, hvem barna deres er og i hvilken barnehage barna deres går i. Det vil bli opplyst i den ferdige studien at undersøkelsen har foregått i bydel Sagene og hva slags type familie-form dere og deres barn lever i. Hvis ønskelig kan ditt yrke, sivilstatus og din nasjonalitet også bli publisert.

Prosjektet skal etter planen avsluttes i mai 2019. Personopplysningene, lydopptakene og notatene anonymiseres senest ved prosjektslutt.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert. Dersom du ikke vil delta i studien eller ved senere anledning velger å trekke deg, vil dette ikke ha noen innvirkning på ditt forhold til barnehagens ledelse eller personale.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med **Janne Skramstad**, **tlf. nr: ----- eller e-post: -----** (HUSK: skriv i e-posten ved ønske om deltakelse hvordan jeg kan nå dere på telefon, og presisere at dere ønsker å delta) Ved overordnede og ved eventuelle etiske og forsvarlighetsrettede spørsmål angående studien kan også **Randi Wærdahl** (veileder og studentansvarlig) kontaktes på **tlf. nr.: ----- eller e-post: -----**

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3:

Forespørsel om å delta i masterprosjektet

Mitt navn er Janne Skramstad og er masterstudent ved OsloMet (tidligere Høgskolen i Oslo og Akershus) i sosialfag, familiebehandling. I denne sammenhengen trenger jeg deltakere til masterprosjektet «Foreldres opplevelser og erfaringer med barn i alderen 2- 4 år» som jeg holder på med. Jeg lurere på om noen av dere som har et eller flere barn i denne alderen og bor i bydel Sagene, kunne vært interessert i å stille til intervju. Alle som blir forespurt om å delta bor

i bydel Sagene og har barn mellom 2 og 4 år, og masteroppgaven vil på flere måter dreie seg om Bydel Sagene og dere som er småbarnsforeldre her. Hensikten med dette masterprosjektet er å få et innblikk i hverdagslivet til barn og foreldre i en småbarnsfase. Når et barn er i utviklingsperioden 2-4 år kan hverdagslivet både være superherlig, men også utfordrende. Det skjer mye med barna i denne alderen og den språklige og den kognitive utviklingen skyter fart. De er også inne i en periode hvor selvstendigjøring og selvdannelse er helt sentralt, og hvor tilknytningen til dere som foreldre både blir satt på prøve, men også forsterkes. Dagens samfunn kan også bære preg av mange arenaer å forholde seg til som blant annet hjemmet, barnehage, helsestasjonen og evt. øvrig familie eller nettverk. Det kan også være mye og forskjellig informasjon om barn, oppvekst, utvikling og helse.

Intervjuet vil vare maks 2 timer og vil bli tatt opp på lydbånd. Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt ved blant annet at personinformasjonen om dere vil bli lagret på minnebrikke/penn i et låst rom separat fra kontaktinformasjonen og anonymiseres med en gang lydopptakene blir transkribert. Dere vil heller ikke bli gjenkjent i masteroppgaven med navn, adresse, hvem barna deres er og i hvilken barnehage barna deres går i. Det vil bli opplyst i den ferdige studien at undersøkelsen har foregått i bydel Sagene og hva slags type familie-form dere og deres barn lever i. Hvis ønskelig kan ditt yrke, sivilstatus og din nasjonalitet også bli anonymisert. Hvis dette høres ut som noe dere kunne tenke dere å delta i eller få mer informasjon om, vennligst kontakt meg på **PM** eller tlf. nummer: -----.

Vennlig hilsen

Janne Skramstad

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Vedlegg 4

FORESPØRSEL OM Å DELTA I MASTERPROSJEKT

Hei! Mitt navn er Janne Skramstad og er masterstudent ved OsloMet (tidligere Høgskolen i Oslo og Akershus) i sosialfag, familiebehandling. I denne sammenhengen trenger jeg frivillige deltakere til masterprosjektet jeg holder på med. Jeg skal skrive om hvordan det oppleves og erfares å være foreldre til 2 – 4 åringer i dagens samfunn.

Hensikten med dette masterprosjektet er å få et innblikk i hverdagslivet til barn og foreldre i en småbarnsfase. Når et barn er i utviklingsperioden 2-4 år kan hverdagslivet både være superherlig, men også utfordrende. Det skjer mye med barna i denne alderen og den språklige og den kognitive utviklingen skyter fart. De er også inne i en periode hvor selvstendigjøring og selvdannelse er helt sentralt, og hvor tilknytningen til dere som foreldre både blir satt på prøve, men også forsterkes. Dagens samfunn kan bære preg av mange arenaer å forholde seg til som blant annet hjemmet, barnehage, helsestasjonen og evt.

øvrig familie eller nettverk. Det kan også være mye og forskjellig informasjon om barn, oppvekst, utvikling og helse og forholde seg til, som kan sette forskjellig preg på foreldretilværelsen.

Jeg lurer på om noen av dere som har et eller flere barn i denne alderen og bor i bydel Sagene, kunne vært interessert i å stille til intervju? Alle som blir forespurt om å delta bor i bydel Sagene og har barn mellom 2 og 4 år, og masteroppgaven vil på flere måter dreie seg om Bydel Sagene og dere som er småbarnsforeldre her.

Intervjuet vil vare maks 2 timer og er et hverdagslivsforankret intervju. Intervjuet vil bli tatt opp på lydbånd. Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt ved blant annet at personinformasjonen om dere vil bli lagret på minnebrikke/penn i et låst rom separat fra kontaktinformasjonen og anonymiseres med en gang lydopptakene blir transkribert. Dere vil heller ikke bli gjenkjent i masteroppgaven med navn, adresse, hvem barna deres er og i hvilken barnehage barna deres går i. Det vil bli opplyst i den ferdige studien at undersøkelsen har foregått i bydel Sagene og hva slags type familie-form dere og deres barn lever i. Hvis ønskelig kan ditt yrke, sivilstatus og din nasjonalitet også bli anonymisert.

Hvis dette høres ut som noe dere kunne tenke dere å delta i eller få mer informasjon om, vennligst ta kontakt med meg på **e-post:** ----- eller **tlf. nummer:** ----.

Vennlig hilsen
Janne Skramstad

**«Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD –
Norsk senter for forskningsdata AS»**

For mer informasjon eller ønske
om deltakelse kontakt
JANNE SKRAMSTAD

For mer informasjon eller ønske
om deltakelse kontakt
JANNE SKRAMSTAD

For mer informasjon eller ønske
om deltakelse kontakt
JANNE SKRAMSTAD

For mer informasjon eller ønske
om deltakelse kontakt
JANNE SKRAMSTAD

For mer informasjon eller ønske
om deltakelse kontakt
JANNE SKRAMSTAD

For mer informasjon eller ønske
om deltakelse kontakt
JANNE SKRAMSTAD

For mer informasjon eller ønske
om deltakelse kontakt
JANNE SKRAMSTAD

Vedlegg 5

Meldeskjemaet fra NSD var umulig å eksportere eller kopiere inn i word-format

Vedlegg 6

Randi Wærdahl
Pilestredet 35
0130 OSLO

Vår dato: 22.05.2018 Vår ref: 60444 / 3 / TAL Deres dato: Deres ref:

Vurdering fra NSD Personvernombudet for forskning § 31

Personvernombudet for forskning viser til meldeskjema mottatt 20.04.2018 for prosjektet:

Vurdering

Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon finner vi at prosjektet er meldepliktig og at personopplysningene som blir samlet inn i dette prosjektet er regulert av personopplysningsloven § 31. På den neste siden er vår vurdering av prosjektopplegget slik det er meldt til oss. Du kan nå gå i gang med å behandle personopplysninger.

Vilkår for vår anbefaling

Vår anbefaling forutsetter at du gjennomfører prosjektet i tråd med:

- opplysningene gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon
- vår prosjektvurdering, se side 2
- eventuell korrespondanse med oss

Vi forutsetter at du ikke innhenter sensitive personopplysninger.

Meld fra hvis du gjør vesentlige endringer i prosjektet

Dersom prosjektet endrer seg, kan det være nødvendig å sende inn endringsmelding. På våre nettsider finner du svar på hvilke [endringer](#) du må melde, samt endrings skjema.

Opplysninger om prosjektet blir lagt ut på våre nettsider og i Meldingsarkivet

Vi har lagt ut opplysninger om prosjektet på nettsidene våre. Alle våre institusjoner har også tilgang til egne prosjekter i [Meldingsarkivet](#).

Vi tar kontakt om status for behandling av personopplysninger ved prosjektslutt

Ved prosjektslutt 20.05.2019 vil vi ta kontakt for å avklare status for behandlingen av 60444 Foreldres opplevelser og erfaringer med barn i alderen 2 -4 år
Behandlingsansvarlig OsloMet - Storbyuniversitetet, ved institusjonens øverste leder
Daglig ansvarlig Randi Wærdahl
Student Janne Skramstad
personopplysninger.

Se våre nettsider eller ta kontakt dersom du har spørsmål. Vi ønsker lykke til med prosjektet!

Kontaktperson: Trine Anikken Larsen tlf: ----- / -----

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Janne Skramstad, -----
Marianne Høgetveit Myhren
Trine Anikken Larsen

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 60444

INFORMASJON OG SAMTYKKE

Du har opplyst i meldeskjema at utvalget vil motta skriftlig informasjon om prosjektet, og samtykke skriftlig til å delta. Vår vurdering er at informasjonsskrivet til utvalget er godt utformet.

INFORMASJONSSIKKERHET

Personvernombudet forutsetter at du behandler alle data i tråd med OsloMet - Storbyuniversitetet sine retningslinjer for datahåndtering og informasjonssikkerhet. Vi legger til grunn at bruk av mobil lagringsenhet er i samsvar med institusjonens retningslinjer.

PROSJEKTSLUTT

Prosjektslutt er oppgitt til 20.05.2019. Det fremgår av meldeskjema/informasjonskriv at du vil anonymisere

datamaterialet ved prosjektslutt. Anonymisering innebærer vanligvis å:

- slette direkte identifiserbare opplysninger som navn, fødselsnummer, koblingsnøkkel
- slette eller omskrive/gruppere indirekte identifiserbare opplysninger som bosted/arbeidssted, alder, kjønn
- slette lydopptak

For en utdypende beskrivelse av anonymisering av personopplysninger, se Datatilsynets veileder:

<https://www.datatilsynet.no/globalassets/global/regelverk-skjema/veiledere/anonymisering-veileder-041115.pdf>

Vedlegg 7

Endringsskjema

for endringer i forsknings- og studentprosjekter som behandler personopplysninger

NB: Dette endringsskjemaet kan bare benyttes av prosjekter som skal avsluttes innen 31.12.2019. Se [våre nettsider](#) for veiledning dersom prosjektet har lengre varighet.

Endringsskjema sendes per e-post til: personvernombudet@nsd.no

1. PROSJEKT	
Navn på daglig ansvarlig: Randi Wærdahl	Prosjektnummer: 60444
Evt. navn på student: Janne Skramstad	

2. BESKRIV ENDRING(ENE)	
<p>Endring av daglig ansvarlig/veileder: Ingen endringer</p>	<p><i>Ved bytte av daglig ansvarlig må bekreftelse fra tidligere og ny daglig ansvarlig vedlegges. Dersom vedkommende har sluttet ved institusjonen, må bekreftelse fra representant på minimum instituttnivå vedlegges.</i></p>
<p>Endring av dato for anonymisering av datamaterialet: Ingen endringer</p>	<p><i>Ved forlengelse på mer enn ett år utover det deltakerne er informert om, skal det fortrinnsvis gis ny informasjon til deltakerne.</i></p>
<p>Gis det ny informasjon til utvalget? Ja: ____ Nei: ____ Hvis nei, begrunn:</p>	
<p>Endring av metode(r): Ingen endringer</p>	<p><i>Angi hvilke nye metoder som skal benyttes, f.eks. intervju, spørreskjema, observasjon, registerdata, osv.</i></p>
<p>Endring av utvalg: Utvidelse av hvordan informantene rekrutteres siden det var få tilbakemeldinger på nåværende måte å rekruttere informanter på. Rekrutteringen vil nå også foregå gjennom sosiale medier og fysiske oppslagstavler innenfor bydel Sagene som blant annet bydel Sagenes offentlige Facebook-side, en oppslagstavleside for bydel Sagene på Facebook og fysisk oppslagstavle på Sagenes samfunnshus og eventuelt helsestasjonen. Se vedlegg for skriv som henges opp/ publiseres til dette formålet.</p> <p>De som eventuelt ønsker å delta eller ønsker mer informasjon om studiet tar kontakt med Janne Skramstad via telefon, e-post eller personlig Messenger-melding. Da får de også tilsendt i informasjonsskriv med samtykkeskjema. Vedlagt ligger nytt informasjonsskriv utarbeidet i forhold til de som ikke rekrutteres gjennom bydelens barnehager.</p>	<p><i>Dersom det er snakk om små endringer i antall deltakere er endringsmelding som regel ikke nødvendig. Ta kontakt på telefon før du sender inn skjema dersom du er i tvil.</i></p>
<p>Annet:</p>	

3. TILLEGGSOPPLYSNINGER

4. ANTALL VEDLEGG	
<p>Vedlegg 1: «FORESPØRSEL OM Å DELTA I MASTERPROSJEKT – Oppslagstavler» Dette skrevet er teksten og bildet jeg publiserer og henger opp på sosiale medier og oppslagstavler.</p> <p>Vedlegg 2: «Informasjonsskriv – deltakere_oppslagstavler» Dette er en ny utarbeidelse av informasjonsskrivet til foreldrene med samtykkeskjema, som informantene får tilsendt på e-post hvis de ønsker å delta i studien.</p>	<p><i>Legg ved eventuelle nye vedlegg (informasjonsskriv, intervjuguide, spørreskjema, tillatelser, og liknende.)</i></p>

Vedlegg 8

Prosjektnr: 60444. Foreldres opplevelser og erfaringer med barn i alderen 2 -4 år

BEKREFTELSE PÅ ENDRING

Hei,

Viser til endringsmelding registrert hos seksjon for personverntjenester 08.11.18. Vi beklager sen tilbakemelding. Vi har nå registrert at måten å rekruttere informanter på vil endres ved at rekruttering også vil foregå gjennom sosiale medier og fysiske oppslagstavler innenfor bydel Sagene. De som ønsker å delta eller som ønsker mer informasjon om prosjektet kan kontakte Janne Skramstad (student). Vi har ingen innvendinger til endring av rekruttering, men ber om at informasjonsskrivet endres slik at det er i tråd med den nye personvernlovgivningen. Mal for informasjonsskriv finnes på våre nettsider: http://www.nsd.uib.no/personvernombud/hjelp/informere_om.html

Det reviderte informasjonsskrivet sendes til personverntjenester@nsd.no. Vi forutsetter at prosjektopplegget for øvrig gjennomføres i tråd med det som tidligere er innmeldt, og våre tilbakemeldinger. Vi vil ta ny kontakt ved prosjektslutt.

Med vennlig hilsen

Trine Anikken Larsen

Seniorrådgiver | Senior Adviser

Seksjon for personverntjenester | Data Protection Services

T: (+47) -----

NSD – Norsk senter for forskningsdata AS | NSD – Norwegian Centre for Research Data

Harald Hårfagres gate 29, NO-5007 Bergen

T: (+47) -----

postmottak@nsd.no www.nsd.no

Anikken Larsen <Trine.Trine.Larsen@nsd.no>

fr 21.12.2018 09.37

Til:Randi Wærdahl <----->; Janne Skramstad -----;

Vil du delta i forskningsprosjektet:

«Foreldres opplevelser og erfaringer med barn i alderen 2-4 år»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor hensikten er å få et innblikk i hverdagslivet til barn og foreldre i en småbarnsfase. I dette skrevet gis det deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Mitt navn er Janne Skramstad og jeg er masterstudent ved OsloMet – Storbyuniversitet i Sosialfag, retning familiebehandling. Ved siden av studiene jobber jeg i en av Bydel Sagenes barnehager. I de 8 årene jeg har jobbet i barnehage har jeg både jobbet med barn i alderen 1-3 år og med barn mellom 3-6 år.

Formål

Hensikten med dette forskningsprosjektet er å få et innblikk i hverdagslivet til barn og foreldre i en småbarnsfase. Når et barn er i utviklingsperioden 2-4 år kan hverdagslivet både være superherlig, men også utfordrende. Det skjer mye med barna i denne alderen og den språklige og den kognitive utviklingen skyter fart. De er også inne i en periode hvor selvstendiggjøring og selvdannelse er helt sentralt, og hvor tilknytningen til dere som foreldre både blir satt på prøve, men også forsterkes.

Dagens samfunn kan bære preg av at det er mange arenaer å forholde seg til som foreldre. Disse arenaene kan være blant annet hjemmet, barnehage, helsestasjonen og evt. øvrig familie eller nettverk. Det kan også være mye og forskjellig informasjon om barn, oppvekst, utvikling og helse. Med denne bakgrunnen og interessen skal jeg undersøke problemstillingen:

«Hvordan oppleves og erfares det å være foreldre til 2-4 åringer i dagens samfunn?»

Dette er en masteroppgave i studieretningen Sosialfag, familiebehandling ved OsloMet – storbyuniversitet (tidl. Høgskolen i Oslo og Akershus).

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

OsloMet – storbyuniversitet (tidl. Høgskolen i Oslo og Akershus) er ansvarlig for prosjektet. Siden dette er et masterprosjekt skal studiet ha en prosjektansvarlig person/veileder fra OsloMet. Professor Randi Wærdahl ved institutt for sosialfag (se nederst for kontaktinformasjon) kan kontaktes hvis du/dere har spørsmål angående studien eller ønsker å benytte dine/deres rettigheter

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Dette er en kvalitativ undersøkelse, noe som innebærer at det er mellom 6 og 8 personer eller foreldrepar som blir intervjuet i studien i form av et dybdeintervju. Alle som deltar i studien bor i bydel Sagene og har et eller flere barn mellom 2 og 4 år.

Hva innebærer det for deg å delta studien?

Selve intervjuet er et hverdagslivsforankret intervju hvor dere som deltar forteller om gårdsdagen fra morgen til dagens slutt. Et hverdagslivsforankret intervju eller et livsformintervju er en intervjuform som har tid som styrende struktur, hvor hendelser, erfaringer og opplevelser fortelles frem på en praksisrelatert og konkretisert måte. Livsformintervjuet kommer til å handle om deres egne erfaringer og opplevelser, og også om deres barn, øvrig familie og evt. andre involverte personer i deres hverdagsliv. I denne sammenheng er det fint om dere informerer den andre forelderen til deres barn om deltakelsen.

Intervjuet vil vare maks 2 timer. Intervjuet vil bli tatt opp på lydbånd. Notater underveis, etterrefleksjonsnotater og transkribering av lydopptaket vil også bli gjort.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Janne Skramstad, student, og Randi Wærdahl, prosjektansvarlig og veileder, er de eneste som har tilgang på personopplysningene om dere.
- Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. All personinformasjon vil bli lagret på minnebrikke/penn i et låst rom separat fra kontaktinformasjonen, og anonymiseres med en gang lydopptakene blir transkribert
- Dere vil ikke kunne bli gjenkjent i masteroppgaven med navn, adresse, hvem barna deres er og eventuelt i hvilken barnehage barna deres går i. Det vil bli opplyst i den ferdige studien at undersøkelsen har foregått i bydel Sagene og hva slags type familie-form dere og deres barn lever i. Hvis ønskelig kan ditt yrke, sivilstatus og din nasjonalitet også bli publisert.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter om forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 31. mai 2019. Personopplysningene, lydopptakene og notatene anonymiseres senest ved prosjektslutt.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra OsloMet- Storbyuniversitet, institutt for Sosialfag har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

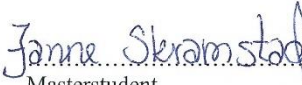
Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Janne Skramstad, masterstudent, på tlf. nr: 934 33 201 eller e-post: janne.skramstad@gmail.com
- Randi Wærdahl ved OsloMet – storbyuniversitet, institutt for sosialfag, på tlf. nr: +47 990 20 381/+47 67 23 80 33 eller e-post: randi.wardahl@oslomet.no
- Vårt personvernombud: Ingrid Jacobsen, Personvernombud, OsloMet – Storbyuniversitet, på tlf. nr: tel: +47 67 23 55 34/+47 993 02 316 eller e-post: ingrid.jacobsen@oslomet.no
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på e-post: personverntjenester@nsd.no eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig og veileder

Masterstudent

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Foreldres opplevelser og erfaringer med barn i alderen 2 – 4 år», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta et dybdeintervju som handler om opplevelser og erfaringer i hverdagslivet med egne barn i alderen 2- 4 år
- at yrke, nasjonalitet og sivilstatus blir publisert i den ferdige masteroppgaven

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 31. mai 2019

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 10

INTERVJUGUIDE

Undersøkelsen skal først og fremst være en hverdagslivsbasert undersøkelse med foreldre som har barn mellom 2 og 4 år. Livsforms-intervjuene tar utgangspunkt i samskapte beretninger om levd hverdagsliv, og har tid som styrende struktur. Utgangspunktet er at foreldrene skal fortelle alt som skjedde dagen i forveien fra de sto opp og til de la seg. Det blir også utforsket videre om foreldrenes forståelse av hendelsene, og hvordan de begrunner og reflekterer over sine opplevelser og erfaringer.

Livsforms-intervjuene kommer til å dreie seg om den konkrete dagen, hva som er vanlig eller uvanlig, hva de gjorde, når og hvor handlingene skjedde og hvem som var til stede. Om dette var en vanlig dag, eller om denne dagen skilte seg ut fra en vanlig dag på enkelte områder. Det vil også bli spurt om hvorfor de handlet på de bestemte måtene, hvordan de opplevde situasjonene og forståelsen av hvorfor det ble som det gjorde.

Den hverdagslivsforankrede samtalen vil også følge foreldrenes fortellinger med videre utforskning av deres interesser, tanker, meninger og andre temaer som berører hverdagen deres og foreldreskapet. For eksempler hvordan forholdet er til barnet/barna deres, samspillet og hva som er greit/ ikke greit. Eller hvordan andre eventuelt påvirker interessene, meningene og holdningene til deres foreldrerolle og foreldreskap.

Spørsmål:

- Kan vi snakke om dagen som var i går, fra du sto opp til du gikk og la deg?
 1. Alt som hendte sammen med barnet/barna
 2. Hendelser som barnet/barna indirekte er involvert i, eller kommer til å bli direkte eller indirekte involvert i (Samtaler på jobben/skolen, planlegging, refleksjoner, bestemmelser etc.)

Eksempler på oppfølgingsspørsmål:

- Hva gjorde du/dere? Hvor hendte det? Når hendte det? Hvem andre var tilstede? Hva skjedde videre? Er det sånn det pleier å være? Hva snakket dere om? Er dette

vanlig/uvanlig? Er det alltid sånn? Kan du huske en gang det ikke var på denne måten? Det du sa i sta om ... kan du fortelle/forklare litt mer om det? Hvorfor gjorde du det på den måten? Vent litt, dette må du fortelle litt mer om? Var gårdsdagen det du vil kalle en vanlig dag? Hva er det som skilte denne dagen ut fra det du vil kalle en vanlig dag? Var det noe annet som skjedde forrige uke som skilte seg ut fra en vanlig dag? Var det i det hele tatt vanlige dager forrige uke?

- Hvordan opplevdes det som skjedde? Hvordan ble det sånn? Hvordan tror du at ... opplevde situasjonen? Hva tenkte du da? Hva tenker du om det i ettertid? Hvorfor skjedde det på den måten? Hvis du kunne spole tilbake tiden og endret hendelsen, hva hadde skjedd da? Hva tror du er årsaken til ...? Da du ble irritert/sint/etc. på ... hva skjedde da? Hva sa du da? Hva er grunnen til at du sa det? Hva trodde du da? Hvordan var det? Hva er grunnen til at du tror/tenker det? Hva var annerledes når du gjorde ...?
- Hva mener du om det som skjedde? Hva er greit? Var dette greit? Kunne du/dere gjort ... på en annen måte tror du? Når er ... bra nok? Hva tenker du ikke bra nok? Hvordan snakker dere sammen? Hva snakker dere om? Hva gjør dere sammen? Har dere et nært forhold, og på hvilken måte/hvordan? Hva tror/tenker du har bidratt til å du ser på dette på denne måten?

Vedlegg 11

Spørsmål:

- Kan vi snakke om dagen som var i går, fra du sto opp til du gikk og la deg?
 3. Alt som hendte sammen med barnet/barna
 4. Hendelser som barnet/barna indirekte er involvert i, eller kommer til å bli direkte eller indirekte involvert i (Samtaler på jobben/skolen, planlegging, refleksjoner, bestemmelser etc.)

Eksempler på oppfølgingsspørsmål:

Hva gjorde du/dere?

Hvor hendte det?

Når hendte det?

Hvem andre var tilstede?

Hva skjedde videre?

Er det sånn det pleier å være?

Hva snakket dere om?

Er dette vanlig/uvanlig?

Er det alltid sånn?

Kan du huske en gang det ikke var på denne måten?

Det du sa i sta om ... kan du fortelle/forklare litt mer om det?

Hvorfor gjorde du det på den måten?

Vent litt, dette må du

fortelle litt mer om?

Var gårdsdagen det du vil kalle en vanlig dag?

Hva er det som skilte denne dagen ut fra det du vil kalle en vanlig dag?

Var det noe annet som skjedde forrige uke som skilte seg ut fra en vanlig dag?

Var det i det hele tatt vanlige dager forrige uke?

Hvordan opplevdes det som skjedde?

Hvordan ble det sånn?

Hvordan tror du at ... opplevde situasjonen?

Hva tenkte du da?

Hva tenker du om det i ettertid?

Hvorfor skjedde det på den måten?

Hvis du kunne spole tilbake tiden og endret hendelsen, hva hadde skjedd da?

Hva tror du er årsaken til ...?

Da du ble irritert/sint/etc. på ... hva skjedde da?

Hva sa du da?

Hva er grunnen til at du sa det?

Hva trodde du da?

Hvordan var det?

Hva er grunnen til at du tror/tenker det?

Hva var annerledes når du gjorde ...?

Hva mener du om det som skjedde?

Hva er greit?

Var dette greit?

Kunne du/dere gjort ... på en annen måte tror du?

Når er ... bra nok?

Hva tenker du ikke bra nok?

Hvordan snakker dere sammen?

Hva snakker dere om?

Hva gjør dere sammen?

Har dere et nært forhold, og på hvilken måte/hvordan?

Hva tror/tenker du har bidratt til å du ser på dette på denne måten?

Åpne spørsmål:

- Vi snakket om _____ i sta,

1. kunne du fortelle litt om hva som ligger til grunn for disse tankene?
2. hvorfor er dette bra for barn?
3. hva tenker du er en god tilknytning/relasjon til barn i denne alderen?
4. hva er utfordrende eller krevende med å være foreldre til 2-4 åringer?
5. hva tenker du at er å mestre hverdagen med datteren/sønnen?
6. hva syns du om fokuset på barns helse, og hvor møter man dette fokuset på barn?
7. hva er gode foreldrepraksiser og et godt foreldreskap? Hvorfor?
8. hva er god veiledning og informasjon fra mennesker som har fagkompetanse om barn

- Vi var innom temaet

1. tilknytning
2. intimitet
3. barns utvikling
4. barnehjernevernet
5. foreldrerollen

6. utviklingspsykologiens og pedagogikkens plass i hjemmet
i sta, jeg tenkte vi kunne snakke litt avslutningsvis om dette

Hvordan opplever/føler du at relasjonen til barnet ditt er? Det sosiale mellom deg selv og barnet?

Selvevaluering: Hva tenker du er bra nok? Opplever/ føler du at det dere/du gjør bra nok? Hvorfor? Hvordan?

Normer: Hva er greit, hva er ikke greit? Hvorfor? Hvordan?

Hvordan opplever du nærhet, kontakt og intimitet, mellom deg selv og datteren/sønnen? Hva er intimitet? Når vises det? I hvilke situasjoner? Hvordan kommer det til syne? Hva skjer/hender? Snakker dere sammen om noe?